

SPÅR EFTER DET ÄLDSTA NORRKÖPING

Kulturlager från medeltid och tidigmodern tid på Gamla Torget

Arkeologisk förundersökning inom RAÄ 96, Norrköpings stad och kommun,
Östergötlands län

Arkeologisk förundersökning

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3023

MARTA LINDEBERG

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

Omslagsbild. Norrköping 1876. I bildens mitt ses Gamla Torget. Kyrkan till vänster är Sankt Olai och till höger är Sankt Johannes, dvs Hörsalen. Bilden är beskuren. Litografi ur Helmfrid, B & Kraft, S 1972.

ALLMÄNT KARTMATERIAL: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

© Arkeologikonsult 2017

 Detta verk är licensierat under en Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens. Licens texten finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv> eller genom att skriva till Creative Commons, 543 Howard Street, 5th Floor, San Francisco, California, 94105, USA.

SPÅR EFTER DET ÄLDSTA NORRKÖPING

Kulturlager från medeltid och tidigmodern tid på Gamla Torget

Arkeologisk förundersökning inom RAÄ 96, Norrköpings stad och kommun, Östergötlands län

MARTA LINDBERG

Arkeologisk förundersökning

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3023

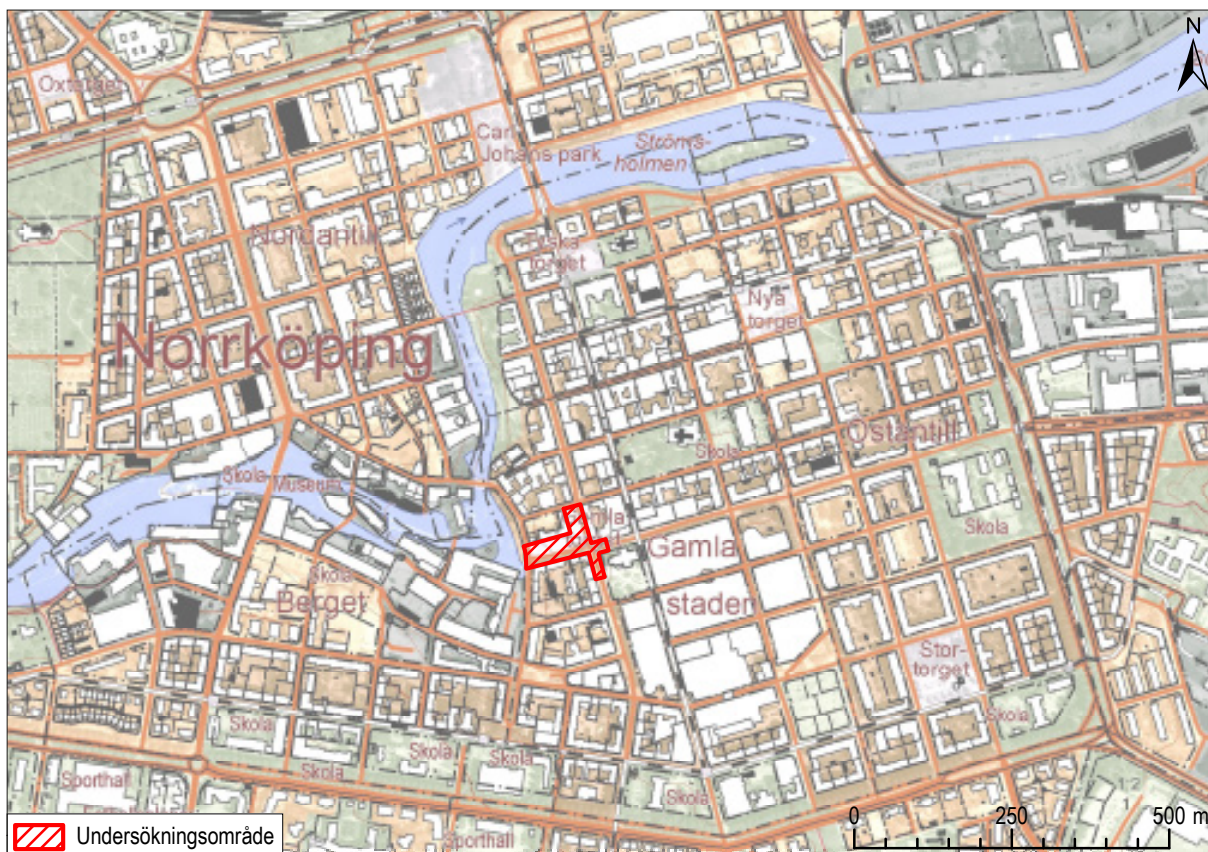
SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult har genomfört en arkeologisk förundersökning inom del av Gamla Torget i Norrköping, Östergötlands län inför planerad exploatering inom torgytan. Gamla Torget ligger på Norrköpingsåsen i anslutning till Gamle Bro i kärnan av fornlämning RAÄ 96, Norrköpings medeltida stads- lager. Platsen har därför hög arkeologisk potential. Förundersökningen har kunnat visa att det finns lämningar från tidig medeltid och tidigmodern tid inom torgytan. Därtill visar tidigare undersökningar

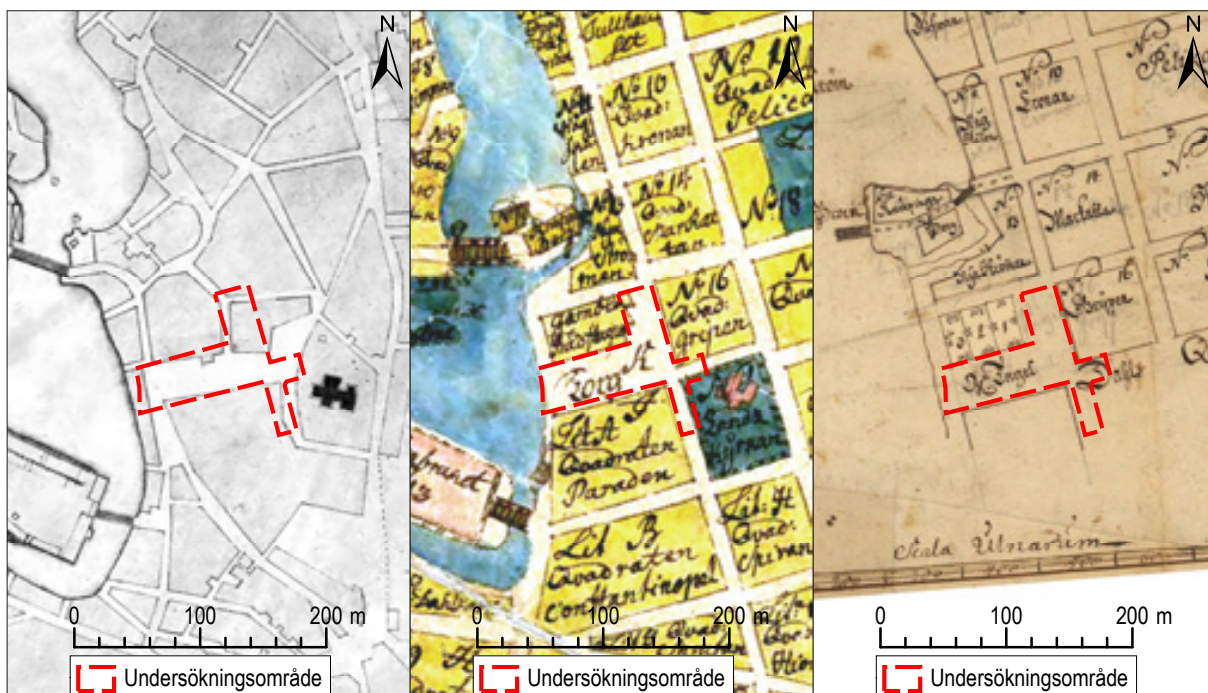
och äldre arkeologiska observationer inom närområdet att fornlämningen sannolikt finns bevarad inom stora delar av förundersökningsområdet. Kulturagertjockleken skiljer sig dock över ytan vilket har topografiska orsaker. Kulturlagren på sandåsen har i högre grad förstörts av 1600-talets och 1900-talets markarbeten medan de blivit kvar i sluttningarna där de istället täckts över av utfyllnadsmassor när dessa ytor byggts upp för att skapa en plan torgyta.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND	7
KULTURHISTORISK BAKGRUND.....	7
TIDIGARE ARKEOLOGISKA UNDERSÖKNINGAR	8
Kvarteret Gamla Rådstugan	8
Gamla Torget	9
Skolgatan.....	9
Hörsalsparken.....	9
Kvarteret Paraden	10
Kvarteret Konstantinopel	10
Kvarteret Kronan	10
Kvarteret Tullhuset	10
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	11
METOD OCH GENOMFÖRANDE	12
RESULTAT	13
Schakt 1001.....	13
Schakt 1002.....	18
Schakt 1003.....	22
DISKUSSION	26
Period 1 ca 1000/1100–1300-tal	26
Period 2 ca 1575–1700-tal	26
Period 3 1800-tal.....	27
UPPSKATTNING AV KULTURLAGERTJOCKLEK INOM GAMLA TORGET	27
Gamla rådstugan ramp + trappa – slutundersökning.....	27
Gamla Torget – schaktningsövervakningar.....	27
Gamla Rådstugugatan – efterkontroll	27
Skolgatan – schaktningsövervakning.....	27
Övriga observationer.....	28
Bedömning	28
AVSLUTNING.....	30
REFERENSER.....	31
Historiska kartor	32
Skriftlig uppgift:.....	32
ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER.....	33
Bilaga 1. Kontexttabell	35
Bilaga 2. Fyndtabell	40
Bilaga 3. Osteologisk analys av djurbens-material från Gamla Torget, Norrköping.....	43
Bilaga 4. Keramik från Gamla torget i Norrköping, Östergötland	51
Bilaga 5. Makrofossilanalys och vedartsanalys.....	61
Bilaga 6. ¹⁴ C-analys	63
Bilaga 7. Matris	73

Figur 1. Fastighetskartan med undersökningsområdet vid Gamla Torget markerat. Skala 1:50 000.

Figur 2. Undersökningsområdet mot bakgrund av 1640 års karta med det medeltida gatunätet. Skala 1:6 000.

Figur 3. Gamla torget efter införandet av den nya stadsplanen. Kvarteret Gamla Rådstugan har då en östlig tomt som sträcker sig in i undersökningsområdet. Undersökningsområdet mot bakgrund av 1719 års Norrköpingskarta. Skala 1:6 000.

Figur 4. På 1728 års karta över Strandkvarteret har Gamla Rådstugans östligaste tomt omvandlats till torgmark. Skala 1:6 000.

BAKGRUND

Arkeologikonsult har under perioden 14 november till 2 december 2016 genomfört en arkeologisk förundersökning inom del av Gamla Torget, Gamla Staden 1:2, Norrköpings stad och kommun, Sankt Johannes församling, Östergötlands län (figur 1).

Undersökningsområdet ligger inom RAÄ 96, Norrköpings medeltida stadslager. Förundersökningen genomfördes med anledning av planerad exploatering inom del av torgytan.

KULTURHISTORISK BAKGRUND

Norrköping växte fram på båda sidor om Motala Ström, där den skär genom Norrköpingsåsen. Stränderna är på många ställen branta och Strömmen faller ca 18 m inom centrala Norrköping vilket har skapat strida forsar och fall. Namnet Drags, där forsarna börjar väster om stadskärnan, visar att Strömmen inte varit farbar hela vägen ut till Bråviken. Norrköping har tidigt utgjort en marknadsplats vilket namnet vittnar om. Det fsv. *Køpunger* betecknar en handelsplats och väderstrecksbenämningen Norr har lagts till för att särskilja platsen från Söderköping (Wahlberg 2003:227).

Ytterst lite är känt om Norrköpings etableringsskede. På Strömmens norrsida har en tidigmedeltida gravplats från 900- och 1000-talen nyligen undersökts inom kvarteret Mjölaren (Jonsson 2014) (figur 5). Två fragment från två skilda eskilstunakistor har framkommit i sekundära kontexter vid kvarteren Tullhuset och Gamla Rådstugan, i närheten av Gamla Torget, vilket möjligen indikerar att en äldre begravningsplats funnits också på södra sidan om Strömmen. Kanske visar det att det ursprungligen funnits en gård på vardera sida om Strömmen.

Forsarna och fallen längs med denna del av Motala Ström gjorde platsen lämplig för fiske och kvarndrift och det är dessa verksamheter som framträder i de tidiga skriftliga beläggen. År 1283 skänker drottning Sofia d. ä. sitt laxfiske i Norrköping till nunnorna i S:t Martins kloster i Skänninge (Broberg 1984:13). År 1318 omnämns kvarnar i Norrköping (Lindeblad 2008:33). Norrköping får stadsprivilegier 1384. Under hela medeltiden förblev emellertid Norrköping en ganska liten stad och det var till Söderköping de centrala funktionerna var koncentrerade.

Den äldsta stadsbebyggelsen i Norrköping har antagits ligga söder om Strömmen i området kring Gamle Bro (vid dagens Järnbron), Gamla Torget och de två kyrkorna Sankt Johannes och Sankt Olai, på en utlöpare av Norrköpingsåsen. Här möttes flera landsvägar och Gamle Bros övergripande kommunikativa betydelse påvisas av att det 1380 beslutades att sex härader i östra Östergötland skulle ansvara för byggnation och underhåll av den (Broberg 1984:18). Sannolikt fanns dock en äldre föregångare till bron på samma plats redan före 1300-talets slut. Det är också högst sannolikt att den handelsplats som staden en gång fick sitt namn ifrån ligger i anslutning till Gamla Torget.

Redan på 1640 års karta, som avbildar ett medeltida gatunät, finns en öppen yta mellan de angränsande kvartersfigurerna (figur 2). Den västra delen av den medeltida torgytan överensstämmer i stort med utbredningen av dagens torg men torget sträckte sig längre österut, och omfattade då även den sydöstra delen av nuvarande kvarteret Gripen. När den nya stadsplanen infördes anpassades Gamla Torget till denna och fick en regelbunden rektangulär form. Torgets nuvarande L-form kommer sig sannolikt av att det ursprungligen fanns ytterligare en tomt i östra delen av kvarteret Rådstugan, vilken senare har omvandlats till torgmark. På 1719 års karta är denna del delvis utnyttjad (figur 3) vilket gör att tomtmarken under denna fas sträcker sig in i undersökningsområdet. Denna tomt har försvunnit till nästa kartgeneration 1728 – sannolikt för att den stått obebyggd – och tomten är då omvandlad till torgmark (figur 4).

Kvarteret Gamla Rådstugan, i direkt anslutning till undersökningsområdet, hyste fram till stadsbran-

den 1655 stadens rådhus. Efter branden uppfördes byggnaden Gillestugan inom samma tomt för handelsgilletts räkning. Under 1690-talet fungerade byggnaden återigen temporärt som rådhus innan byggnaden brändes ner i samband med rysshärjningarna 1719. Därefter uppfördes omkring år 1740 det Eschelonska huset, den byggnad som står på platsen idag (figur 6). Källarens grundmurar och första våningens kryssvalv är dock äldre och vara rester av den äldre Gillestugan (Fredriksson 2014:12). Norr om det Eschelonska huset ligger byggnaden Magasinet som har funnits i sin nuvarande skepnad sedan 1835. Byggnaden användes som magasin för

den vin- och sprithandel som bedrevs i Eschelonska huset fram till första världskriget (Fredriksson 2014:23) (figur 7).

Gamla Torget kom att förändras under 1950-talet när biltrafiken ökade. En ny stenbeläggning lades med en nivåskillnad mellan torgyta och gatumark. Sannolikt kom delar av ytan att användas för parkering av motorfordon i samband med transporter. En rest av den gamla kullerstensbeläggningen från perioden före 1950-talet finns bevarad mellan husfasaderna och den inhägnad med granitpollare och järnkätting som löper kring byggnaderna (Fredriksson 2014:10).

TIDIGARE ARKEOLOGISKA UNDERSÖKNINGAR

Flera arkeologiska undersökningar har genomförts i Gamla Torgets närområde varav ett par i direkt anslutning till nu genomförd förundersökning (figur 5). Dessa sammanfattas nedan för att ge en bild av kunskapspotentialen för de arbeten som planeras inom Gamla Torget. Sammantaget visar dessa att området utgör kärnan i det tidiga Norrköping och har mycket hög potential vad gäller medeltida lämningar.

Kvarteret Gamla Rådstugan

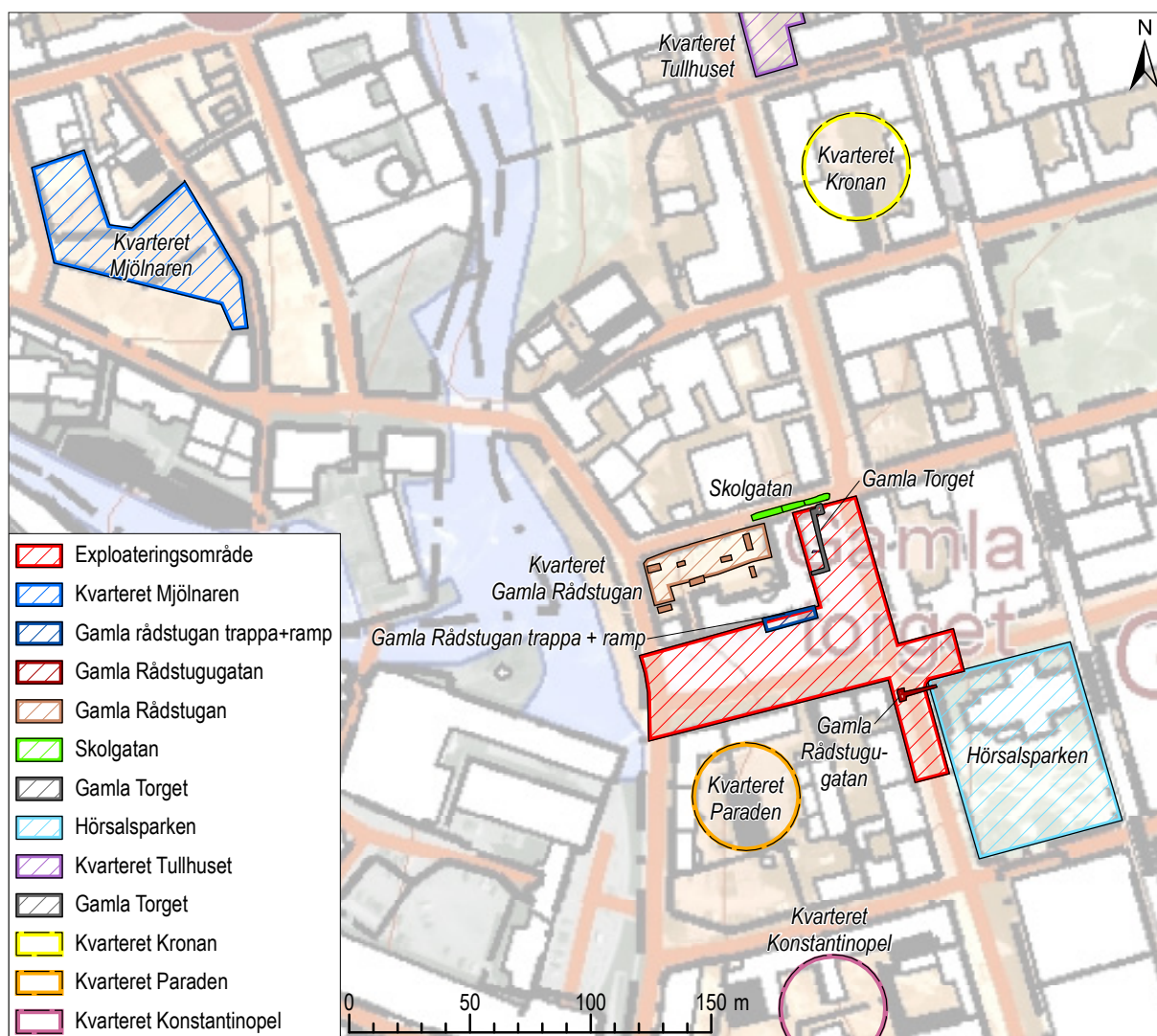
2011 utförde Arkeologikonsult en förundersökning på innergården i kvarteret Gamla Rådstugan, väster och norr det nu genomförda arbetsföretaget (figur 5). Förundersökningen visade att det fanns välbevarade arkeologiska lämningar i form av fasta konstruktioner och kulturlager från 1100–1700-tal. En del av en eskilstunakista från 1000-talet framkom i en nedgrävning som ¹⁴C-daterats till 1290–1420 e.Kr. Förundersökningen visade att den arkeologiska potentialen i kvarteret var mycket hög, vilket föranledde en slutundersökning (Carlsson 2012:19ff).

Den arkeologiska slutundersökningen genomfördes av Arkeologikonsult sommaren 2015 (Bertheau, under bearbetning) (figur 5). Lämningarna som framkom bekräftade och nyanserade resultaten från förundersökningen. Flera medeltida hus med lergolv och trä- och stensyllar framkom. I undersökningsområdets västra del framkom en medeltida strandskoning intill Strömmens dåvarande vattenfåra, en yta som därefter börjats fyllas ut redan under medeltid. I undersökningsytans östra del var

topografin relativt plan och utgjordes av en låg ås. Denna yta hade redan under medeltid använts som sandtäkt. Även spår efter tomtindelningar framkom.

De eftermedeltida lämningarna bestod bland annat av tre källare och en brunn vilka preliminärt har daterats till sent 1500-tal. Övriga bebyggelselämningar från efterreformatorisk tid bestod av större husgrunder från 1700–1800-tal och ett såpsjuderi. Sammantaget visar slutundersökningen att denna yta utgör en del av stadens tidigaste etablering och omfattar preurban bebyggelse intill till den viktiga knutpunkt som Strömmen och Gamle Bro utgjorde. De större markarbeten som genomförts redan under medeltid visar att en förtätad bebyggelse förekom i denna del av staden från dess tidigaste skede (Bertheau, under bearbetning).

I januari 2017 genomfördes ytterligare en slutundersökning inom kvarteret Gamla Rådstugan, inför byggnationen av en trappa och en ramp till det Eschelonska huset (figur 5). Undersökningen genomfördes i direkt anslutning till de södra schakten vid nu genomförd förundersökning. Resultaten är inte bearbetade ännu men i den äldsta fasen, daterad till övergången mellan vikingatid och tidig medeltid, finns stolphål som påvisar bebyggelse på platsen. I nästa skede har en klockgjutningsgrop med tillhörande anläggningar konstruerats och en kyrkklocka gjuts på platsen. Det har skett under 1100–1200-talet och bör sannolikt relateras till det första uppförandet av Sankt Johannes kyrka, nuvarande Hörsalen, direkt sydost om Gamla Torget (Låås, under bearbetning).

Figur 5. Inom närområdet har ett flertal undersökningar genomförts.

Gamla Torget

I maj 2016 togs ett schakt upp inom den nordöstra delen av Gamla Torget varvid fornlämning framkom i mindre omfattning i schaktets norra och södra delar (figur 5). Medeltida lager förekom i torgytans nordligaste del och i schaktets södra halva framkom ett lager som bör ha tillkommit tidigast under 1600-talets andra hälft. Eftersom maximalt schaktdjup då var uppnått så avslutades schaktningarna på denna nivå. Sammantaget visar resultatet att både medeltida och historiska lämningar förekommer inom denna del av Gamla Torget (Larsson 2016).

Skolgatan

En förundersökning i form av en schaktningsövervakning utfördes 2013 av Arkeologikonsult i Skol-

gatans sträckning (figur 5). Undersökningen visade att området initialt utgjorde betesmark som legat utmed Motala ström och som tagits i anspråk under 1200-talets slut. Lager från 1300-tal och framåt framkom i schaktet. Därtill påträffades en mur där en keramikskärva, senare daterad till 1200–1300-tal, satt i kalkbruket. Även en del av en huskonstruktion daterad till 1200-tal framkom inom schaktets begränsning (Runer 2013).

Hörsalsparken

En arkeologisk förundersökning genomfördes i Hörsalsparken 2012–2013 av Arkeologikonsult (figur 5). Ett hundratal gravar från 1700-talet framkom och av dessa undersöktes tolv. Gravarna låg på en del av kyrkogården som har tillkommit efter den omstrukturerad av gatunätet som påbörjades på 1650-talet.

Figur 6. Gamla Torgets södra del med Repslagaregatan centralt i bild. Till vänster i bild syns Eschelsonska huset. Grävmaskinen arbetar vid schakt 1001. Foto från V.

Flera murar framkom inom ytan, varav den största har tolkats vara den äldsta kyrkogårdsmuren från 1600-talets mitt (Berger 2015). I samband med förundersökningen utfördes en schaktningsövervakning i Gamla Rådstugugatan intill parken, där flera kulturlager framkom, bland annat ett brandlager som daterats till 1300-tal (Carlsson 2015).

Kvarteret Paraden

Under våren 2003 utförde UV Öst en förundersökning i sydvästra delen av kvarteret Paraden, söder om Gamla Torget (figur 5). Förundersökningen påvisade mycket välbevarade lämningar som daterats till perioden ca 1300 till 1600-talets mitt. Lämningarna utgjordes främst av omfattande och återkommande utfyllnadsarbeten och markberedningar, men även bostadsmiljöer. Bevarandet av de äldre lämningarna var topografiskt betingade och förekom endast i undersökningsytans västra del, där den ursprungliga markytan sluttar kraftigt ner mot Motala ström. Här framkom en strandvall, utfyllnadslager och svämlager vilka påvisar att man försökt bygga bort problemen med återkommande översvämningar. Från 1300-talet finns bebyggelse på platsen (Carlsson 2003).

Kvarteret Konstantinopel

Under 1999–2000 undersöktes delar av kvarteret Konstantinopel av UV Öst (figur 5). Undersökning-

en berörde lämningar från perioden 1350–1600. De äldsta lämningarna utgjordes av sporadisk bebyggelse med inslag av hantverk samt djurhållning. De senare lämningarna utgjorde en mer regelbunden stadsbebyggelse med tomtindelningar (Carlsson, Menander & Heimdahl 2006).

Kvarteret Kronan

År 1981 genomfördes en undersökning av en del av en innergård i kvarteret Kronan (figur 5). De äldsta kulturlagren innehöll inga spår av bebyggelse men enstaka fynd med medeltida dateringar antyder att en äldre, medeltida bebyggelse funnits i närheten. Undersökningens äldsta bebyggelselämningar bestod av fem husgrunder som låg under ett kulturlagrandat brandlager som tolkats vara resultatet av stadsbranden 1655. Husen låg orienterade efter äldre gatunätet och har daterats till slutet av 1500-tal–tidigt 1600-tal genom fyndmaterial som kritpipsfragment och ett mynt från drottning Kristinas tid. En övre horisont av bebyggelse omfattade lämningar i form av fragmentariska husgrunder, sannolikt från 1700-talet (Parr 1987).

Kvarteret Tullhuset

En för- och slutundersökning av kvarteret Tullhuset utfördes 2015 av Arkeologikonsult (Klange, under bearbetning) (figur 5). I undersökningsområdets centrala delar påträffades vid förundersökningen

Figur 7. Gamla Torgets östra del. I förgrunden Skolgatan och till vänster Gamla Rådstugugatan. Till vänster närmast i bild är det s.k. Magasinet och därefter det Eschelonska huset. Foto från N.

kulturlager och anläggningar från tidig medeltid till 1700-tal, vilket föranledde en slutundersökning. De tidigmedeltida lämningarna bestod av fragmentariska huslämningar i vars golvlager skärvor av östersjökeramik framkom. I anslutning till ett igenlagt

vattenhål påträffades det ena av två fragment från eskilstunakistor, i detta fall med delar av runinskrift på ena sidan. De efterreformatoriska lämningarna bestod bland annat av en brunn, en latrin och en avfallsgrop.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes med syfte att fastställa om den planerade exploateringen kommer att beröra äldre kulturlager eller lämningar samt att beskriva fornlämningens, karaktär, datering, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet. Förundersökningen ska också sammanställa de undersökningar som utförts tidigare i syfte att se om det finns ytor som kan släppas eller behöver undersökas ytterligare. Resultaten från undersökningen ska fungera som underlag för Länsstyrelsens bedömning av kunskapspotentialen inför kommande beslut om tillstånd till ingrepp i fornlämning.

Därtill genomfördes förundersökningen utifrån dessa, mer riktade, frågeställningar:

- Kan den äldre bebyggelsestrukturen före stadens reglering återfinnas inom förundersökningsområdet?
- Vilken karaktär har den i så fall?
- Enligt den äldsta kartan från 1640 kan en äldre vägsträckning löpa öster om kvarteret Gamla Rådstugan. Går denna att återfinna? Hur gammal är den?
- Likaså enligt den äldsta kartan tycks det finnas en äldre torgbildning söder om kvarteret Gamla Rådstugan. Går denna att återfinna? Hur gammal är den?
- Går det att hitta spår efter hantverksaktiviteter som kan beskriva områdets karaktär över tid? Vilka hantverk rör det sig om?
- Finns det spår efter äldre betes- eller odlingsmark som kan bidra till att fördjupa kunskapen om vilken karaktär det äldsta Norrköping haft?

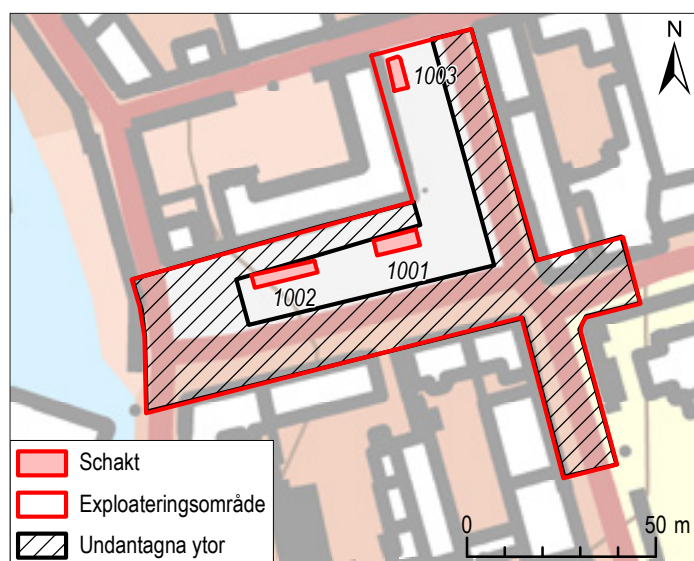
METOD OCH GENOMFÖRANDE

Undersökningsområdet uppgick till en storlek av 6000 m² och utgjordes av Gamla Torget inklusive gatemark i Järnbrogatan i väster, Repslagargatan i söder samt Gamla Rådstugugatan i öster (figur 6, figur 7). Undersökningsområdet i gatumarken sträcker sig en bit förbi korsningen Repslagargatan/Gamla Rådstugugatan. Den västra delen av undersökningsområdet begränsades i norr av kvarteret Gamla Rådstugan och i den östra delen av Skolgatan. I realiteten var den yta som var tillgänglig för undersökning rejält mindre, ca 1600 m², eftersom all gatemark inklusive trottoarer var undantagen från undersökning. Också torgytan framför Waseska huset i nordväst var undantagen för att inte hindra framkomligheten till fastigheten (figur 8). En ca 2 m bred remsa av den södra torgytan var också undantagen för att inte begränsa framkomligheten för gående. Därtill innebar byggarbeten att en 7 m bred remsa intill det Eschelonska huset inte var tillgänglig för undersökning. Fälтарbetet genomfördes av två arkeologer från Arkeologikonsult under 15 dagar under perioden 14 november till 2 december 2016. Tre schakt (1001–1003) togs upp, till en sammanlagd yta av ca 140 m². Det innebär att ca 9 % av den tillgängliga ytan förundersöktes.

Vid sökschaktningen användes grävmaskin utrustad med planskopa med rotortilt och schakten grävdes ner stratigrafiskt, lager för lager till kulturlager- eller konstruktionsnivå där representativa delar av lager

och anläggningar i ytan undersöktes för hand. För att lämna så mycket som möjligt av fornlämningen intakt grävdes provrutor för att fastställa kulturlagrens sammansättning och tjocklek. I varje schakt grävdes två provrutor. Alla rutor utom en grävdes ner till steril mark. Alla schakt, fynd, prov, och synliga lager/anläggningar mättes in med GPS med nätverks-RTK, dokumenterades på digitala kontextblanketter på läsplatta samt fotograferades. Detaljerade beskrivningar av lager och anläggningar har samlats i en kontexttabell (bilaga 1). Handritade sektioner upprättades för varje schakt vilka har renitats och digitaliserats.

Daterande fynd (bilaga 2), keramik och benmaterial samlades in. Den osteologiska analysen har utförts av Tove Björk, Arkeologikonsult, och ligger som bilaga 3. Keramikbestämning och analys har utförts av Mathias Bäck, Arkeologerna, och ligger som bilaga 4. Jordprover för makrofossilanalys togs ur relevanta anläggningar för att möjliggöra en bestämning av innehåll, funktion och karaktär hos anläggningar och lager. Tyvärr visade sig jordproverna vara mer eller mindre tomma, sannolikt på grund av de omfattande markarbetena på platsen. Makrofossilanalysen ligger som bilaga 5. Material från makrofossilprover har också använts för datering med ¹⁴C-analys liksom kol som insamlats från slutna kontexter. Sju ¹⁴C-dateringar har utförts (bilaga 6). Det kol som användes för datering har vedartsbestämts före analysen för att ge en uppfattning om träslag och materialets egenålder. Vedartsanalysen ligger tillsammans med makrofossilanalysen (bilaga 5). Makrofossilanalys och vedartsbestämning har genomförts av Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult. Efter avslutad undersökning lades schakten igen. Inmätningar och övrigt dokumentationsmaterial fördes över till Arkeologikonsults GIS-baserade dokumentationssystem SiteWorks samt till ArcGIS för vidare bearbetning och analys.

Figur 8. Tre förundersökningsschakt togs upp i torgmarken. De skrafferade ytorna var undantagna från förundersökningen. Skala 1:2000.

RESULTAT

Tre schakt togs upp vid förundersökningen (figur 8). Två av schakten placerades i torgmarken framför Eschelonska huset och det sista öster om Magasinet, även det i torgmark. Schakten lades med förhoppningen att fånga upp gränsen mellan tomt och torg i skedet innan stadsomläggningen som inleddes i mitten på 1600-talet. Därtill var det angeläget att få fatt på åsens uppbyggnad för att få kännedom om eventuella utfyllnader. Schakten gjordes därför långa. Hela torgytan hade en gatstenbeläggning. Under detta fanns ett kraftigt bärlager av sand, grus och stenkross. För en tabell över lagertjockleken i de olika schakten se figur 9. Matriser över de olika schakten ligger som bilaga 6.

Schaktnr	1800–1900-tal	1600–1700-tal	Medeltid	Kommentar
Schakt 1001	0,4–0,6 m	0,05–0,2 m	0,2–0,4 m	Tjockare i Ö
Schakt 1002	0,6 m		0,2–0,4 m	Tjockare i Ö
Schakt 1003	0,5–0,6 m	0,35–0,7 m	0,05–0,1 m	Tjockare i N

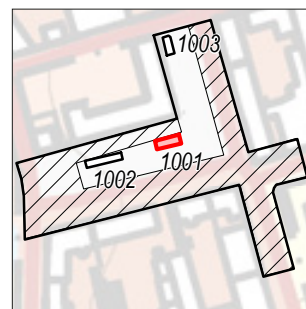
Figur 9. Tabellen visar lagertjocklek i varje förundersöknings-schakt.

Schakt 1001

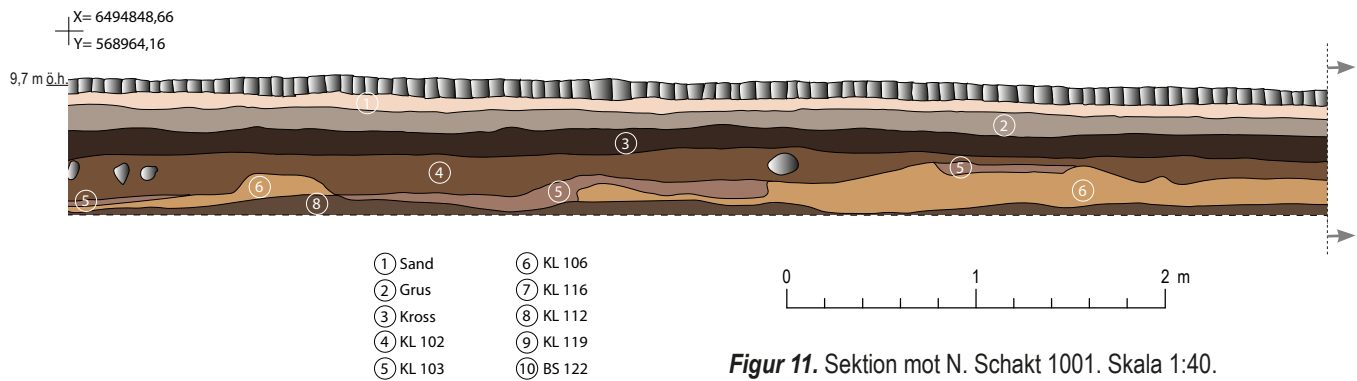
Storlek: 11,5 x 4,5 m

I schaktet finns lämningar från tidig medeltid, 1600-tal och modern tid. Schaktet togs upp i den östra delen av den plana torgytan framför Eschelonska huset.

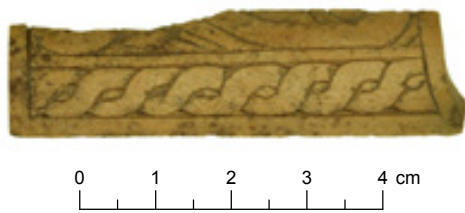
Under bärlagret, som här var ca 0,4 m tjockt, kom KL 102 som bestod av brun siltig sand med inslag av grus och småsten (figur 11). Lagret tolkas som ett utfyllnads- och utjämningslager för torgytan och hade en tjocklek av 0,05–0,2 m. I lagret framkom bland annat en del av ett benhandtag med ornamenterik vilket mycket väl kan vara äldre än lagret (figur 12). Under detta kom i den östra delen av schaktet en fragmentarisk och inte speciellt vällagd stenlägg-

Figur 10. KK 101 utgjorde den yngsta av många torgnivåer. Foto från O.

Figur 11. Sektion mot N. Schakt 1001. Skala 1:40.

Figur 12. Ett fint ornerat handtag av ben framkom i KL 102. Skala 1:1.

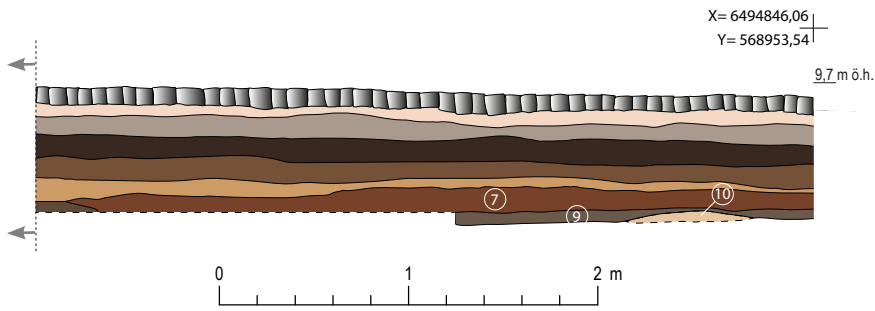
Figur 13. I ett av de kompakta trampade torglagren (KL 103) framkom ett åderlättningsjärn. Skala 1:1.

ning (KK 101) (figur 10). Dessa översta lager tillhör sannolikt 1800-talet.

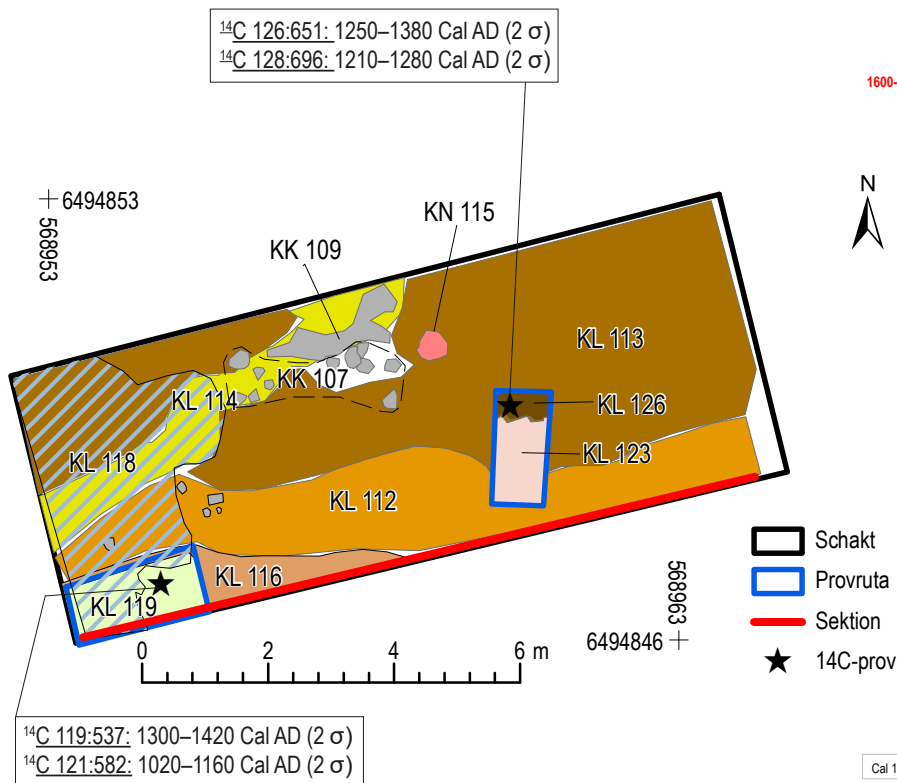
Därunder framkom KL 103, en kompakt 0,05–0,12 m tjock trampad och grusig torgyta med inblandning av rasering och kol. Lagret täckte hela schaktet förutom en mindre yta i sydväst. I den hårda ytan fanns stenlyft, sannolikt efter den delvis borttagna stenläggningen 101. I lagret framkom bland annat en kniv, glas, keramik samt ett åderlättningsjärn (figur 13). Keramiken ur lagret har dateringar till slutet av 1500-talet och 1600-talet och bland dessa fanns bland annat en bit werragods (figur 2 i bilaga 4). Därunder framkom i schaktets nordöstra delar ytterligare en rest av en slarvigt byggd stenläggning med ojämnt stenmaterial (KK 105). Stenläggningen har en ojämn översida, saknas fläckvis och har förstärkts på sina ställen. Ett flertal stenlyft söder om stenläggningen, i den underliggande sättsanden (KL 106), visar att den ursprungligen har sträckt sig längre söderut. Under KK 105 framkom ytterligare en stenläggning (KK 110), konstruerad av naturligt formad sten i en liten, 2,15 x 1,7 m stor och 0,2 m djup, sänka, möjligen för att skapa en plan yta. Denna stenläggning är till skillnad från övriga väl-lagd och fortsätter norrut utanför schaktet. I schaktets västra del framkom en liten stenrad (KK 117)

byggd av fyra 0,2 x 0,2 m stora stenar med en flat översida. Därunder framkom sandlager vilka sannolikt har fungerat som utfyllnad och som sättslager för stenläggningarna ovan. KL 106 med gul sand låg i hela schaktet men saknas i nordväst. Där låg istället lager KL 108, brun sand. KL 106 var 0,2 m tjockt och KL 108 upp till 0,12 m tjockt.

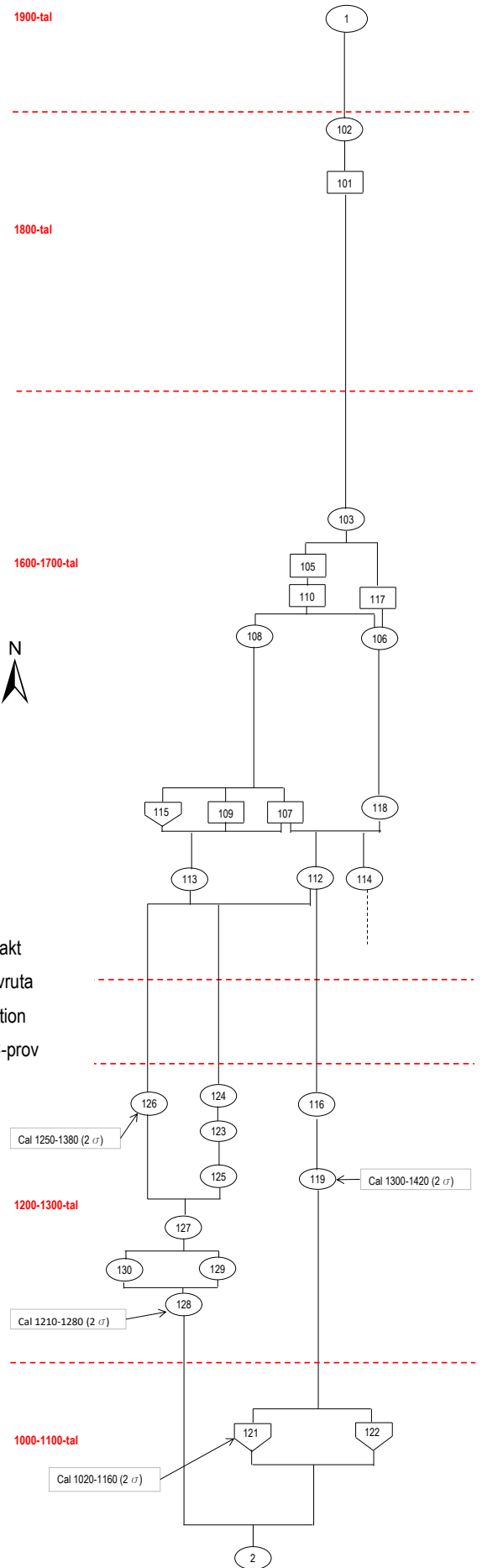
När sanden tagits bort framkom en knadderyta med småstenar i schaktets västra del (KL 118) (figur 14). Den har hårdgjorts genom att småsten kastats ut i omgångar och vid behov. En bit harts och en bit rödgods framkom i lagret. Under detta kommer i norra delen av schaktet KL 113 och i den södra KL 112 vilka undersöktes i provrutor. KL 113 var ett avsatt lerigt siltlager, och delvis eldpåverkat, med svarta och rödbrända fläckar med tegel- och kolbitar samt djurben. Enstaka fynd som spik och hästsko-söm påträffades. Keramiken i lagret utgjordes av rödgods med sammanhållna dateringar till tiden kring sekelskiftet 1600 (bilaga 4). KL 112 är snarlikt men ljusare och siltigare och det finns inget skarpt skilje mellan lagren. Möjligen utgör de ett och samma lager. Från västra schaktkanten gick det in ett knappt meterbrett krokigt stråk med lerig sand (KL 114) som försvann utanför schaktet i norr. Stråket undersöktes inte men kan möjligen utgöra en stig, eller ett

Figur 11. Forts. från föregående sida.

Figur 14. Planen visar kvarliggande lämningar i schakt 1001. De ytligt liggande lämningarna tillhör 1600- och 1700-talen medan de underliggande lagren i provrutorna är medeltida. Skala 1:120.

Figur 15. Matris över schakt 1001.

Figur 16. Vid förundersökningen framkom flera gamla torgytor. Stenläggning 123 i schakt 1001. Foto från N.

igenlagt dike. Där stigen/diket försvinner utanför schaktet låg en hel del sten på KL 114. Precis invid schaktkanten låg stenar i storleken 0,05–0,1 m tätt lagda och mättes in som KK 109 (figur 14). Utanför detta låg mer spridda, större stenar i storleken 0,25–0,3 m vilka mättes in som KK 107 (figur 14). Sannolikt utgör dock stenarna samma konstruktion och möjligen fungerar de som utfyllnad på KL 114, eftersom stenarna så tydligt relaterar till lagret. En rund 0,48 m stor nedgrävning (KN 115) fanns direkt öster om stenarna, nedgrävd genom KL 113. Gropen undersöktes inte men kan utgöra ett stolphål.

Underliggande lager undersöktes med två provrutor. Den ena rutan lades i schaktets östra del och den andra i sydvästra hörnet. I den östra rutan framkom under KL 112 ytterligare en stenläggningsnivå (KK 123) byggd av sten i lite varierad storlek (figur 16). På stenläggningen fanns ett tunt tramlager med silt, tegelkross och kol (KL 124) (figur 17). En hästskosöm framkom i lagret. Stenläggningen består i norr

av ett lager sten medan den tjocknar på i söder där flera lager sten har påförts. Möjligen har detta gjorts för att höja upp ytan i söder eftersom det sluttar naturligt åt det hållet. Under detta kom ett knappt decimetertjockt utfyllnadslager (KL 125) med grov gul sand med småsten. I lagret framkom två stenar, den ena 0,2 x 0,2 m, den andra något större. Stenläggningen (och det underliggande KL 125) täckte inte hela rutan utan i norr fanns istället ett 0,1 m tjockt lerlager (KL 126) som är eldpåverkat och starkt rödbränt. Mitt i lerlagret fanns en kollins. Ur denna togs kol (vide) för ^{14}C -analys vilket fick dateringen 1250–1380 e.Kr. (2σ), högmedeltid (bilaga 6). Under leran framkom ytterligare en knaddernivå (KL 127), med en tjocklek av 0,06 m, vilken täckte hela rutan. I södra delen av rutan blir lagret tjockare (upp till 0,12 m) och här löper möjligen en ränna i ostnordost-västsydvästlig riktning (figur 17). Därunder kom, i rutans norra del, ytterligare en kompakt och trampad nivå med sten (KL 130). Under denna nivå framkom ett tjockt utfyllnadslager med ljus silt (KL 128). På denna fanns en sotig fläck (KL 129). Något har uppenbarligen brunnit på plats eftersom silten under är rödbränd och kolbemängd. Kol ur lagret togs för ^{14}C -analys vilken fick dateringen 1210–1280 e.Kr. (2σ), högmedeltid (bilaga 6). Tyvärr visade sig allt kol i provet komma från björk med en egenålder på upp till 350 år, så lagret kan vara avsevärt yngre än dateringen visar. Lagret avslutades i en skarp linje i norr och tjocknade på söderut (0,2 m). Topografin sluttar åt söder och sannolikt har man velat skapa en plan yta. Under KL 128 framkom steril mark med rött åsgrus och småsten.

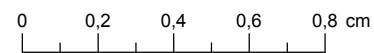
Den andra rutan placerades i schaktets sydvästra hörn. Under KL 112 framkom ett upp till 0,07 m tjockt utfyllnadslager med brun sand (KL 116) i hela rutan. Under sanden kom en kompakt trampad yta av grå och sandig silt med småsten (KL 119). I lagret påträffades en hästskosöm, en bit obestämt järn samt en mycket liten spets i kopparlegering (figur 18). Kol ur lagret ^{14}C -daterades till 1300-tal (1300–1420, 2σ) (bilaga 6). Kolet är bestämt till rönn och kan ha en egenålder på upp till 120 år. Därunder kom steril mark. Två stolphål skar emellertid undergrunden i rutan (A 121, A 122). Ett av dessa undersöktes och visade sig vara stenskott med tydlig stolpfärgning (figur 19). I stolphålet framkom en spik och bränd lera samt fiskben. Samtliga av de fiskben som framkom vid undersökningen påträff-

Figur 17. Sektion över den östra rutan i schakt 1001. Foto från V.

fades i detta stolphål och gädda, torsk och abborre kunde identifieras (bilaga 3). Kol (hassel) ur stolpfärgningen ^{14}C -daterades till 1020–1160 (2σ), dvs. tidig medeltid (bilaga 5, 6).

Sammanfattningsvis så påträffades lämningar i schaktet från medeltid, 1600-talet och 1800–1900-tal. Lagerstjockleken är större i öst än i väst. Den naturliga topografin sluttar åt söder.

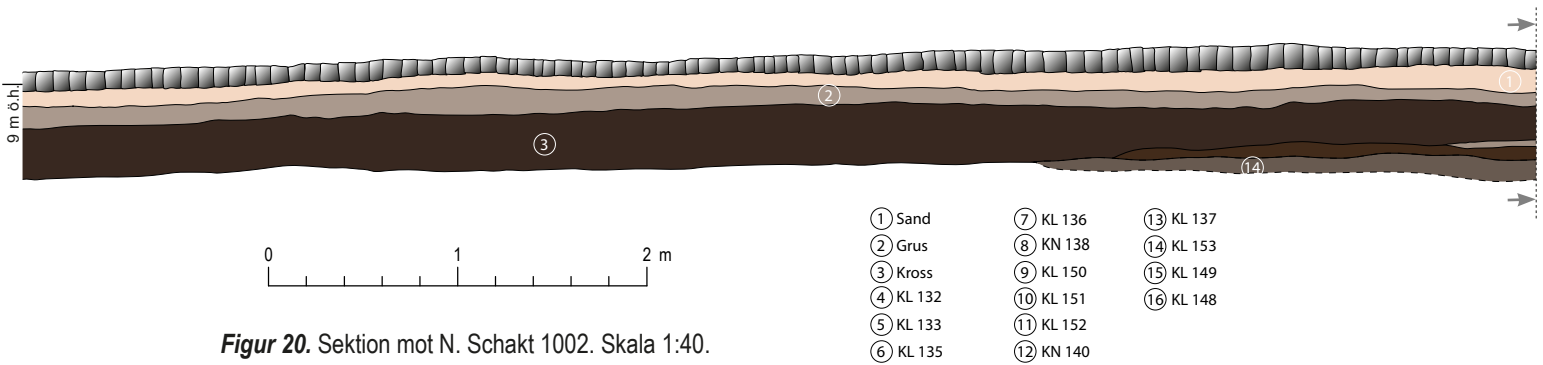

Figur 18. En 1 cm lång kopparspets påträffades i tramplagret KL 119. Skala 5:1.

Figur 19. I botten av en provruta framkom två stolphål. Det ena undersöktes och kol från stolphålet gav en datering till 1020–1160.

X= 6494840,50
Y= 568919,70

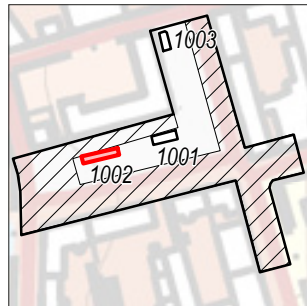

Figur 20. Sektion mot N. Schakt 1002. Skala 1:40.

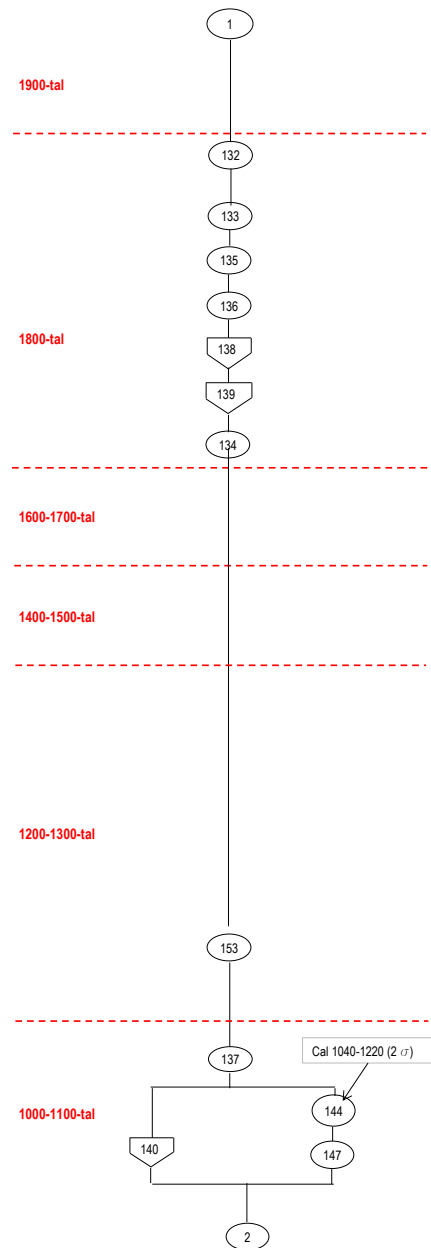
Schakt 1002

Storlek: 17 x 3 m

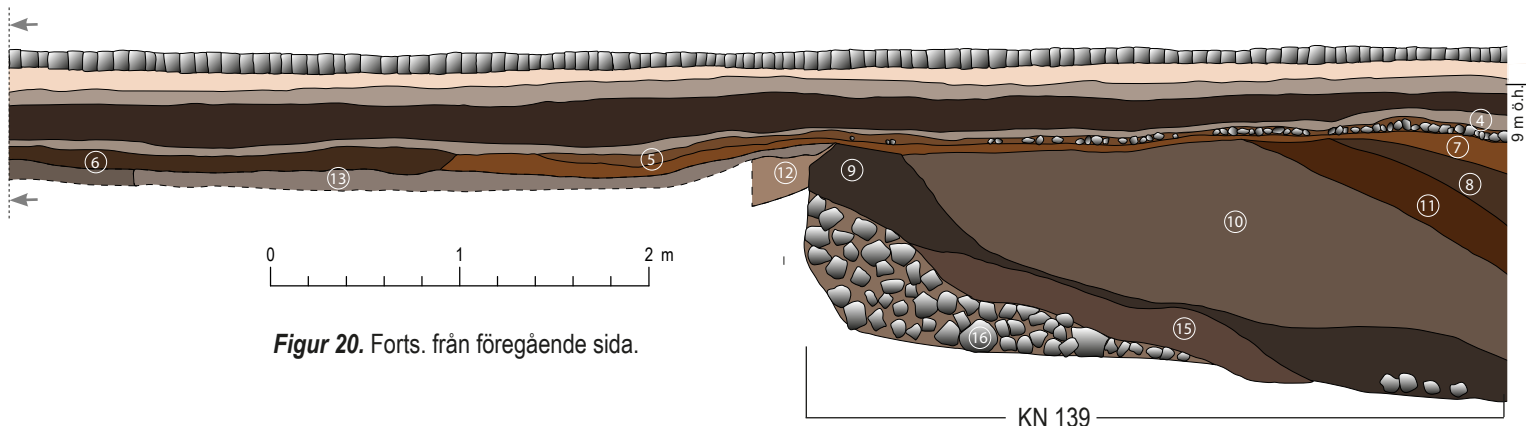
I schaktet finns lämningar från tidig medeltid och 1800-1900-tal. I den västligaste tredjedelen av schaktet fanns inga bevarade lämningar under bärlagret som där vilade på orörd markyta. Schaktet togs upp i den plana torgytan framför den västra delen av det Eschelsonska huset.

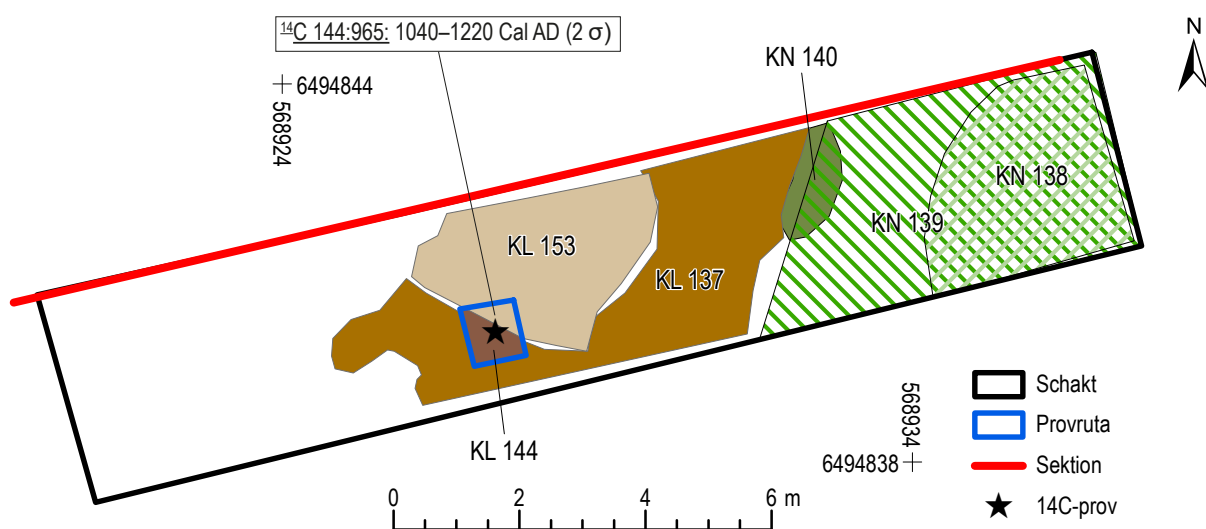
Under bärlagret, som här var ca 0,3–0,4 m tjockt, kom KL 132, brun sand med småsten (figur 20, matris se bilaga 7). I lagret förekom också större stenar som sannolikt kommer ifrån upprivna stenläggningar. I lagret påträffades bland annat ett par kritpipsfragment, buteljglas, en bit från en mineralvattenflaska och en knapp. En av kritpiporna hade dekor och kunde dateras till 1690–1700 (skriftlig uppgift Arne Åkerhagen). Lagret är emellertid yngre, sannolikt 1800-tal eller t.o.m. 1900-tal. KL 132 bör vara identiskt med 102 i schakt 1001. Under detta framkom en stenlagd yta, KL 133, i den östra delen av schaktet. Ytan var konstruerad av ett blandat stenmaterial och hade en rejält ojämn översida. Stenläggningen var ca 0,1 m tjock och i den påträffades några korroderade järnbitar, ett kritpipsskaft och en bit fajans. Därunder låg KL 135, centralt vid den norra schaktkanten. Det utgjordes av brun grov sand och fungerade sannolikt utjämnande eftersom det fyllde ut svackor och stenlyft i det underlig-

Figur 21. Matris över schakt 1002.

Figur 20. Forts. från föregående sida.

Figur 22. Plan över schakt 1002. Skala 1:120.

gande KL 136. I lagret framkom en bit passglas och en järnskölla. Därunder framkom ett hårt trampat kompakt grusigt lager med tegelkross och småsten (KL 136) över hela den del av schaktet som hade bevarade lämningar. I lagret påträffades flintgods, rödgods, sannolikt från en blomkruka, och taktegel vilket visar att lagret är sent.

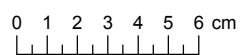
Lagret täcker två stora nedgrävningar (KN 138, KN 139) och fyndmaterialet visar att båda fylldes igen under 1800-talet (figur 25). KN 139 är 6,1 x 3,1 m stor och 2,2 m djup. KN 138 är 3,4 x 3,1 m och 1,35 m djup. Ingen av nedgrävningarna är avgränsade. KN 139 hade flera igenfyllnadslager (KL 141-143, 145, 146, 148-152). Vissa igenfyllnadslager innehöll endast lösa stenar vilket tyvärr ledde till att hela gropen kollapsade innan den var färdig-

dokumenterad och inmätt. Polygonerna är därför schablonmässigt återskapade och de stratigrafiska relationerna är inte helt klarlagda men den stora KN 139 fylls igen innan KN 138 grävs ner något åt öster. Tyvärr följde också delar av KN 140 med i raset, en mindre nedgrävning med siltfyllning. Även denna grop's relationer är oklara men den bedöms vara äldre än de två större nedgrävningarna.

Det är svårt att avgöra vad de stora nedgrävningarna har haft för funktion. KN 139 är rejält stor och kan möjligen utgöra någon form av grop efter ett upprivet fundament eller liknande. KN 139 klippte sotlagret KL 134 som ligger centralt i södra delen av schaktet. Lagret var tunt, det innehöll i princip bara sot och utgör möjligen ett utkastlager. I lagret framkom ett par små bitar järnslag och en bit

Figur 23. I ett tidigmedeltida brandlager (KL 144) i schakt 1002 framkom fyra bitar östersjökeramik.

Figur 24. En stor mängd slagg, bland annat sex skällor, framkom i en meterruta i det tidigmedeltida brandlagret 144. Skala 1:25.

Figur 25. I schakt 1002 framkom två stora nedgrävningar på samma plats vilka fyllts igen under 1800-talet. Foto från O.

oglaserat sent rödgods som möjligen kommer från en blomkruka.

Därunder framkom lämningar av högre ålder. Mitt i schaktet låg KL 153, ett siltlager med småsten med en kompakt tramphorisont (figur 22). Lagret undersöktes i en provruta och var där upp till 0,08 m tjockt. Inga fynd framkom. Det låg på ett upp till 0,15 m tjockt kompakt utfyllnadslager med grå lera (KL 137) som täckte de centrala delarna av schaktet. I lagret framkom en bit östersjökeramik (figur 23) som indikerar att det kom på plats under tidig medeltid. I makrofossilprovet framkom 6 sädeskorn av brödvete vilka var de enda fröer som fanns bevarade i något jordprov från undersökningen (bilaga 5). Leran var påförd och sädeskornen kommer med all sannolikhet någon annanstans ifrån och kan därför inte bidra till någon tolkning av lagret. Under leran framkom i rutan ett brandlager (KL 144) och

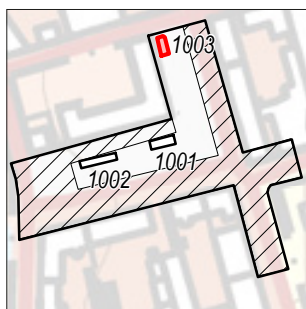
möjligen har leran fungerat övertäckande, för att försegla brandresterna. Också i brandlagret KL 144 framkom östersjökeramik, fyra bitar från tre olika kärl (bilaga 4). Brandlagret bestod av silt med rikligt med kol och sot. Inom meterrutan framkom också mycket järnslag, bland annat sex skällor (figur 24). Kol (al) ur lagret ^{14}C -daterades till 1040–1220 (2 σ), tidig medeltid (bilaga 6). Östersjökeramiken, som dateras till perioden efter 1100, visar att dateringen ligger i den andra halvan av spannet (bilaga 4). Under brandlagret framkom KL 147, brun siltig sand, vilken tolkas som den ursprungliga markhorisonten.

Sammanfattningsvis så påträffades lämningar i schaktet från medeltid och 1800–1900-tal. Lagers-tjockleken är större i öst än i väst, där arkeologiska lämningar helt saknas och det moderna bärlagret ligger på sterilen (figur 9).

Schakt 1003

Storlek: 8,5 x 3,5 m

I schaktet finns lämningar från 1250–1300-tal och 1600- och 1700-talen. Schaktet togs upp i den norra delen av undersökningsområdet, omedelbart öster om det s k Magasinet.

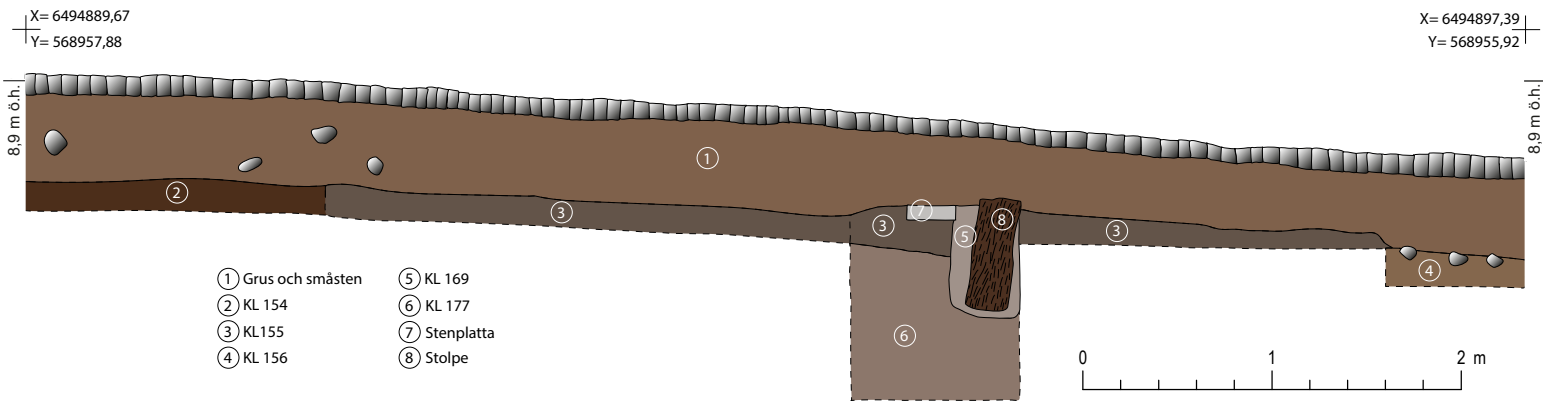

Under gatstenen kom ett ca 0,6–0,8 m tjockt bärlager av grus och småsten (figur 29 och 30). Den sydöstra delen var störd av tidigare markarbeten (KN 161) och delvis urschaktad (figur 26). Under bärlagret kom i schaktets centrala del KL 154, ett 0,02–0,05 m tjockt tramlager med inslag av rasering (figur 27). I lagret framkom en bit yngre rödgods med datering till mitten av 1700-talet. Intill västra schaktkanten låg istället KL 155, ett avsatt lager med sandig silt. Även detta var kompakt och hade trampats. I lagret kom en del av ett dryckeskärl och fönsterglas samt kritpipsfragment med generella dateringar till sekelskiftet 1700. KL 155 skars av två stolphål (A 163, A 169). Det ena av dessa innehöll en ovanlig skärva från ett stop från Hessen av en typ som kallas Hafner encrusted ware (figur 4 i bilaga 4) och en bit wesergods. Två kritpipsfragment framkom också, vilka enligt röckkanalens diameter dateringsmässigt bör ligga kring sekelskiftet 1700 (skriftlig uppgift Arne Åkerhagen). Under KL 155 kom i söder ett lager med mörk lera (KL 164) med tegelkross och grus. Lager 154 och 155 undersöktes i en provruta. Under KL 154 och 155 i provrutan framkom KL 171, ett upp till 0,3 m tjockt sandigt lager med rasering. I lagret påträffades bland annat fönsterglas, hästskosöm och ett par spikar. Därunder framkom ett utfyllnadslager med grå silt (KL 176) utan fynd. Lagret innehöll granbarr vilka kanske ursprungligen fungerat som golvtäckning i något närliggande hus. Lagret var svåravgränsat mot underliggande KL 177 som också utgjordes av gråbrun silt. Detta lager undersöktes så långt det var möjligt, ner till ett djup av 0,7 m, utan att botten påträffades. Sannolikt har provrutan landat i en större nedgrävning, exempelvis en brunn.

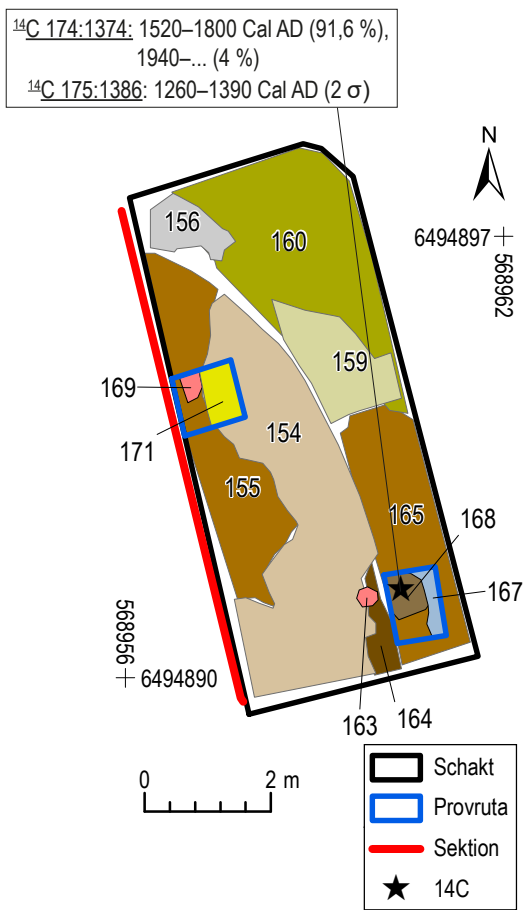
I det nordvästra schakthörnet framkom en del av en stenläggning (KK 156) under bärlagret (figur 30). Stenläggningen var konstruerad av kullersten och var klippt av ett kabelschakt i söder. Invid östra schaktväggen fanns ett utfyllnadslager (KL 159) med grus. Lagret, som var ca 0,15 m tjockt, har ursprungligen sträckt sig längre söderut men har försvunnit i samband med sentida urschaktningar (KN 161). Båda dessa lager låg på KL 160, ett 0,2–0,4 m tjockt utfyllnadslager av åsgrus. I nordöstra hörnet framkom KL 158 under KL 160. Lagret utgjorde en knadderyta som tyvärr inte kunde undersökas på grund av tjäle.

Det sydöstra schakthörnet är stört av en sentida nedgrävning (KN 161). Därunder låg KL 165 (stratigrafiskt under KL 160), ett 0,01–0,06 m tjockt, möjligen avsatt siltlager. Lagret undersöktes i en provruta varvid en del av en remmare framkom samt ett par bitar rödgods med dateringar till mitten av 1600-talet (bilaga 4). Därunder framkom en trampad knadderyta med grus och småsten (KL 167). Denna nivå kan möjligen vara identisk med KL 158 i nordöstra delen av schaktet. Denna vilade på orörd markyta i södra delen av rutan. Lämningarna fortsätter i den norra delen av ytan och det är uppenbart att den ursprungliga topografin sluttar kraftigt mot norr (figur 31). Under denna nivå framkom, i dennorra delen av rutan KL 168, ett möjligen delvis avsatt siltlager. I lagret framkom en nyckelskylt i järn (figur 32). Under silten framkom KL 170, blålera, och därunder kom ytterligare ett siltlager (KL 173), ca 0,05 m tjockt. I lagret fanns stora kolbitar vilka sannolikt kommer ur det underliggande brandlagret KL 174. Brandlagret var ca 0,1 m tjockt i rutan. Kol ur lagret skickades in för ¹⁴C-analys vilken dock gav en så vid datering att den spänner från 1520 fram till nutid. Sannolikt bör dock brandlagret ligga inom den tidiga delen av dateringen. I rutans botten, på orörd markyta, låg KL 175, den ursprungliga markhorisonten bestående av silt med enstaka kolbitar och tegelfnyk. Kol ur lagret daterades till 1260–1390 (2 σ), högmeldtid (bilaga 6). Dateringen kan dock ligga senare eftersom materialet kom från tall med en potentiell egenålder på upp till 400 år.

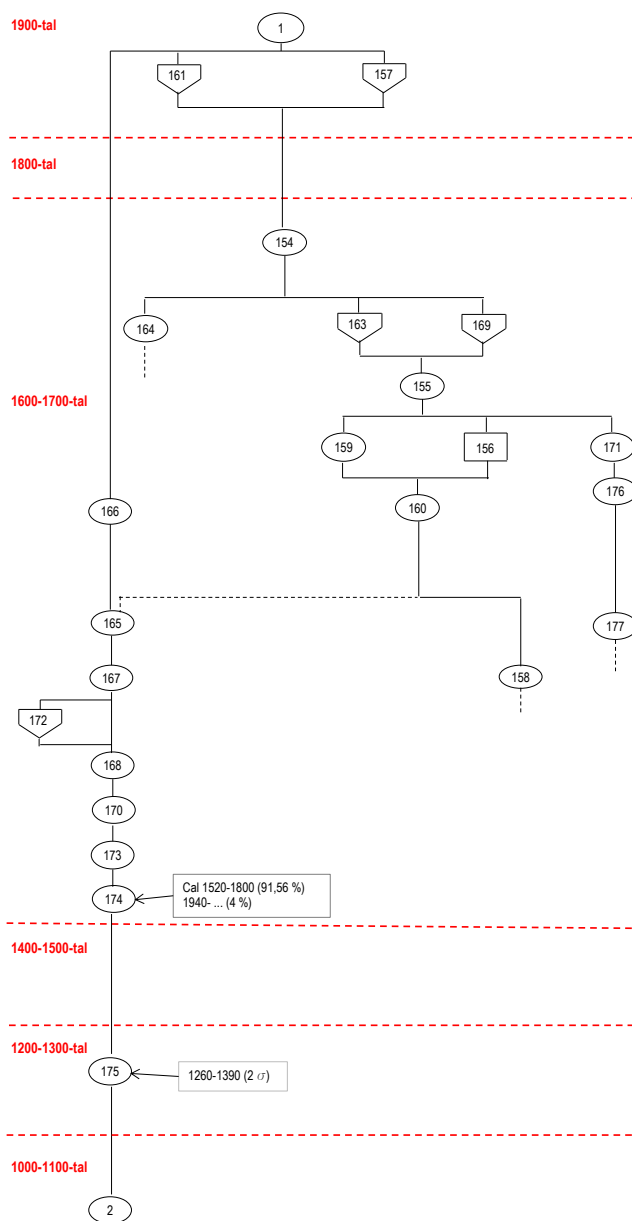
Sammanfattningsvis så påträffades lämningar i schaktet från medeltid och 1600–1700-talen. Det medeltida skedet utgörs av endast den ursprungliga markhorisonten (KL 175). Lagerstjockleken är mer omfattande i norr än i söder eftersom den naturliga topografin på platsen sluttar kraftigt.

Figur 26. Sektion mot V. Schakt 1003. Skala 1:40.

Figur 27. Plan över schakt 1003. Skala 1:120.

Figur 28. Matris över schakt 1003.

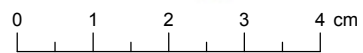
Figur 29. Schakt 1003. Stenläggningsresten 156 syns i det NV hörnet. Foto från S.

Figur 30. En mindre rest av en stenläggning (KK 156) framkom i schaktets nordvästra hörn. Foto från N.

Figur 31. I den södra rutan i schakt 1003 syns att slutningen mot nuvarande Skolgatan ursprungligen var rejält brant.

Figur 32. I 1600-talslagret KL 168 framkom en nyckelskylt. Skala 1:1.

DISKUSSION

Förundersökningen har kunnat visa att det finns bevarade arkeologiska lämningar i form av kulturlager från medeltid och tidigmodern tid inom den förundersökta delen av Gamla Torget. Lämningarna har hög arkeologisk potential eftersom de kan besvara frågor kring Norrköpings tidiga historia, när och hur Norrköping etablerades och när Norrköping blev stad. De påträffade lämningarna kan delas in i tre perioder: 1000–1300-tal, 1600–1700-tal och 1800-tal. Avseende fynd har de medeltida lagren en mycket lägre fyndmängd än de tidigmoderna. Det osteologiska materialet var förhållandevis bra bevarat. Även vad gäller ben fanns lägre mängder i de medeltida lagren än i de senare.

Tyvär är bevaringsförhållandena dåliga för makrofossilt material och endast ett av de jordprover som togs vid förundersökningen innehöll några fröer (bilaga 5). Det är därför inte möjligt att med vissitet tolka de lager som framkom i förundersökningsschakten. Sannolikt är det de omfattande markarbetena på torget, både i samband med införandet av den nya stadsplanen i mitten av 1600-talet och när det tjocka bärlagret kommer på plats under 1950-talet, som syre har trängt in och förstört det makrofossila materialet i kulturlagren. Den omfattande markplaneringen i samband med stadsomläggningen på 1600-talet har också inneburit att en stor del av de senmedeltida lagren försvunnit. I samband med att torgmarken omskapades på 1950-talet planades ytan av vilket har medfört att senare lämningar har försvunnit och att kulturlager helt saknas i den västra delen av schakt 1002.

Period 1 ca 1000/1100–1300-tal

I det äldsta skedet utgörs lämningarna av stolphål vilket visar att det finns bebyggelse på platsen. I nästa skede förekommer östersjökeramik och en hel del slagg i ett brandlager. Brandlagret var homogent och det gick inte att avgöra om det rör sig om en byggnad som brunnit. Järnslaggen utgjordes av sex skållor och påvisar att smide försiggått i närheten. Också i kvarteren Konstantinopel, Paraden och Gamla Rådstugan visar förekomsten av slagg att metallhantverk varit av central betydelse i etableringsfasen. Östersjökeramiken förekommer i samma lager som järnskållorna. Fynd av östersjökeramik inom det

nuvarande stadsområdet kan nu knytas till Gamla Torget, kvarteret Tullhuset och kvarteret Gamla Rådstugan och visar att keramiker med ett bredare kontaktnät varit verksamma på platsen under tidig medeltid. Östersjökeramik har också framkommit vid Borg, Ringstad, Svintuna, Händelö och Ströja i Norrköpings närområde (figur 7 i bilaga 4). När dessa gårdar framträder i de medeltida källorna ägs de av samhällets toppskikt och möjligen är Norrköping i ett tidigmedeltida skede jämförbart med dessa platser (bilaga 4).

Eftersom makrofossilt material tyvärr saknades i de flesta jordprover går det inte att säga något om närmiljön men undersökningarna inom angränsande kvarteret Gamla Rådstugan har kunnat visa att området utgjorde en lantlig miljö under denna period. Närmast Strömmen fanns betesmarker för djuren och inom närområdet fanns gödslade åkrar där man odlat råg. Redan under 1100-talet finns en strandnära bebyggelse som förstörs av en brand, vilken möjligen kan vara samtida med det nu framkomna brandlagret (Carlsson 2012:21).

1200- och 1300-talen representeras av flera trampade nivåer och knadderytor och sannolikt utgör dessa torgnivåer i den medeltida stadsbebyggelsen. Förundersökningen har inte kunnat etablera exakt var schakten har varit i belägna i förhållande till den medeltida bebyggelsestrukturen som den ser ut på 1640 års karta, men de många trampade ytorna gör det troligt att de södra schakten ligger inom torgmarken. Ett brandlager i schakt 1001 påvisar ytterligare ett brandtillfälle. I schaktet i norr är det endast den ursprungliga markhorisonten som fått en medeltida datering. Undersökningarna inom Gamla Rådstugan kunde visa att den lantliga miljön inom närområdet består under en stor del av 1300-talet. Massiva utfyllningar sker i slänten mot Motala Ström i syfte att jämna ut branten och vinna mer mark samt för att motverka de återkommande översvämningarna. Också en strandskoning anläggs (Carlsson 2012:21)

Period 2 ca 1575–1700-tal

De tidigmoderna lämningarna finns i förundersökningsområdets östra del. I det västligaste schakt 1002 har lämningarna från denna period försvunnit

i samband med markarbeten på 1900-talet. De enda konstruktioner som påträffades utgjordes av ett flertal stensläggnings- och knadderytor vilka bör utgöra torgnivåer. Det eldpåverkade KL 113 påvisar möjligen stadsbranden 1655 men kan lika gärna ligga något tidigare i tid.

I slutningen i norr har marken fyllts ut i omgångar under denna period. Mellan utfyllnadslagren finns tunna siltlager vilka sannolikt är avsatta men svårtolkade utan hjälp av makrofossilt material. En knaddernivå över dessa är definitivt trampad. En provruta som blev så djup att den inte kunde grävas i botten påvisar möjligen en brunn. Inga konstruktioner framkom men kan möjligen förekomma ef-

tersom denna del av torget utgjorde tomt i det första skedet efter den nya stadsplanens införande 1655.

Period 3 1800-tal

Till denna period hör i princip bara igenläggningen av de två stora nedgrävningarna i schakt 1002 samt de markplaneringsarbeten som ägde rum i samband med detta. Nedgrävningarna hade ett flertal fyllningar varav flera utgörs av omdeponerade massor med äldre material. Vissa lager innehöll bara sten. Det var inte möjligt att avgöra vad nedgrävningarna har haft för funktion men möjligen har det stått någon form av fundament på platsen som tagits bort varefter groparna har fyllts igen.

UPPSKATTNING AV KULTURLAGERTJOCKLEK INOM GAMLA TORGET

Ett av förundersökningens syften var att sammanställa de undersökningar som utförts tidigare i syfte att se om det finns ytor som kan släppas eller behöver undersökas ytterligare. Här redovisas de arkeologiska lämningar och kulturlagertjocklekar som framkommit vid arkeologiska undersökningar inom Gamla Torget eller i torgets omedelbara närhet.

Gamla rådstugan ramp + trappa – slutundersökning

Slutundersökningen genomfördes i januari 2017 av Arkeologikonsult (figur 5). Kulturlagertjockleken var ca 0,8 m och bärlagret ca 0,4–0,6 m tjockt. Fornlämningen är undersökt och borttagen (Låås, under bearbetning).

Gamla Torget – schaktningsövervakningar

Två schaktningsövervakningar har genomförts inom Gamla Torget vilka till stora delar omfattade samma yta (figur 5). En första schaktningsövervakning för elkabeldragning utfördes 2011 av Arkeologikonsult i nordöstra delen av Gamla Torget. Schaktet hade ett djup mellan 0,4–0,6 m och kom endast att påverka utfyllnadsmassor av stenkross, grus och sand. På

grund av schaktets ringa djup påträffades inga spår av fornlämning (Bertheau 2011).

I maj 2016 togs ett större schakt upp inom samma yta varvid fornlämning framkom i mindre omfattning i schaktets norra och södra delar. I den norra delen av schaktet fanns ca 0,7 m kulturlager och ett bärlager som är ca 0,5 m tjockt. I den södra delen av schaktet fanns ett modernt bärlager med en tjocklek av 0,6 m och under detta framkom kulturlager med datering till 1600-talet. Den södra delen av schaktet är inte grävd till botten och kulturlagertjockleken är därför inte känd (Larsson 2016).

Gamla Rådstugugatan – efterkontroll

Kulturlagertjocklek 0,5–0,6 m i den västra, djupare schaktade delen (Carlsson 2015) (figur 5).

Skolgatan – schaktningsövervakning

En förundersökning i form av schaktningsövervakning utfördes i Skolgatans sträckning 2013 av Arkeologikonsult (figur 5). Kulturlagertjockleken i schaktet uppgick till ca 0,85–1,15 m. På det låg ett modernt bärlager med en tjocklek av 0,7–0,8 m (Runer 2013).

Övriga observationer

Inom Gamla Torget har ytterligare ett antal arkeologiska observationer gjorts under 1900-talet. Eftersom det är oklart exakt var dessa schaktningar har ägt rum så redovisas dessa inte i figur 5. Det är inte heller känt hur mycket av fornlämningen som har påverkats av schaktningarna.

- En byggnadsrest i form av en 1–2 m hög mur av mindre block med kalk- och skifferbruk, vilken låg direkt på grusåsen, framkom vid rörläggning år 1924. Ett av murens hörn ska ligga *ungefär mitt på torget* (Broberg 1984:37).
- *Inom torget i anslutning* till Repslagaregatan framkom 1944 murrester, kalkstensläggning samt två olika torgnivåer från tiden före stadsbranden 1655. Kulturlagrens tjocklek uppges vara ca 1,4 m (Broberg 1984:38).
- År 1945 observerades rester efter raserade tegelmurar (Broberg 1984:37).
- Flera schakt grävdes *inom Gamla Torget* 1954 och i ett av dessa påträffades brand-, rasing- och kulturlager och enstaka trärester. Kulturlagrens tjocklek uppges vara ca 0,7 m (Broberg 1984:38).
- Omrörda lager observerades vid schaktning *inom torget* år 1982. Kulturlagrens tjocklek uppges vara ca 1,7 m (Broberg 1984:38).

Bedömning

Utifrån förundersökningsresultaten, tidigare utförda arkeologiska undersökningar samt äldre arkeologiska observationer har exploateringsområdet delats in i fem olika ytor (figur 33). Förundersökningen har kunnat visa att det finns medeltida och tidigmoderna kulturlager i alla de schakt som togs upp inom torgytan. Därtill gör tidigare undersökningar och ytterligare arkeologiska observationer inom närområdet det troligt att fornlämningen finns bevarad inom stora delar av exploateringsområdet. Kulturlagertjockleken varierar emellertid över ytan. Skillnaderna är topografiskt betingade, kulturlagren på sandåsen har i högre grad förstörts av 1600-talets och 1900-talets markarbeten medan de blivit kvar i sluttningarna där de istället täckts över av utfyllnadsmassor när dessa ytor byggts upp för att skapa

en plan torgyta. Det innebär att alla delar av exploateringsområdet bör undersökas arkeologiskt före exploatering förutom de tomma ytor som redovisas på figur 33.

Yta 1

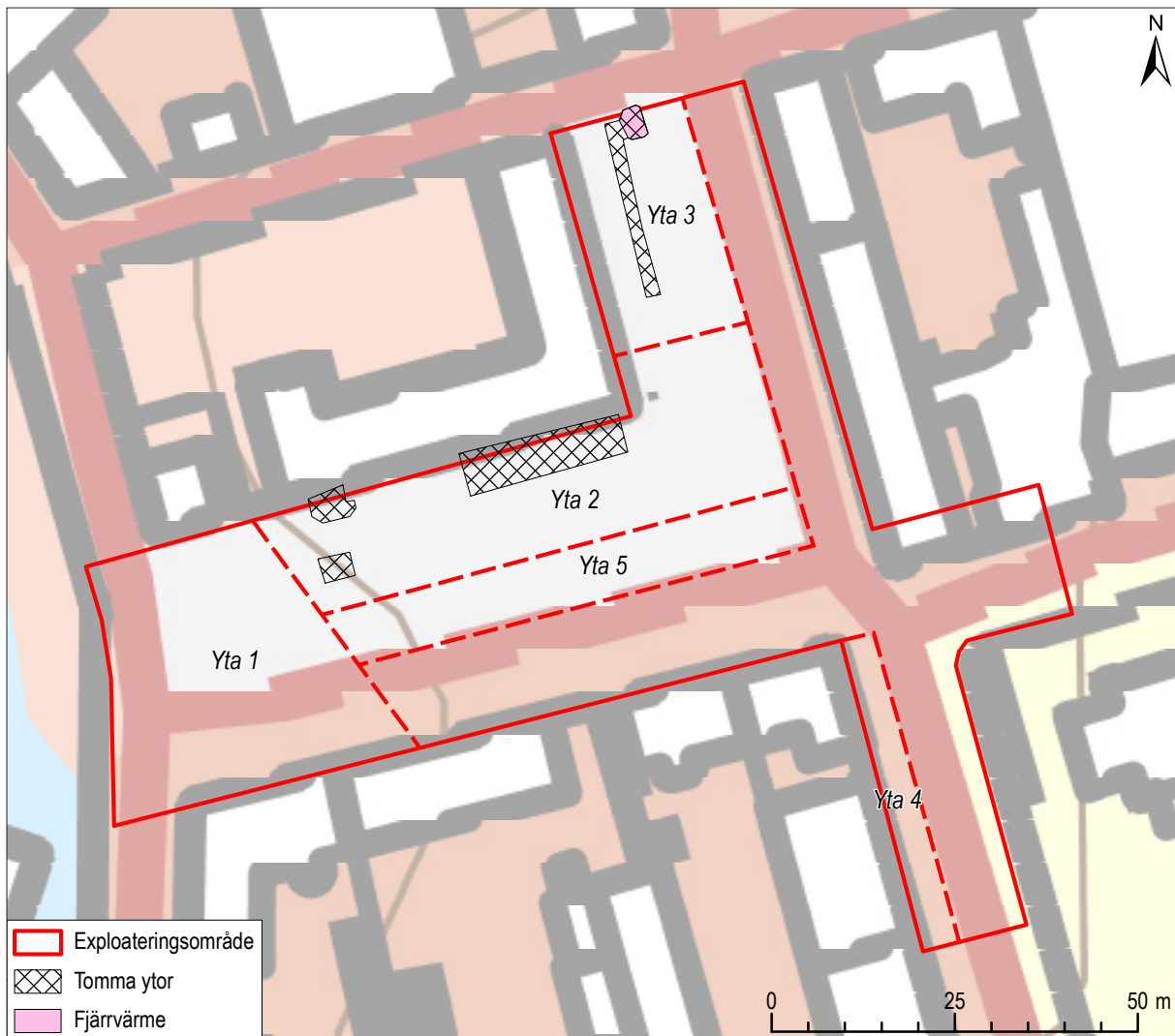
Inga undersökningar har skett inom den västra delen av torget men utifrån undersökningar i intilliggande kvarteret Paraden (Karlsson 2003) och på gården inom kvarteret Gamla Rådstugan (Bertheau, under bearbetning), vet vi att marken ända ner till vattnet har utnyttjats från det första skedet. Här kan man räkna med kulturlager och stora utfyllnader redan från medeltid när man har försökt jämna ut den ursprungligen branta sluttningen ner mot vattnet. Även lämningar efter strandskoningar, strandbodar mm kan komma att påträffas. Kulturlagertjockleken inom de västra delarna av kvarteret Paraden var ca 1,3–1,7 m och i den västra delen av kvarteret Gamla Rådstugan ca 1,4–1,9 m (figur 5). Där framkom orörd mark 2,6–3,4 m under marknivå. Var på torget den skarpa sluttningen mot Strömmen tar sin början är inte känt men det är väster om schakt 1002.

Yta 2

Här finns ca 0,4–0,8 m kulturlager. Lagren är tjockare i öst (0,6 m) än i väst (ca 0,4 m) och mer omfattande närmast befintlig byggnad (ca 0,8 m). Schakt 1002 saknar lämningar i den västra delen. Schakten närmast det Eschelonska huset (figur 5) är tömda och där finns inga lämningar kvar. Här sluttar den naturliga topografin åt söder vilket gör att kulturlagertjockleken sannolikt blir högre i de södra delarna av ytan. Detta stämmer med äldre observationer där det uppges att det finns 0,7–1,7 m tjocka kulturlager *inom Gamla Torget* vilket möjligen berör yta 2. Även byggnadslämningar noterades. Inga större störningar framkom inom ytan men ett brett fjärrvärmeschakt löper parallellt med Gamla Rådstugugatan och också berör de östligaste delarna av yta 2.

Yta 3

Inom yta 3 framkom ca 0,8 m kulturlager. Här sluttar det kraftigt mot norr och kulturlagertjockleken kan förväntas vara högre i norr än i den södra delen av ytan. I schaktet i Skolgatan direkt norr om yta 3 finns ca 0,85–1,15 m tjocka kulturlager. Inga säkra bebyggelseämningar framkom men sådana kan påträffas. I östra delen av Yta 3 går ett brett fjärrvärmeschakt, sannolikt parallellt med Gamla Råd-

Figur 33. Utifrån kända kulturlagertjocklekar har exploateringsområdet vid Gamla Torget delats in i fem olika delar.

stugugatan, vilket har förstört alla underliggande lämningar. Här går också andra rör- och kabelschakt mellan Gamla Rådstugugatan och byggnaderna i väster. Norrköpings kommun bör ha underlag för dessa moderna dragningar.

Yta 4

Känd kulturlagertjocklek inom den norra delen av yta 4 är 0,5–0,6 m. Bebyggelseämningar. Möjligen ser det likadant ut i resten av trottoarmarken i denna del av Gamla Rådstugugatan.

Yta 5

Äldre observationer antyder att det finns tjocka kulturlager och bebyggelseämningar inom denna del av torgytan, det är emellertid oklart exakt var dessa observationer gjorts. Polygonen har skapats utifrån

uppgifterna att vissa observationer ska ha gjorts i anslutning till Repslagargatan. I något fall uppges dock att byggnadslämningar ha påträffats mitt på torget vilket möjligen innefattar omfattar yta 2. Kulturlagertjocklek uppges vara 0,7–1,7 m och bedömningen är att kulturlagertjockleken högre i söder än i norr.

Störningar

Med undantag av det stora fjärrvärmeschaktet med intilliggande rörgrav i östra delen av Gamla Torget så är inga större störningar kända inom ytan (figur 33). Sannolikt går dock moderna ledningar i trottoarmark. Underlag för dessa moderna schakt, fjärrvärmeschaktet samt eventuella ytterligare schaktningar inom Gamla Torget bör finnas hos Norrköpings kommun.

AVSLUTNING

Gamla Torget är beläget i kärnan av fornlämning RAÄ 96, Norrköpings medeltida stadslager, och utgör Norrköpings äldsta torgbildning. Förundersökningen har kunnat visa att det finns medeltida och tidigmoderna kulturlager i alla de schakt som togs upp inom torgytan. Därtill gör tidigare undersökningar och ytterligare arkeologiska observationer inom närområdet det troligt att fornlämningen finns bevarad inom stora delar av exploateringsområdet. Skillnaderna är topografiskt betingade, kulturlagren har i högre grad förstörts av 1600-talets och 1900-talets markarbeten på sandåsen medan de blivit kvar i sluttningarna där de istället täckts över av utfyllnadsmassor när dessa ytor byggts upp för att skapa en plan torgyta. Det innebär att alla delar av exploateringsområdet bör undersökas arkeologiskt före exploatering förutom de tomma ytor som redovisas på figur 33. Kulturlagertjockleken skiljer sig emellertid över ytan och de mest omfattande kulturlagren finns sannolikt inom den södra delen av torgytan, i Repslagargatan (om inga större urschakt-

ningar skett under vägbanan) och i exploateringsområdets västra del. Inom dessa ytor förväntas dock en stor del av kulturlagren utgöra utfyllnader.

Det tidiga Norrköping har tidigare varit dåligt känt. Kärnan har sedan länge antagits ligga i området omkring Gamle Bro på båda sidor om Strömmen. Under senare år har medeltida lämningar framkommit vid flera undersökningar inom närområdet vilket visar att antagandet stämmer. Bilden är emellertid fortfarande fragmentarisk. Vid nu genomförd förundersökning framkom kulturlager från 1100–1300-tal med bebyggelserester, hantverksavfall och östersjökeramik. Därtill framkom lämningar från 1600–1700-talet. Platsen har därför hög arkeologisk potential och vidare undersökningar kan fördjupa och nyansera kunskapen kring Norrköpings hela historia, från den bebyggelse som föregick staden, det medeltida Norrköping fram till staden efter införandet av den nya stadsplanen.

REFERENSER

- BERGER, Å. 2015. *Under marken i Hörsalsparken. Förundersökning av gravar och äldre murar inom kvarteret Landskyrkan 4. Fornlämning 96:1, S:t Johannes socken, Norrköpings stad och kommun.* Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2610.
- BERTHEAU, M. 2011. *Schaktningsövervakning vid Gamla Torget. Fornlämning RAÄ 96 inom fastigheten Gripen 9, Norrköpings stad och kommun, Östergötland. Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning.* Rapporter från Arkeologikonsult 2011:2552.
- BERTHEAU, M. UNDER BEARBETNING. *Slutundersökning Gamla Rådstugan.* Rapporter från Arkeologikonsult 2017:2653.
- BROBERG, B. 1984. *Norrköping. Medeltidsstaden 50.* Stockholm.
- CARLSSON, M. 2012. *Spår av det preurbana Norrköping – lämningar från 1100-tal till 1700-tal i kvarteret Gamla Rådstugan. Arkeologisk förundersökning inom fornlämning RA96 (stadslager) i kvarteret Gamla Rådstugan, Norrköpings stad och kommun, Östergötland.* Rapporter från Arkeologikonsult 2012:2504.
- CARLSSON, M. 2015. *Efterkontroll av schakt i Gamla Rådstugugatan. I: Berger, Å. 2015. Under marken i Hörsalsparken. Förundersökning av gravar och äldre murar inom kvarteret Landskyrkan 4. Fornlämning 96:1, S:t Johannes socken, Norrköpings stad och kommun.* Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2610.
- FREDRIKSSON, M. 2014. *Kulturbagogisk byggnadsinventering. Fördjupning.* 2014-09. Kvalitetsprogram för Kvarteret Gamla Rådstugan, Norrköping. Fredrikssons Arkitektkontor, på uppdrag av Henry Ståhl Fastigheter AB.
- HELMFRID, B & KRAFT, S. 1972. *Norrköpings historia V. 1870-1914.* Stockholm.
- JONSSON, K. 2014. *Kvarteret Mjölaren i Norrköping. Arkeologisk slutundersökning. Fornlämning RAÄ 96:1, Kvarteret Mjölaren 5, 9, 10, 13, Norrköpings stad och kommun, Östergötlands län.* Stiftelsen Kulturmiljövärd Rapport 2014:42
- KARLSSON, P. 2003. *Välbevarad medel- och stormakts-tid i kvarteret Paradén. Norrköpings stad och kommun, Östergötland.* Arkeologisk undersökning. Rapport UV Öst 2003:52.
- KARLSSON, P, MENANDER, H & HEIMDAHL, J. 2006. *Kvarteret Konstantinopel. Omfattande profana lämningar i central Norrköping. RAÄ 96, Norrköpings stad och kommun, Östergötland.* Rapport UV Öst 2006:9.
- KLANGE, J. UNDER BEARBETNING. *Förundersökning och slutundersökning inom kvarteret Tullhuset.* Rapporter från Arkeologikonsult 2017:2457, 2925.
- LARSSON, E. 2016. *Schaktningsövervakning vid Gamla Torget, Norrköping. Fornlämning RAÄ 96 inom fastigheten Gamla Staden 1:2, Norrköpings stad och kommun, Östergötland.* Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. Rapporter från Arkeologikonsult 2016:2945.
- LINDEBLAD, K. 2008. *Landskap och urbanisering. Östergötland ur ett centralortsperspektiv 700–1550.* Riksantikvarieämbetet Arkeologiska Undersökningar Skrifter nr 74. Lund. Studies in Historical Archaeology 10. Lund.
- LÅÅS, J. UNDER BEARBETNING. *Slutundersökning Gamla Rådstugan trappa + ramp.* Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3059.
- PARR, M. 1987. *Spår av det medeltida Norrköping i kvarteret Kronan.* Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer Rapport UV 1987:10. Arkeologisk undersökning 1981.
- RUNER, J. 2013. *Från betesmark till borg. Medeltida lämningar utmed Skolgatan i Norrköping.* Rapporter från Arkeologikonsult 2013:2570.
- WAHLBERG, M (RED.). 2003. *Svenskt ortnamnslexikon.* Uppsala.

Historiska kartor

Norrköping 1640
Norrköpings stad, Östergötlands län.
Stadsplan 1640.
Förrättningsman obekant.
Lantmäteristyrelsens arkiv D75-1:4

Norrköpings 1719
Norrköpings stad, Östergötlands län.
Grundritn över johannesborgs slott mm efter ryss-
branden 1719
Lantmätare Sven Ryding
Lantmäteristyrelsens arkiv D75-1:9

Norrköping 1728
Norrköpings stad, Östergötlands län.
Laga delning 1728.
Lantmätare Sven Ryding.
Lantmäteristyrelsens arkiv D75-1:12

Skriftlig uppgift:

ARNE ÅKERHAGEN, f.d. Tobaks- och tändsticksmu-
seum, Stockholm

ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	3023
Länsstyrelsens diariernr:	431-1592-16
Beställare:	Norrköpings kommun
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning
Utförandetid fältarbete:	14 november – 2 december 2016
Län:	Östergötlands län
Landskap:	Östergötland
Kommun:	Norrköping
Socken:	Sankt Johannes
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare:	Marta Lindeberg
Fältarkeologer:	Marta Lindeberg, Marcus Asserstam
Rapportansvarig:	Marta Lindeberg
Planer och layout:	Samuel Björklund
Kvalitetssäkring:	Kenneth Svensson
Fynd:	Fynd har tillvaratagits och förvaras hos Arkeologikonsult i avvaktan på fyndfördelning

BILAGA 1. KONTEXTTABELL

Kontext	Objekt	Mått i m	Tjockl/höjd/ djup i m	Beskrivning
101	Stenläggning	2,6-6,6 x 4,3	0,1-0,2	Fragmentarisk yngre stenläggning i östra delen av schakt 1 som framkom under utfyllnadslager av brun siltig sand(102). Två mindre partier relativt intakta i östra delen ca 1 meter från östra schaktkanten. Det norra partiet var täckt av asfalt (ca 2x1 m) den södra delen ca 3x2 meter utan asfalt ovan. I övrigt solitära stenar över ytan. Stenstorlek 0,1-0,3 m. Sannolikt stenlagd torgyta.
102	Utfyllnadslager	11,4 x 4,2	0,05-0,2	Utfyllnadslager för torgyta. Utfyllnadslager av brun siltig sand med inslag av grus och småsten. Tolkas som utfyllnad/utjämningslager för anläggande av torgytan med en varierand tjocklek över hela ytan mellan 0,05-0,2 m. Förekom över hela schakt 1. Tydligt avgränsat uppåt mot grovt stengross. Nedåt något otydligare då infiltration förekommer. Närmaste stratigrafiska relation stenläggning i öst men täcker KL103 till största del. Enstaka fynd av en som ej samlades in. Ej undersökt i någon större omfattning, lyft med maskin.
103	Torgyta /trampad yta	11,4 x 4,2	0,05-0,12	Utfyllnadslager med trampad yta högst upp, grusigt KL med inblandning av sand, rasering, enstaka kolbitar, enstaka lösa stenar, tegelbitar, bruk, djurben, enstaka keramikbitar. Något fler fynd än i andra lager. i lagret finns ett 10-tal stenlyft, sann efter uppriven stenläggning (101). Utfyllnadslager som man har gått omkring på. Ej avgränsat i något väderstreck.
104	Utgår			
105	Konstruktion	7,9 x 2,5	0,07-0,15	Skruttig stenläggningsrest, fläckvis förekommande över den nö delen av schaktet. Byggt med storleksmässigt ojämnt stenmaterial med en ganska ojämn översida. nivåerna går upp och ner i största allmänhet. Verkar förstärkt i vissa fall där det ligger sten i ett ytterligare skift. Stenläggning saknas i söder, där är den uppriven, men stenlyft syns i underliggande sand 106.
106	Konstruktionslager	11,5 x 4,3	0,2	Sättsandslager. Gul sättsand för stenläggning 105. ojämn tjocklek, sannolikt i lika hög grad utfyllnad. 0,2 i SV, 0,02 i NO. Fyndlöst.
107	Stensamling	2,5 x 1	0,2-0,3	Inom en 2,5 x 1 m stor yta ligger ett 10-tal naturligt formade stenar i stl 0,25-0,3 m. Oklar funktion, möjligen i gräns mellan tomt och torg.
108	Utfyllnadslager	6,2 x 0,95	0,07-0,12	Utfyllnadslager för torgyta. Grov brun sand som täcker 109 och delar av 107. Fyndlöst. Sannolikt utfyllnads- / utjämningslager.
109	Stenläggning	2,2 x 0,9	2,3 x 0,3-0,95	Rest stenläggning. Ett stråk med stenar i storleken 0,05-0,1 m som löper norrut från KK 107. Ojämnt stenmaterial, ojämn översida. Ligger i två skift. Diktar an mot 107, kan utgöra samma konstruktion men 109 består av stenar i mindre storlek. Ytterligare enstaka spridda stenar (ligger med 0,2-0,3 m mellanrum) i samma nivå ut mot schaktets NV hörn, dessa bildar dock ingen regelrätt stenläggning men kan en gång ha tillhört samma konstruktion.
110	Stenläggning	2,2 x 1,8	0,1-0,2	Stenläggning i NÖ hörnet av schakt 1 satt i vad som troligen är en naturlig sänka. Stenläggningen tolkas som del av äldre gata och tycks sammanfalla med gata som på 1640 års karta avdelar två tomter i NÖ-SV riktning. Stenläggningen består av kantställda obearbetade stenar av storlek 0,15-0,25. Stenläggningen täcktes av raseringslager (103) och ligger på sättsandslager (106). Östra halvan av stenläggningen undersökt.
111	Utgår			
112	Utjämningslager	11,15 x 1,46	0,04-0,08	Utjämningslager. Lager med silt, som blir något lerigare längre ner. Innehåller enstaka småstenar, tegelkross och djurben. Likt 113 och kan möjligen utgöra samma lager men 112 är ljusare och siltigare. Inget egentligt tydligt skilje mellan lagren, mer en nyansskillnad. Möjligen delvis avsatt, i alla fall på underliggande stenlagda yta. Sannolikt utgör både 112 och 113 utjämningslager som även täcker över underliggande brandlager. Lagret tjockare i S.
113	Lager	113: 1 9 x 1-3,5 113:2 4,9 x 1,3	0,02-0,05	Tunt eldpåverkat lager i N delen av schaktet. Undersökt i ruta. Lerigt siltlager med svarta och rödbrända fläckar med tegel- och kolbitar samt djurben. Lagret är tunt i S på underliggande knadderyta. I N är lagret tjockare, där en träkonstruktion förefaller ha brunnit. Här är en koncentration av kol men det går inte att avgöra vad som brunnit.
114		6,4 x 0,75		Ett stråk med lerig sand som går från NO mot SV i V delen av schaktet. Möjligen igenfyllt dike el liknande men kan lika gärna utgöra ett lager. Ej undersökt. Gångytta el stig?

BILAGA I. KONTEXTTABELL, FORTS.

Kontext	Objekt	Mått i m	Tjockl/höjd/ djup i m	Beskrivning
115	Nedgrävning	0,47 x 0,47		Ej undersökt grop med brun kompakt sandig silt med enstaka sten (0,1 m stor) i ytan.
116	Utfyllnadslager	4,9 x 1,25	0,02-0,07	Utfyllnadslager av brunt sandigt grus. Sannolikt äldsta utfyllnad för torgyta då den täcker äldsta tramphorisont. Lagret blir tjockare åt söder. Undersökt i SV delen av schakt 1.
117	Stenrad	0,9 x 0,24	0,15	Rad med fyra stenar varav tre relativt kvadratiska med en flat översida (0,2 x 0,2, 0,15 x 0,2, 0,15 x 0,15 m) samt en rundad naturligt formad sten i samma storlek. Del av tomtgräns mellan tomt och torg?
118	Knadderlager	3,9 x 0,9-3,1	0,04-0,07	Svårdefinierad knadernivå som är svåravgränsad uppåt och nedåt. Förekommer i västra delen av schakt 1. Tolkas som utkastad knaddersten över torgyta. Täcker underliggande lager 112 och 113 och är nedtryckt i dessa lager tokas därför som ett iordningställande av torgyta då stenen ses som nedtrampad i underliggande lager. Stenstorlek 0,03-0,07 m.
119	Tramplager	2 x 1 m	0,04-0,07	Avsatt lager av gråbrun silt. Gråbrun kompakt silt med inslag av sand. Förekomst av bränd lera, kolfnyk och brända ben. Riklig förekomst av småsten (0,05m). Undersökt i SV hörnet i sin helhet. Delkontext 2 inmätt precis i SV hörnet bestående av mer kompakt yta av sten (0,05-0,1m). Lagret blir tjockare åt söder. Tydligt avgränsat uppåt mot utfyllnadslager 116 och tydligt avgränsat nedåt mot undergrund. Tolkas som äldsta tramphorisont i området.
120	Utgår			
121	Stolphål	0,8 x 0,7	0,27	Stenskott stolphål med två fyllningar inmätta som delkontext 1 och 2. Delkontext 1 - yttre fyllning bestående av gul/beige kompakt sandig silt innehållande rikligt med stenar (0,07-0,13 m). Delkontext 2 - inre fyllning där stolpen sannolikt stått. Består av grå/svart kompakt silt, rikligt med kol, enstaka sten. Fynd av ben och järnspik. Makro och kolprov taget från inre fyllning.
122	Stolphål	0,6 x 0,2		Ej undersökt stolphål. Stenskott. Endast delvis synlig då stolphålet sticker in under schaktkanten i söder. Fyllning av gul/beige kompakt sandig silt, av samma karaktär som i stolphål 121.
123	Stenläggning	1,4 x 0,9	0,05-0,12	Stenläggning i ruta. Konstruerad av blandad natursten 0,05-0,1 m stora. i S delen ligger stenarna i flera skift, möjligen för att höja upp ytan (här ca 0,12 m tjock, i N ca 0,05 m tjock), det sluttar naturligt åt S. I botten en mer knadderliknande nivå. Inget välbyggt, men sten påförd i flera omgångar.
124	Tramplager	1,4 x 0,9	0,02	Silt på stenläggning. Ljus brungrå silt med grus, tegelkross och inslag av kol, delvis avsatt kring stenar i stenläggning. I S mkt tjockare, där ingår även knytnävsstora stenar.
125	Utfyllnadslager	1,53 x 0,9	0,08	Utfyllnadslager med gult grus med svallad småsten och enstaka större, knytnävsstora stenar. Tunnar ut och försvinner åt N. Sannolikt samma som 116. Fyndtomt.
126	Lerlager	0,85 x 0,45	0,1	Eldpåverkat lerlager i N delen av ruta. Brunrå lera, starkt rödbränd i de övre 0,5 m, under detta en tunn 0,01 m brandlins med kol, därefter fortsätter leran knappt 0,05 m till. Ingen fiberriktning el liknande kan skönjas i kolet.
127	Knadderlager	1,7 x 0,9	0,06	Småstenar och något större stenar i knaderyta samt brunrå silt avsatt kring och på stenar. Dippar centralt (0,12 m djupt) där det går ner djupare, kanske går här en ränna men det går inte att avgöra i rutan.
128	Utfyllnadslager	1,22 x 0,77	0,2	Utfyllnadslager med ljus silt, rödbränd i N under 129. Tjockt i S och tar tvärt slut i N. Topografin lutar åt S, sannolikt utfyllnad då man vill skapa en plan yta. Ligger på sterilen.
129	Sotfläck	0,8 x 0,35	0,01	Sotfläck på kl 128, som sträcker sig i ett band i Ö-V riktning i provruta. Tunt, endast någon cm. Mestadels sot förutom någon kolbit. Rödbränt inunder så det har uppebarligen brunnit på plats.
130	Knadderlager	0,9 x 0,67	0,08	Rest av knaderyta i N delen av ruta. Trampad nivå där småstenar och större stenar har trampats ner i marken. Hårt!
131	Utgår			
132	Utfyllnad- och utjämningslager	10,6 x 3,2	0,05	Lager med sand, grus och småsten samt inslag av något större stenar (från upprivna stenläggningar?). Motsvarar sann 102 i schakt 1001.

BILAGA I. KONTEXTTABELL, FORTS.

Kontext	Objekt	Mått i m	Tjockl/höjd/ djup i m	Beskrivning
133	Stenläggning	6,5 x 3,10	0,1	Stenläggning mest intakt i öster, skruttgare åt V där den försvinner. Inte vidare väl-lagd, rejält ojämn översida samt varierat stenmaterial. Ligger i kompakta grusiga massor med tegelbitar och småstenar. Hårt trampad yta mellan stenarna. I ytan finns också ett flertal stenlyft efter borttagna stenar. Täcker KN 138, 139.
134	Sotlager	6,5 x 2,5	0,01-0,02	Lager bestående av sot och enstaka kolfnyk. Avsaknad av tydliga kolrester samt eldpåverkat material i anslutning till lagret. Utkastlager? Fynd av en keramikskärva samt ett par bitar sintrad lera. Lagret förekommer i mellersta delen av schakt 2 och sotkoncentrationen är tydligast i söder. Tydliga slut på lagret i öst och väst, något otydligt åt norr. Avgrävt av nedgrävning 139. Möjligtvis har soten blivit utsmetat från underliggande brandlager 144. troligast väl?
135	Utjämningslager	4,4 x 1,3	0,03	Brun grov sand som fyller ut ojämnheter i underliggande lager. Upp till 0,15 m tjockt i svackor och stenlyft (annars 0,03 m). Utjämnning innan 133 kommer på plats.
136	Tramlager	11,6 x 2,8	0,15	Hårt trampat kompakt grusigt lager med tegelkross och småsten. Tjockast i Ö (0,1-0,15) tunnare ut och försvinner i V.
137	Utfyllnadslager	5,2 x 0,35- 2,9	0,03-0,15	Kompakt grå lera av varierande tjocklek (0,03-0,15m). Antydning till organiskt material i leran. Förekommer på olika djup och något svåravgränsad, lagrets fulla utbredning ej klarlagd. Djupaste delen vid grävd ruta. I ruta och i anslutning till ruta täcks lerlagret av hårt packad gråbrun silt (153). I grävd ruta täcker leran brandlager (144). Möjligtvis är leran påförd för att täcka över brandresterna.
138	Nedgrävning	2,9 x 2,9	1,35	Stor nedgrävning i östra delen av schaktet. Ej avgränsad. Fyllning av sandig relativt myllig jord med mycket småstenar och tegel. En något mörkare strimma i botten. OBS! det gick inte att säkert avgöra hur kn 138 och kn 139 förhåller sig till varandra, innan vi hann utreda så kavade allt in.
139	Nedgrävning	6 x 2,9	2,2	Stor KN som klipps av KN 138. Ej avgränsad. Innan alla lager och relationer hade utretts så kollapsade allt. Båda nedgrävningar sannolikt ganska sena, igenfyll-da 1800-tal? Flera fyllningar som inte överensstämmer mellan s och n schaktväg-gen. I södra schaktväggen syns i botten kl 141 ett ca 0,9 m tjockt lager med grå silt och stora stenar (ca 0,6-0,75 m stora), kasserade sylstenar el likn? På det kl 142 (0,55 m tjockt) med grus, små stenar, raseringsmassor, enstaka större stenar och tegelbitar. På det KL 143 med grusiga hårt packade raseringsmassor (liknar 146, 136, 133) (0,45 m tjockt). På det kl 145, en tunn kolhorisont (0,04 m). På det ytterligare ett la-ger (0,55 m tjockt) med raseringsmassor med stora mängder småsten och tegelkross, detta dock sandigare och luftigare än 143. I norra schaktväggen syns i botten kl 148 ett rent stenlager med blandade stenar upp till 0,25 m stora (ca 0,9 m tjockt). På det KL 149, brungrå silt. på det kl 150, lucker sand med kolkoncentrationer (0,2 m tjockt). På det kl 151 med stora mängder småsten och sand (0,9 m tjockt). På det kl 152 med raseringsmassor (samma som 146?), 0,15 m tjockt. Svårtolkat. Plats för stort borttaget fundament? Den lönngång som enligt ryktet ska gå från gamla rådstugan till byggnaden i s? Ingen intakt konstruktion någonstans.... omöjligt att reda ut efter allt ra-sade in...
140	Nedgrävning	1,7 x 0,76	0,55	Liten grop med silt som tyvärr följde med i raset (138, 139) och har därför oklara re-lationer. Klipper sannolikt sterilen och klipps i sin tur av 139. I botten gul silt, på de-ta en tunn sotlins sen grå silt högst upp.
141	Fyllning KN 139		0,9	Fyllning i KN 140 med grå silt och stora stenar (ca 0,6-0,75 m stora), kasserade sylstenar el likn?
142	Fyllning KN 139		0,55	Fyllning i KN 140 med grus, små stenar, raseringsmassor, enstaka större stenar och tegel-bitar.
143	Fyllning KN 139		0,45	Fyllning i KN 140 med grusiga hårt packade raseringsmassor (liknar 146, 136, 133).
144	Brandlager	1 x 1	0,22-0,07	Brandlager i ruta bestående av svart silt innehållande rikligt med kol och sot. Riklig förekomst av slagg övervägande horisontellt förekommande. Bottenskällor? Lagret dippar kraftigt i V-Ö riktning med nivåskillnad på ca 0,15 cm (topp på lager i SV 0,06 m under toppen av ruta, topp på lager i NÖ 0,2 m under toppen av ruta). Tjocklek på lager 0,07-0,22 m (tjockast i söder och tunnast i NV). Möjligtvis är rutan placerad i någon form av anläggning. Fynd av keramik. Kol- och makroprov taget. Lagrets ut-bredning utanför rutan ej utrett.
145	Fyllning KN 139		0,04	Tunn kolhorisont i fyllning i KN 139.

BILAGA I. KONTEXTTABELL, FORTS.

Kontext	Objekt	Mått i m	Tjockl/höjd/ djup i m	Beskrivning
146	Fyllning KN 139		0,55	Fyllning i KN 139 av rasering med stora mängder småsten och tegelkross, detta dock sandigare och luftigare än 143.
147	Ursprunglig markhorisont	1 x 1	0,03-0,05	Brun siltig sand som kom under brandlager 144 i ruta. Infiltration av kol och sot från ovanliggande lager, ligger på undergrund.
148	Fyllning KN 139		0,9	I norra schaktväggen i botten av KN 139 syns KL 148, ett rent stenlager med blandade stenar upp till 0,25 m stora.
149	Fyllning KN 139		0,3	Brungrå silt, fyllning i KN 139.
150	Fyllning KN 139		0,2	Fyllning i KN 139, lucker sand med kolkoncentrationer
151	Fyllning KN 139		0,9	Fyllning i KN 139 med stora mängder småsten och sand.
152	Fyllning KN 139		0,15	Fyllning i KN 139 med rasering (samma som 146?)
153	Tramphorisont	4 x 2,6	0,02-0,08	Tramphorisont av gråbrun sandig silt. Mycket kompakt gråbrun sandig silt innehållande småsten. Lagrets kompaktitet leder till tolkningen av trampyta. Äldre torgnivå? Undersökt genom ruta.
154	Tramphorisont	6,3 x 1,2-2	0,02-0,05	Tramlager innehållande brun siltig sand med raseringsinslag av tegelkross och bruk. Fynd av ben, keramik, glas. Undersökt genom ruta.
155	Utfyllnadslager med tramphorisont	5,8 x 1,3	0,03-0,2	Lager bestående av gråbrun kompakt sandig silt. Sannolikt avsatt trampat lager. Inmätt i västra delen av schakt 3 och undersökt genom ruta. Något svårgränsad nedåt i ruta mot underliggande rasering. Fynd av ben, spik, keramik, kritpipsskaft.
156	Stenläggning		0,1-0,2	Stenläggning i NV hörnet av schakt 3. Består av tätt sittande obearbetade stenar av storlek 0,1-0,2 m. Avgränsad i söder av nedgrävning för kabel och tar tvärt slut åt öster, möjligtvis är stenläggningen bortplockad i öst. Tycks fortsätta utanför schaktet i norr och väst. Bedöms vara lagd på utfyllnadslager KL160. Stenläggningen är möjligtvis en gatrest från den trevägskorsning som ses på 1640 års karta. Alternativt kan den kopplas till den utstickande tomtdelen som tillhör gamla rådstugutomten och som ses på 1719 års karta. Stenläggning framrensad och endast dokumenterad i plan.
157	Recent störning	4,66 x 0,5		Kabelschakt
158	Tramphorisont	2,4 x 1,95		Mörkt och sandigt lager med viss lerinblandning och småstenar. Överst i princip en knadderhorisont med småstenar. Ej undersökt pga tjäle sista dagen. Makro gick ej att ta. Möjlig identisk med KL 167.
159	Utfyllnadslager	1,33 x 1,13	0,15	Utfyllnadslager med brunt grus. Klipps i S av KN 161. Tjockare i S (0,15 m), tunnare ut och försvinner i N.
160	Utfyllnadslager	4,5 x 3,2	0,2-0,4	Utfyllnadslager av luckert rödbrunt grus innehållande rikligt med småsten och inslag av sand. Tjockast i öst och tunnast i väst. Täcker KL158 och KL165.
161	Nedgrävning recent	4,15 x 1	0,5-0,7	Sentida nedgrävning under bärlager i SÖ delen av schakt 1003, fylld med stenkross.
162	Stör	0,4		Nerkörd invid recent störning och har fyrkantigt tvärsnitt. Sannolikt stakkäpp!
163	Stolphål		0,15	Stolphål med stolpe bevarad till en längd av 0,1 m, möjligen bilad med fyrkantigt tvärsnitt. Stolpens diameter ca 0,15 m, nedgrävningen svår att hitta pga tjäle. Nedgrävd genom KL 154 el 155, svårt att avgöra. Sannolikt kompis till A 169 genom KL 155.
164	Lerlager	1,8 x 0,47		Ej undersökt eller avgränsat lerlager som sticker fram under 154 på klack invid störning 161. Mörk lera som innehåller tegelfnyk och grus/småsten. I nedgrävningskanten till störning 161 syns att leran där är 0,1-0,5 m tjock.
165	Siltlager	3,9 x 0,9	0,01-0,06	Avsatt ? Lager med grå sandig silt. Undersökt i ruta. Enstaka små bitar tegel, ngn bit keramik, glas. Tjockare i rutans NV del.
166	Lerlager	0,67 x 0,23	0,04	Mörkgrått lerlager i V delen av ruta. Ren lera förutom en bit tegel. Fyndlöst.
167	Tramlager	1,2 x 0,75	0,02-0,07	Grusig hård yta i ruta, trampad, med grus och småstenar. Innehåller också kol och tegelfnyk. Under det följer flera trampade horisonter. Sannolikt har material påförts i omgångar på torgyta. Lagret tjockare i Ö (0,07 m) än i V (0,02 m). Möjlig identisk med KL 158 i N.

BILAGA I. KONTEXTTABELL, FORTS.

Kontext	Objekt	Mått i m	Tjockl/höjd/ djup i m	Beskrivning
168	Siltlager	0,72 x 0,7	0,05	Siltlager i N delen av ruta. Delvis avsatt? Silt med viss sandinblandning. Likt 165 men innehåller tegel, bruk och småsten. Innehåller även mer eller mindre upplösta småbitar trä liggande utan ordning.
169	Stolphål	0,5 x 0,5	0,5	Stolphål i NV hörnet av ruta 1235. Knappt halva stolphålet framme. Stolpen bevarad och mäter 0,2 bred och 0,45 djup. Nedgrävningen svåravgränsad då ingen tydlig nedgrävning fanns. Antydning till annan fyllning än omkringliggande lager. Fyllning av grå sandig silt. Fynd av keramik, kritpipsskaft, ben. Uppfattas vara nedgrävd genom KL155.
170	Blålera	0,59 x 0,52	0,06	Rund lerklutt med blålera i N delen av ruta. Rund form i plan och tolkades initialt som del av en tunnbottnen, men inget framkom som stödde den teorin. De översta 0,02 m ren blålera, därefter silt med lerkluttar. I silten finns kolbitar. Oklar funktion. Fyndlöst.
171	Raseringslager		0,06-0,3	Raseringslager/ utfyllnadslager innehållande brun sand och rikligt med tegelkross och bruk. Enstaka tegelbrockor. Måttligt med kol. Lagret dippar V-Ö med tjocklek 0,06 m i V och 0,3 m i Ö. Förekommer i östra delen av ruta 1235. Fynd av spikar, glas, ben.
172	Grop	0,7 x 0,27	0,45	Grop i SÖ hörnet av ruta. Fyllning med brun sand och knytnävsstora stenar. Ej avgränsad.
173	Övertäckningslager?	0,7 x 0,7	0,05	Mörk sandig silt med stora kolbitar (från underliggande brandlagr 174?) samt obrända trärester. Inget förefaller intakt eller ligga i någon ordning. Ojämn tjocklek pga av ojämnt underlag. Tjockare i NO. Inga fynd. Sannolikt påfört för att täcka underliggande brandlager samt för att utjämna ytan.
174	Brandlager	0,7 x 0,45	0,1	Siltigt brandlager med stora mängder kol i N och NÖ delen av provruta. Högst upp i lagret huvudsakligen silt och kol i oordning. I lagrets botten mindre delar av två små korslagda plankor liggande på rödbränd silt. Överliggande i SO-NV, underliggande SV-NO. Brandlagret skiljs från överliggande 173 av en tunn sandlins (ej inmätt separat), möjligen har brandresterna legat öppna ett tag innan de täcks av 173.
175	Ursprunglig markhorisont	0,2 x 0,7	0,04	Ursprunglig markhorisont i nordligaste delen av provruta. Utgörs av grå silt med enstaka kolbitar och tegelfnyk. Topografin lutar kraftigt mot N.
176	Utfyllnadslager		0,07-0,17	Utfyllnadslager av grå lerig silt. Undersökt genom ruta och tjockast i NÖ hörnet och tunnast i S. Inga fynd. Svåravgränsad mot underliggande sandlager. Makro taget.
177	Fyllning nedgrävning?		0,7	Gråbrun lucker siltig sand undersökt genom ruta. Lagret är åtminstone 0,7 m tjockt och utgör möjligtvis fyllningen i en nedgrävning med tanke på dess tjocklek. Lagret grävdes ej i botten. Makro taget.

BILAGA 2. FYNDTABELL

Nr	Delnr	Fyndnr	Objekt	Del	Antal	Material	Beskrivning	Antal fragm	Vikt i g	Gallrad
102	70	1	Handtag		1	Ben	Horn med flätornamentik	1	6,20	
102	70	2	Smälta		1	Glas	ogenomskinligt grön	1	1,00	
103	69	1	Kniv		1	Järn		1	39,90	x
103	223	3	Kärl	Fot	1	Glas		1	1,00	
103	368	1	Mynt		1	Koppar	Mynt eller pollett, blankslitet	1	2,00	
103	223	1	Spik		3	Järn		3	42,00	x
103	223	2	Ten		3	Järn		3	15,00	x
103	368	2	Åderlåtningsjärn		1		järn	1	40,00	
112	589	1	Beslag		1	Järn	Avlångt, ihopvikt	1	31,00	x
112	589	2	Hästkosöm		1	Järn	Möjlig söm	1	6,00	x
112	589	3	Tråd		1	Kopparlegering		1	1,00	x
113	670	2	Beslag		1	Järn		1	14,20	x
113	632	1	Hästkosöm		1	Järn		1	6,00	x
113	632	2	Obestämd		1	Järn		1	7,00	x
113	670	1	Spik		1	Järn		1	10,40	x
118	483	2	Obestämd		1	Harts		2	3,00	x
118	483	1	Spik		1	Järn		1	9,00	x
119	539	1	Hästkosöm		1	Järn		1	4,70	x
119	539	2	Obestämd		1	Järn		1	7,00	x
119	539	3	Obestämd		1	Kopparlegering	En liten ihålig spets	1	0,10	x
121	581	2	Bränd lera		3	Lera		3	4,00	x
121	581	1	Spik		1	Järn	Stort huvud	1	15,00	x
124	586	1	Hästkosöm		1	Järn		1	5,40	x
127	650	1	Krok		1	Järn	Böjd ten/ krok	1	3,10	x
132	775	1	Flaska		1	Glas	Buteljglas brunt	1	5,80	x
132	775	2	Knapp		1	Kopparlegering	Ingen dekor	1	2,40	
132	775	4	Kritpipa	Skaft	1	Järn	ca 1690-1700	1	2,70	
132	775	5	Kritpipa	Skaft	1	Lera	Ingen dekor	1	2,40	x
132	775	3	Ten		1	Järn		1	1,60	x
133	872	1	Kritpipa	Skaft	1	Lera	Ingen dekor	1	1,00	x
133	872	2	Obestämd		3	Järn		3	59,00	x
134	871	1	Slagg		3	Järn		3	31,30	x
135	1 019	1	Passglas		1	Glas		1	0,10	
135	777	1	Slagg		1	Järn	Liten skälla	1	107,90	x
136	1 016	1	Smälta		1	Kopparlegering		2	7,80	x
138	874	1	Flaska		1	Glas	svart buteljglas	4	72,80	x
138	874	2	Flaska		1	Glas	Buteljglas grönt	1	2,10	x
138	874	3	Obestämd		1	Kopparlegering		1	10,30	
138	992	1	Slagg		2	Järn		2	49,00	x
138	974	1	Smälta		1	Kopparlegering		1	6,90	x
141	984	1	Marleka		1	Mineralkonkretion		1		
141	984	4	Fönsterglas?		1	Glas	Planglas? tjockt	1	3,50	x
141	984	3	Hästkosöm		1	Järn		1	8,60	x
141	984	2	Obestämd		1	Järn		1	29,20	x

BILAGA 2. FYNDTABELL, FORTS.

Nr	Delnr	Fyndnr	Objekt	Del	Antal	Material	Beskrivning	Antal fragm	Vikt i g	Gallrad
141	985	1	Taktegel		1	Lera	svartglaserat	2	93,70	
143	986	1	Taktegel		1	Lera		1	288,00	x
143	986	2	Tegel, odef.		1		Taktegel?	1	66,30	
144	1 015	1	Slagg		6	Järn	skällor	6	1 505,40	x
146	981	3	Fönsterglas		1	Glas		1	3,00	x
146	981	4	Kritpipa	Skaft	1	Lera	Ingen dekor	1	1,80	x
146	981	2	Kärl		1	Glas	Buteljglas brunt	1	4,00	x
146	981	1	Slagg		1	Järn		1	7,00	x
148	991	1	Flaska		1	Glas	Buteljglas brunt	2	9,80	x
148	991	2	Flaska	Bot- ten	1	Glas	Buteljglas grönt	1	53,30	x
148	990	1	Kakel		1		Vitlersdekor	1	16,00	
148	979	1	Kakel		1	Lera		1	89,50	
148	991	3	Kritpipa	Skaft	1	Lera	Ingen dekor	1	2,10	x
148	991	4	Kritpipa	Skaft	1	Lera	Ingen dekor	1	1,80	x
148	979	2	Taktegel		1	Lera		1	19,90	
155	1 342	3	Dryckeskärl	Fot	1	Glas		1	0,90	
155	1 342	5	Flaska	Myn- ning	1	Glas		1	1,80	
155	1 342	1	Fönsterglas		6	Glas		6	4,90	x
155	1 342	6	Hästkosöm		1	Järn		1	5,50	x
155	1 342	4	Kritpipa	Skaft	1	Lera	Ingen dekor	1	0,50	x
155	1 342	2	Spik		2	Järn		1	9,70	x
165	1 288	2	Dryckeskärl		1	Glas	Remmare	1	1,00	
165	1 288	1	Spik		1	Järn		1	12,90	x
168	1 317	1	Nyckelskylt		1	Järn		1	23,80	x
169	1 406	1	Kritpipa	Skaft	1	Lera	Ingen dekor	1	1,00	x
169	1 406	2	Kritpipa	Skaft	1	Lera	Ingen dekor	1	1,70	x
171	1 339	2	Fönsterglas		1	Glas		1	6,00	
171	1 339	4	Hästkosöm		1	Järn	stor	1	8,00	x
171	1 339	1	Kärl		1	Glas	Passglas?	1	0,60	
171	1 339	5	Obestämd		1	Järn		1	88,50	x
171	1 339	3	Spik		2	Järn		2	16,60	x
174	1 375	1	Spik		1	Järn		1	10,40	x

BILAGA 3. OSTEOLOGISK ANALYS AV DJURBENS-MATERIAL FRÅN GAMLA TORGET, NORRKÖPING

TOVE BJÖRK

Inledning

Sammanlagt har cirka 3 kg ben från Gamla Torget i Norrköping genomgått osteologisk analys hos Arkeologikonsult i Upplands Väsby. Materialet som utgörs av djurben kommer från 21 kontexter i tre schakt där anläggningar i form av bl.a. stolphål, trampytor, utjämning och knadderlager samt gropar med fyllning påträffats. Den äldsta kontexten utgörs av ett stolphål, vilket daterats till 1000–1100-tal och de yngsta dateringarna härrör från 1800–1900-talen.

Material

Materialet utgörs av främst obrända djurben samt några enstaka brända, vilka genomgått medelhög förbränning. Materialet var förhållandevis bra bevarat med relativt stora benfragment där flera var intakta samt flera betydligt mindre i storleken 1 x 1 cm. Undantag från materialet gäller några enstaka benelement från kontext 155, vilket utgörs av ett tramplager, där ett par benelement från nötkreatur var särskilt fragmenterade.

De arter som identifierats är nötkreatur, får/get, gris, hare, katt, fågel och fisk (figur 2). Majoriteten av materialet utgörs av nötkreatur, vilka stod för 72 %, gris för 13 % och får/get för 10,5 %. Ben från fisk stod för cirka 2 % av hela materialet och där har gädda, torsk och abborre identifierats. Bland fågelbenen, vilka utgörs av cirka fyra fragment har ett ben artidentifierats till ejder. Samtliga identifierade ben från fisk påträffades i ett stolphål (kontext 121).

Metod

Den osteologiska analysen av benfragmenten från Gamla Torget i Norrköping omfattar flera moment. Den totala benmängden har vägts artvis i syfte att få fram artfördelningen för respektive lager samt en to-

talvikt för hela materialet. Benmaterialet från ospecificerade däggdjur, fisk samt fågel har endast vägts. Därefter har art- och benstämning utförts samt åldersbedömning. I samband med benbestämningen kategoriseras benen till köttrika alternativt köttfattiga regioner. Till köttrika regioner hör region 2–6 och till köttfattiga region 1 och 7 (figur 1) (Sigvallius 1988). Ett djurbensmaterial där flest köttrika eller köttfattiga regioner finns kan ge information om hur ekonomin på platsen kan ha sett ut. När ett benmaterial från en djurart överstiger 40 % köttrika regioner, bedöms det som köttrikt (Sigvallius 1988).

Åldersbedömningar har utförts utifrån graden av färdigväxta leder där Silver (1969) använts. I höga åldrar kan det hända att vissa ben förkalkas eller förbenas. Detta kan hända både människor och djur. I ett fall har åldersbedömning utförts på ett förbenat revbensfragment från större däggdjur, sannolikt nötkreatur.

1	Kranium, underkäke, lösa tänder, 1:a & 2:a halskota
2	Kotor (utom 1:a & 2:a halskota), revben, bröstben
3	Skulderblad, överarmsben
4	Strålben, armbågsben
5	Höftben, korsben, lårben
6	Skenben, smalben, knäskål (malleolus)
7	Alla ben i händer och fötter, svanskotor, sesamben

Figur 1. Region 1–7 efter Sigvallius 1988.

Resultat

Benmaterialet utgjordes av cirka 3 kg och kom från 21 kontexter fördelade på tre schakt vid Gamla Torget i Norrköping. Då de tre upptagna schakten hade lite olika kronologisk tyngdpunkt samt innehåll, har materialet delats in i tre grupper i syfte att försöka få fram bättre underlag för tolkningar. Materialet blir på så sätt mer sammansatt och överskådligt.

Grupp 1 dateras från 1000-talet fram till 1400-tal. Grupp 2 täcker dateringsmässigt in 1600–1700-talen. Grupp 3 täcker grovt 1800-talet.

Den största mängden djurben finns i grupp 2, där 2 254,1 gram ben analyserats. Från grupp 1 kommer 570,1 gram ben och i grupp 3 ingår 229,1 gram ben.

Nötkreatur är den djurart som dominerar vilket inte är alldeles ovanligt för djurbensmaterial från både stad och landsbygd. Nötkreatur är och var ett vanligt förekommande husdjur som bl.a. bidrog med muskelkraft i samband med tungt arbete och med matprodukter i form av mjölk och kött. Därtill är nötkreaturet ett stort djur med stora ben som i samband med fragmentering ger flera benfragment.

Art	Antal fragment	Vikt (gram)
Nötkreatur	122	2 386,1
Gris	22	237,2
Får/get	18	127
Fisk	4	2,0
Hare	1	1,6
Katt	1	8,6
Fågel	1	1,6
Däggdjur ospec.	-	288,6
Fisk ospec.	-	0,3
Fågel ospec.	-	0,5
Summa	170	3 058,9

Figur 2. Artfördelning, antal fragment och vikt per art.

Grupp 1

Art	Fördelning %
Gris	44
Nötkreatur	41
Fisk	12
Får/get	3

Figur 3. Artfördelning i de medeltida lagren (ca 1000–1300-tal).

Grupp 1 utgör undersökningens äldsta ben med dateringar från 1000-tal till 1300-talet. Från denna period har framkommit 570,1 gram djurben. Kontexterna utgör ett stolphål, siltlager, knadderlager och ett tramlager. Gris och nötkreatur uppgår till ungefär samma mängd i grupp 1, men gris

dominerar något med 44 % följt av nötkreatur 41 %, fisk 12 % och sist får/get 3 %. För nötkreatur uppgår mängden köttrika samt köttfattiga regioner till lika mycket. För gris dominerar de köttfattiga regionerna med 60 %. Från får/get har påträffats endast ett hälben, vilken räknas till de köttfattiga regionerna.

Grupp 2

Art	Fördelning %
Nötkreatur	81
Får/get	12
Gris	5
Övrigt	2

Figur 4. Artfördelning i lager med datering till ca 1600–1700-tal.

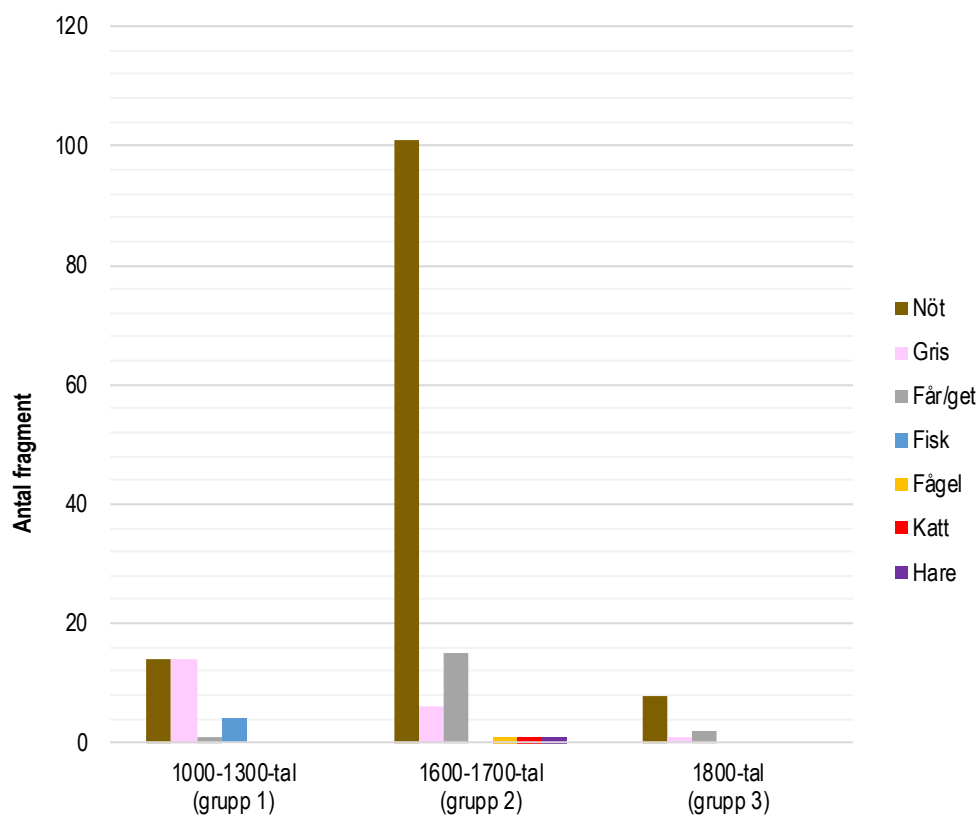
Grupp 2 dateras till 1600- och 1700-tal och utgörs av olika trampytor, eldpåverkade lager, siltlager, utjämningslager och ett stolphål. Nötkreaturet utgör det vanligaste husdjuret, med 81 %, därefter får/get 12 % och sist gris 5 %. Nötkreatursmaterialet utgörs av främst köttfattiga regioner, 73 %. Får/get utgörs till 60 % av köttrika regioner och för gris uppgår de köttrika samt köttfattiga regionerna till samma mängd. Ett fragment från ejder, ett skenben från en vuxen katt, samt ett hälben från hare har också påträffats i denna grupp.

Grupp 3

I grupp 3 fanns 229,1 gram ben. De arter som identifierats är nötkreatur, får/get och gris. Nötkreatur dominerar med 73 %, och de köttfattiga regionerna med 62,5 %. Två ben kommer från får/get och är från köttrika regioner och en tand från gris som räknas till en köttfattiga region.

Sammanfattning

Cirka 3 kilo djurben från Gamla Torget i Norrköping har analyserats där bl.a. tre av de vanligast förekommande köttdjuren identifierats, nötkreatur, får/get samt gris, men även fisk, fågel samt ett par fragment från katt och hare. Benmaterialet kommer från 21 kontexter, vilka utgjordes av bl.a. stolphål, olika tramlager, eldpåverkade, knadder och utjämningslager. Benen har delats in i tre kronologiska grupper för att på så sätt göra djurbensmaterialet mer sammansatt.

Figur 3. Artfördelningen mellan grupp 1-3. De äldsta dateringarna i grupp 1 och de yngsta i grupp 3.

Grupp 1, 1000–1300-tal, innehöll anläggningar i form av ett stolphål, tramlager och knadderlager där stolphålet med en liten mängd fiskben innehar den äldsta dateringarna vid lokalen. Fiskbenen har identifierats till abborre, torsk samt gädda och kan utgöra möjliga husoffer. Även ben från nötkreatur, gris samt ett benfragment från får/get påträffades. Mängden ben från nötkreatur och gris var ungefär densamma.

Grupp 2, med datering till 1600- och 1700-talen, innehöll relativt mycket ben från nötkreatur, men majoriteten kom från köttfattiga regioner. Kontext 103, vilken utgjordes av ett trampat lager/torgyta och kontext 155, tramphorisont, var de kontexter med störst mängd köttfattiga regioner från nötkreatur. Torgytan med sin blygsamma mängd köttrika delar från nöt kan påvisa torghandel där matprodukter inte förtärdes på plats, utan tillreddes samt konsumerades på hemmaplan. Trampyta 155 innehöll största mängden ben från nötkreatur, där 91 % utgjordes av köttfattiga regioner. Någon form av djurhantering förefaller ha skett på platsen då kontext 155 hyser den största mängden ben från nöt-

kreatur. Den övervägande mängden köttfattiga delar tyder därtill mer på ett utflöde snarar än ett inflöde.

Grupp 3, med de yngsta dateringarna till 1800-1900-tal, innehöll den minsta mängden ben. Kontexterna utgjordes av ett utjämningslager samt fyllningar i två större gropar. Mindre djurbensmaterial med en majoritet av köttfattiga regioner från denna typ av kontexter kan indikera sopor och avfall.

Referenser

- SIGVALLIUS B. 1988. Husdjur från förhistoriska platser - en utvärdering av osteologiska undersökningar. I: *Gotländskt arkiv*.
- SILVER I A. 1969. The aging of domestic animals. I: Brothwell DR, Higgs E, editors. *Science in archaeology*. New York: Thames and Hudson. s. 283–302.

Kontext	Fyndnr	Art	Benslag	Bendel	Anatomisk region	Ålder	Ålder kriterie	Antal frag- ment	Vikt (g)	B/OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning
103	221	Nötkreatur	Underkäke		1			8	386	OB			
103	221	Nötkreatur	Tand		1			1		OB			
103	221	Nötkreatur	Hand/fototsben		7			1		OB			
103	221	Nötkreatur	Stråben		4			1		OB			
103	221	Nötkreatur	Revbensfragment		2			2		OB			
103	221	Nötkreatur	Kota		2			1		OB			
103	221	Färriget	Överarmsben		3			1	37	OB			
103	221	Färriget	Hornkvice		1			2		OB			
103	221	Färriget	Kota		2			1		OB			
103	221	Gris	Stråben		4			1	36,5	OB			
103	221	Gris	Underkäke med länder		1			2		OB			
112	588	Nötkreatur	Skenben		6			1	98	OB			
112	588	Nötkreatur	Falang		7			1		OB			
112	588	Nötkreatur	Hand/fototsben		7			1		OB			
112	588	Nötkreatur	Över/underkäke		1			3		OB			
112	588	Gris	Hälben		7	< 2,5-3 år	ofus.	1	10,7	OB			
112	588	Färriget	Hälben		7			1	19,8	OB			
112	588	Färriget	Skenben		6			1		OB			
112	588	Däggdjur ospec.							34,4	OB			
113	633	Nötkreatur	Överarmsben		3			1	64,5	OB		Hugg	
113	633	Nötkreatur	Tand		1			2		OB			
113	633	Gris	Skenben		6			1	19,7	OB			
113	633	Färriget	Mellanhandsben		7			1	2	OB			
113	633	Däggdjur ospec.							11,8	OB			
113	638	Nötkreatur	Överarmsben		3	ca 1-1,5 år	Pågående fus.	1	347,2	OB		Hugg	
113	638	Nötkreatur	Revbensfragment		2			6		OB			
113	638	Nötkreatur	Språngben		7			1		OB			eroderad
113	638	Nötkreatur	Armbågsben	prox	4	< 3,5-4 år	Ofus.	1		OB			
113	638	Nötkreatur	Hälben		7	< 3-3,5 år	Ofus.	2		OB			
113	638	Nötkreatur	Skenben	prox	6	< 2-2,5 år	Ofus.	1		OB			
113	638	Nötkreatur	Kota		1			1		OB			

Kontext	Fyndnr	Art	Benslag	Bendel	Anatomisk region	Ålder	Ålder kriterie	Antal frag- ment	Vikt (g)	B/OB	Förbrännings- grad	Slaktpår	Beskrivning
113	638	Gris	Överarmsben		3			1	19,2	OB			
113	638	Får/get	Höftben		5			2	18,9	OB			
113	638	Fågel						1	1,6	OB			Ejder
113	638	Däggdjur ospec.							14	OB			
119	538	Nötkreatur	Kota		2			5	32,7	OB			
119	538	Nötkreatur	Falang		7			1		OB			
119	538	Nötkreatur	Tand		1			1		OB			
119	538	Nötkreatur	Mellanhand/fotsben		7			1		OB			
119	538	Gris	Underkäke med tänder		1			4	80,5	OB			
119	538	Gris	Tand		1			3		OB			
119	538	Gris	Falang		7			1		OB			
119	538	Gris	Skulderblad		4			1		OB			
119	538	Däggdjur ospec.							39	OB			
119	538	Fågel ospec.							0,5	OB			
121	580	Gris	Skenben		6			2	14,9	OB			
121	580	Gris	Falang		7			1		OB			
121	580	Får/get	Hälben		7			1	6,3	OB			
121	580	Däggdjur ospec.							11,6	OB			
121	580	Fisk						1	0,8	OB			Gädda
121	580	Fisk						2	0,7	OB			Torsk
121	580	Fisk						1	0,5	OB			Abborre
121	580	Fisk ospec.							0,3	OB			
124	585	Nötkreatur	Skenben		6			1	119,4	OB			
124	585	Däggdjur ospec.							25	OB			
126	652	Däggdjur ospec.							1,2	B	3		
127	653	Nötkreatur	Tand		1			1	36	OB			
127	653	Nötkreatur	Mellanhand/fotsben		7			2		OB			
127	653	Gris	Höftben		5			1	53,5	OB			
127	653	Gris	Skenben		6			1		OB			
127	653	Gris	Stråben		4			1		OB			
127	653	Däggdjur ospec.							124,5	OB			

Kontext	Fyndnr	Art	Benslag	Bendel	Anatomisk region	Ålder	Ålder kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/OB	Förbränningsgrad	Slaktpår	Beskrivning
127	650	Nötkreatur	Underkäke	1	1			1	24,3	OB			
127	650	Nötkreatur	Skenben	6	6			1		OB			
135	777	Gris	Tand	1	1			1	2,2	OB			
136	875	Nötkreatur	Revbensfragment	2	2			4	23,8	OB			
136	875	Får/get	Överarmsben	3	3			1	9,4	OB			
136	875	Däggdjur ospec.							4,2	OB			
139	1020	Däggdjur ospec.							4	B/OB	3		
141	983	Nötkreatur	Tand	1	1			1	108,8	OB			
141	983	Nötkreatur	Skulderblad	4	4			2		OB		Hugg	
143	988	Nötkreatur	Underkäke	1	1			4	93,9	OB			
146	982	Får/get	Skulderblad	4	4			1	16	OB			
146	982	Får/get	Skenben	6	6			1		OB			
148	989	Nötkreatur	Revbensfragment	2	2			1	8,2	OB			
154	1258	Nötkreatur	Tand	1	1			1	6,8	OB			
154	1258	Nötkreatur	Kraniefragment	1	1			5		OB			
154	1258	Hare	Hälben	7	7			1	1,6	OB			
154	1258	Däggdjur ospec.							3,5	OB			
155	1343	Nötkreatur	Mellanhand/fotsben	7	7			7	786	OB			
155	1343	Nötkreatur	Tand	1	1			9		OB			
155	1343	Nötkreatur	Revbensfragment	2	2			3		OB			
155	1343	Nötkreatur	Kraniefragment	1	1			22		OB			
155	1343	Nötkreatur	Strålben	4	4			1		OB			
155	1343	Nötkreatur	Tungben	1	1			1		OB			
155	1343	Nötkreatur	Hand/fotsben	7	7			1		OB		Hugg	
155	1343	Får/get	Tand	1	1			5	17,6	OB			
155	1343	Däggdjur ospec.							15,4	OB			
165	1287	Nötkreatur	Skulderblad	4	4			1	104,6	OB			
165	1287	Nötkreatur	Överarmsben	3	3			1		OB			
165	1287	Nötkreatur	Kraniefragment	1	1			1		OB			
165	1287	Nötkreatur	Hand/fotsben	7	7			1		OB			

Kontext	Fyndnr	Art	Benslag	Bendel	Anatomisk region	Ålder	Ålder kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/OB	Förbränningsgrad	Slaktspår	Beskrivning
168	1316	Större däggdjur	Revbensfragment	2	Vuxen			1	5,4	OB			Förbenat brosk. Sannolikt nöt
169	1402	Nötkreatur	Överkäke med tänder	1				2	120,4	OB			
169	1402	Nötkreatur	Tand	1				1		OB			
169	1402	Nötkreatur	Kraniefragment	1				1		OB		Hugg	
169	1402	Katt	Skenben	6	Vuxen	Fus.		1	8,6	OB			
171	1340	Nötkreatur	Revbensfragment	2				1	24,7	OB			
171	1340	Större däggdjur							6,7	OB			

BILAGA 4. KERAMIK FRÅN GAMLA TORGET I NORRKÖPING, ÖSTERGÖTLAND

MATHIAS BÄCK

Inledning

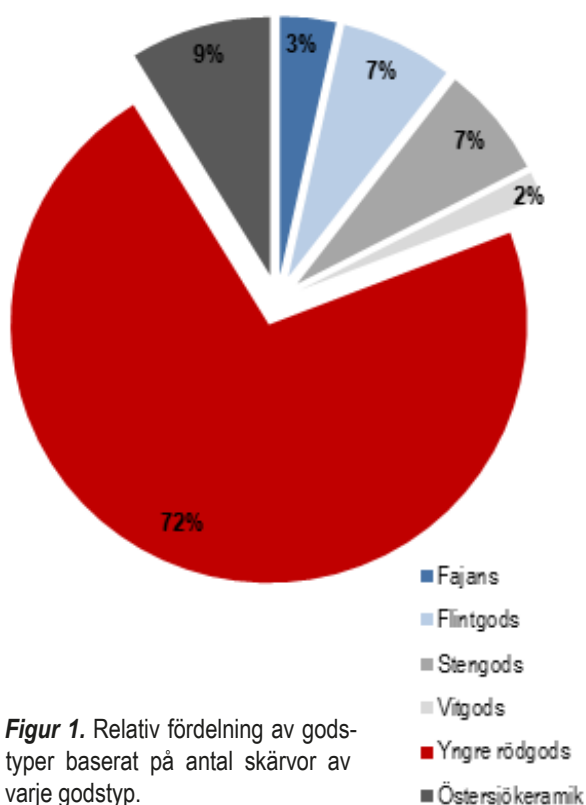
En översiktlig okulär besiktning har genomförts av 57 skärvor från Gamla torget i centrala Norrköping. Den sammanlagda vikten är 500 gram, så det rör sig om ett mycket begränsat material. Skärvorna här rör från cirka 40 olika kärl. Analysen fokuserar på vad keramikprofilen (den relativa relationen mellan olika godstyper) berättar om de kronologiska sammanhangen, norrköpingsbornas kontaktnät men även markutnyttjande i det undersökta området.

Godstyper och statistik

Analysen omfattar inga tekniska godsanalyser. I det begränsade materialet har sex olika godstyper identi-

fierats. Den begränsade mängden skärvor medför att materialet inte är statistiskt signifikant.

Relationen mellan de olika godstyperna uppvisar en tämligen ovanlig bild. Andelen *yngre rödgods* är normalt det helt dominerande godset vid undersökningar som berör lämningar från tidigmodern tid. Godstypen är visserligen den klart största även i denna samling men den relativa mängden är förhållandevis liten (72 %). Ett fåtal kärl kan med god säkerhet tillskrivas import från Tyskland. Åtminstone ett kärl kan bestämmas som werragods (figur 2), möjligen finns även ett kärl av wesergods i materialet. Werragods tillverkades på ett flertal platser utmed floden Werra i Hessen och Niedersachsen. Floden möter Fulda vid den lilla staden Hannoversch-Münden, och fortsätter sedan under namnet Weser mot den stora utskeppningshamnen i Bremen. Från denna hamn exporterades detta gods i stor mängd till Nederländerna/Belgien, men finns även i England och

Figur 1. Relativ fördelning av godstyper baserat på antal skärvor av varje godstyp.

Figur 2. Mynningsskära av typiskt werragods, med den distinkt utförda dekoren och det opaka intrycket som de klara färgerna förmedlar. På bilden syns också den karakteristiskt profilerade mynningsläppen. Kärlet kan dateras till perioden 1580–1640. Foto. M. Bäck.

Figur 3. Del av kärl från Westerwald eller möjligen Raeren. Westerwald hör till de allra vanligaste stengods som importerades under tidigmodern tid. Oftast handlar det om kannor, stop, krus och andra varianter av dryckeskärl. Kärlet på bilden kan dateras till omkring 1700–1740. Foto. M. Bäck.

Figur 4. En skärva av s.k. *Hafner encrusted ware*, som kan dateras till omkring 1575–1625. Denna typ av vitgods är synnerligen ovanlig i östra Skandinavien. Keramikens proveniens kan sökas i samma produktionsområde som werra-godset ovan (fig. 2). Det finns således en tydlig koppling till export via Bremen, alternativt att någon förvärvat (plundrat?) det i samband med de svenska truppernas aktiviteter under trettioåriga kriget. Foto. M. Bäck.

Figur 5. Fynd av östersjökeramik (röda prickar) i centrala Norrköping. Den blå pricknen visar ett fynd av senvikingatida/tidigmedeltida svartgods från kvarteret Mjölaren (Svensson 1982). Observera den tydliga lokaliseringen till åkröken.

Figur 6. Tre (av totalt fem) skärvor tidigmedeltida östersjökeramik. Den västra skärvan representerar ett kärl medan de två högra härrör från samma kärl. Foto. M. Bäck.

är inte alldeles ovanligt i Skandinavien. I Östskandinavien påträffas det dock inte överallt utan det rör sig framförallt om städer som Kalmar, Norrköping, Stockholm och Falun.

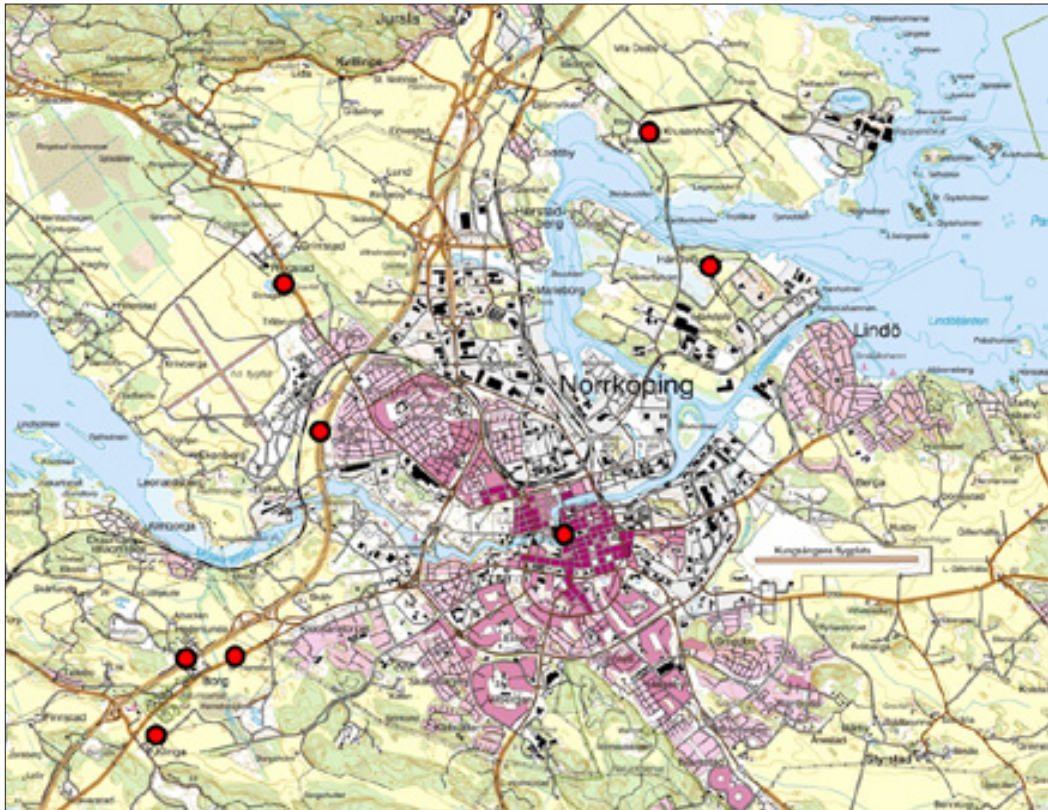
De fem övriga godstyperna är representerade i mycket begränsade mängd. I materialet finns två skärvor *fajans*, varav en möjligen är av holländskt ursprung. Vidare har fyra skärvor *flintgods* och fyra skärvor *stengods* registrerats.

Samtliga flintgods torde kunna föras till 1800-talet. Tre av fyra stengodsskärvor härrör från mineralvattenflaskor vilka importerades i stor mängd under 1700-talets senare del och 1800-talets första hälft. Den fjärde skärvan är av klassiskt westerwaldgods och är en del av ett stop eller krus som kan dateras till omkring 1700–1750. Endast ett kärl av *vitgods* påträffades vid undersökningen. Vitgods, från främst Tyskland, hör till de godstyper som regelmässigt förekommer i liten mängd vid undersökningar av tidigmoderna platser. Även den enda skärvan från Gamla Torget är av en tidigmodern typ. Det är dock frågan om en i Östskandinavien mycket ovanlig typ av *Hafner Encrusted ware* (figur 4). Gods dekorerad med krossad chamotte eller stenflis producerades på många olika platser i Tyskland och kopierades så väl i England att det är närmast omöjligt att skilja från det tyska materialet. Detta gods är dock sannolikt tillverkat i Hessen och dateras generellt till omkring 1525–1625 (Hurst et al. 1986:237 ff., fig. 358–362). Samtliga ovan nämnda godstyper kan föras till den tidigmoderna perioden, i det här fallet omfattande perioden cirka 1575–1820, eller senare.

Mest anmärkningsvärt är närvaron av *östersjökeramik* i centrala Norrköping. Det finns i och med dessa fynd nu otvetydiga belägg för att keramiker med ett bredare kontaktnät, må så vara endast regionalt, varit verksamma i staden under tidig medeltid. Fynd av östersjökeramik inom det nuvarande stadsområdet kan nu knytas till Gamla Torget, kvarteret Tullhuset och kvarteret Gamla Rådstugan (figur 5). Därmed klarnar den tidigare mycket vaga bilden av det tidigmedeltida Norrköping något, nu när enstaka konkreta spår som kan ringa in det tidigmedeltida Norrköping uppdagats (Lindeblad 2008; jfr Jonsson 2014). Som framgår av figur 5 har fynden av östersjökeramik framkommit i de äldsta delarna av staden vilka finns i området närmast Strömmen i det som nu är det absoluta centrum av Norrköping. Lyfter man blicken något framgår att denna lokalisering är jämförbar med flera gårdar i Norrköpings närmaste omland där östersjökeramik påträffats (figur 7).

Dessa gårdar är i flera fall ägda och bebodda av människor i samhällets övre sociala skikt. Borg är en kungsgård och Ringstad, Svintuna (vid Bråvikens norra strand), Händelö och Ströja är alla frälsegods som ägdes av släkter med nära eller mycket nära koppling till kungamakten (Berg 2003:63, not 5; Lindeblad 2008:54ff, 62, 64f; Ericsson, manuskript).

Huruvida dessa också fungerade som kungsgårdar i ordets rätta bemärkelse är oklart (Lindeblad 2008:68.). Frågan är när Norrköping kan sägas bli en urbaniserad plats och vad den tidigmedeltida keramiken i stadens nuvarande centrum representerar

Figur 7. Fynd av östersjökeramik i Norrköpings närmaste omgivning (Roslund 2001; Bäck manuskript 1, manuskript 2). Spridningsbilden visar en tydlig lokalisering av den tidigmedeltida bebyggelsen till Motala ström och Bråviken.

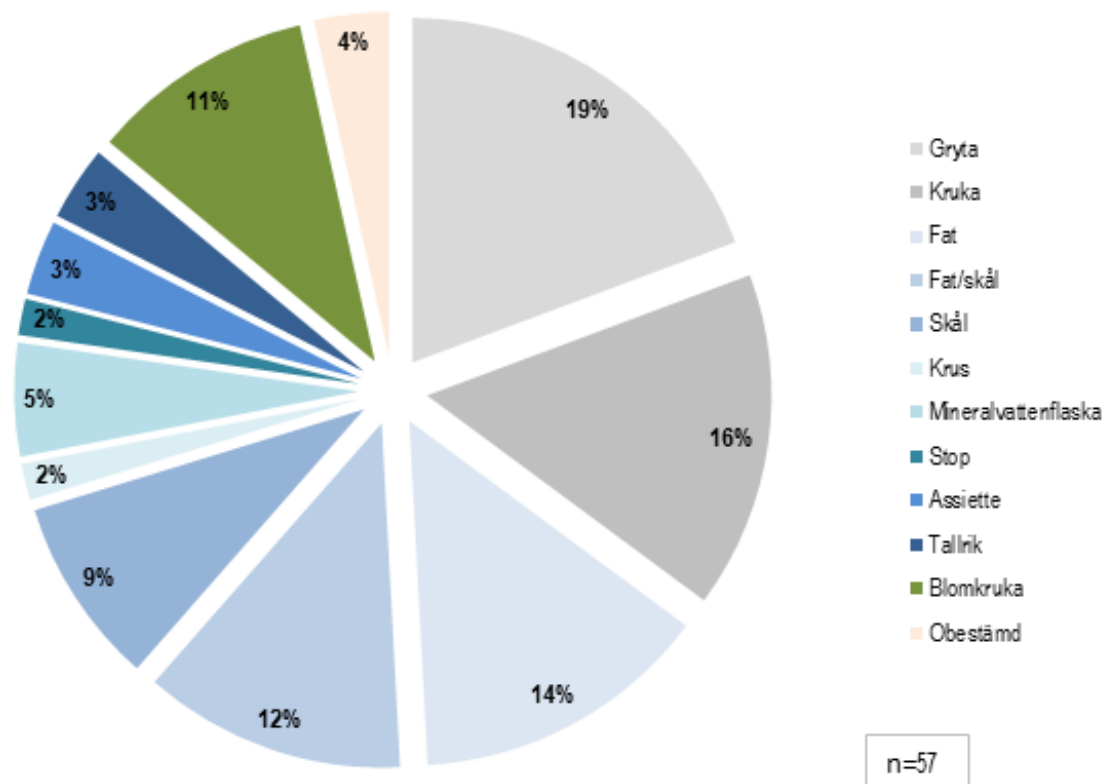
(jfr Ljung 1965; Lindgren-Hertz 2002). Man måste konstatera att den bild som börjar framträda av det tidigaste Norrköping lokalisering utifrån de fåtaliga tidigmedeltida fynden, stämmer väl överens med Ljungs hypotetiska bild från 1965. Med de senare årens större stadsarkeologiska undersökningar i Enköping och Nyköping, kan vi konstatera att dessa städers genes måste analyseras ur de respektive städerna individuella förutsättningar (jfr Bäck 2014). Visar fynden från centrala Norrköping att platsen är att betrakta som jämförbar med de stora gårdarna (ovan) i det omkringliggande landskapet, snarare än som urban plats i ett initialt skede? Flertalet av de ovan nämnda stora gårdarna visar påtagliga centralortsfunktioner (Lindeblad 2008, fig. 15).

För att återknyta till genomgången av godstyper påträffade vid undersökningen på Gamla Torget måste vi i sammanhanget konstatera att det rör sig om maximalt fem skärvor, vilka sannolikt representerar fyra olika kärl. Två skärvor (fnr 144:971:1) härrör från samma kärl. Godset är ljus grått och jämnt magrat med i huvudsak krossad kvarts. Den andra

Figur 8. Ett typiskt exempel på östersjökeramik (144:971:3). Östersjökeramik med samma mynningsform har nyligen påträffats i Händelö, endast 4,5 kilometer norr om centrala Norrköping. Foto. M. Bäck.

skärvan i figur 6 (fnr 144:971:2) är av ett snarlikt gods men härrör troligen från ett annat kärl. Den senare är tillverkad av en glimmerrik lera.

Figur 9. Relativ fördelning av kärltyper från Gamla torget. De blå tonerna representerar bords- och serveringskärl medan de grå motsvarar kärl som använts i köket och till förvaring.

Från en kontext som överlagrar 144 finns en mycket liten skärva (fnr 137:1018:1) äldre svartgods som sannolikt även den torde kunna klassificeras som östersjökeramik. Det fjärde kärlet (figur 8) är däremot med säkerhet identifierat som östersjökeramik. Godset är reducerat bränt och betydligt grövre än de ovan beskrivna godsena. Magringen utgörs i huvudsak av krossad kvarts men enstaka ljus glimmer (muskovit) förekommer, liksom enstaka halvrundade kvartskorn. Kärlet har en lång utåtböjd, eller närmast cylindrisk hals. Närmaste parallellerna finns i Borg strax utanför Norrköping och Söderköping, där utåtböjda mynningar förekommer från 1100-talets mitt och under 1200-talet (Roslund 2001, tab. 235, 238). En mynning av samma typ (utåtböjd med skev kant utåt) i Sigtuna dateras till 1140–1200 (Roslund 2001, tab. 256). Närmast liknande former i Nyköping dateras till omkring 1125–1140 (Bäck & Roslund 2017:53).

Formtyper

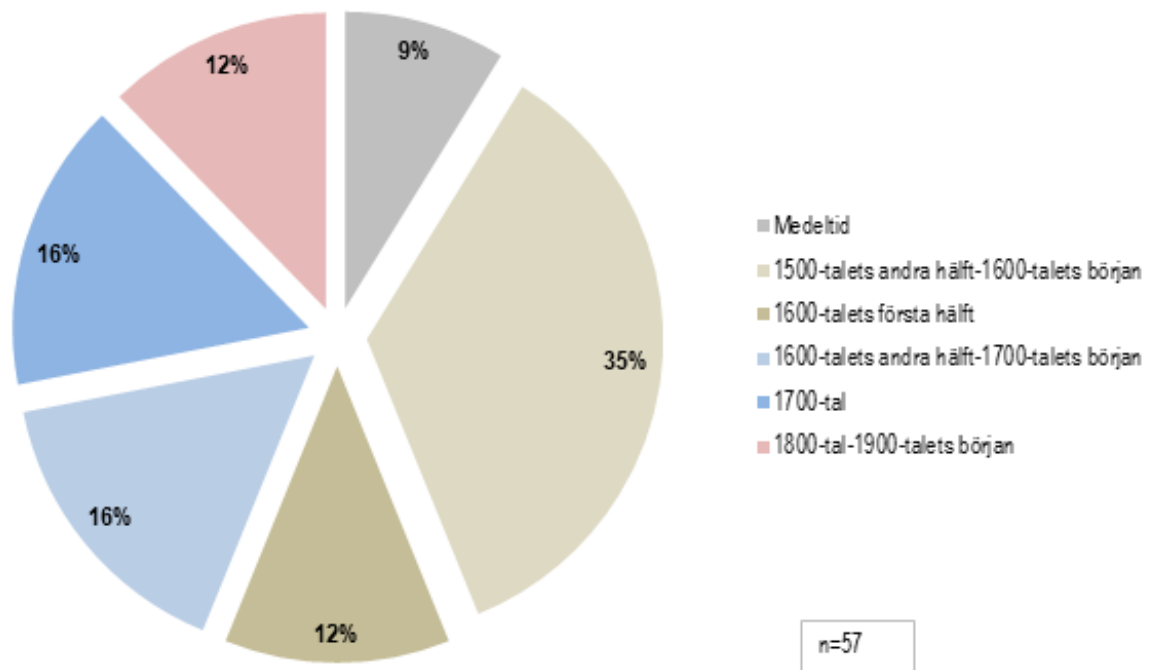
Som framgår av figur 9 finns ett stort spektrum av olika kärltyper representerade i materialet. Av diagrammet framgår att 50 % av kärLEN kan föras till

bordskulturens sfär, medan 35 % hör till aktiviteter i köket samt beredning och förvaring av matprodukter. En mindre mängd har inte kunnat funktionsbestämmas. En sista grupp utgörs av oglaserat rödgods vilket till formen närmast kan föras till en grupp kärl utomhuskärl, möjligen blomkrukor.

Merparten av kökskärlen är inhemska, och sannolikt lokala, produkter medan merparten av de importerade godsena kan föras till kategorin bords- och serveringskärl.

Datering

Precis som för sammanställningen av kärltyper uppvisar dateringen av materialet en disparat bild (figur 10). Vi kan emellertid konstatera att närmare hälften av alla kärl torde kunna föras till 1600-talet och en något mindre del till 1700-tal. En liten grupp av den tidigmoderna keramiken kan sannolikt föras ner i 1500-talets slut, respektive till perioden 1800-tal- tidigt 1900-tal. Några få importter, som t.ex. werrakeramiken, kan säkert föras till sekelskiftet 1600, liksom det ovanliga vitgodset Hafner encrusted ware. Närvaron av östersjökeramik är

Figur 10. Relativ datering av keramiken baserad på godsdatningar. Omkring 50 % av materialet kan föras till 1600-tal. Observera att dateringarna av keramiken är gjorda oberoende av den stratigrafiska analysen.

mycket intressant och var ett okänt fenomen i staden fram till bara några år sedan. Mängden är dock liten och därmed är också dateringsunderlaget begränsat. Med utgångspunkt i jämförelser med de närmaste exemplen från Östergötland kan den utåtböjda mynningen (fnr 144:971:3) möjligen dateras till perioden 1125–1200.

Noterbart är det kronologiska glappet mellan tidigmodern tid och tidig medeltid. Större delen av medeltiden saknas således i materialet. Denna avsaknad av högmedeltida kulturlager i städerna har kunnat iaktas på många platser i Östskandinavien. En förklaring till detta fenomen skulle kunna vara att de högmedeltida kulturlagren drabbades hårdast vid markplaneringen i samband med att städerna reglerades under 1600-talet. Ett tidigmedeltida skede finns representerat genom fem skärvor östersjökeramik från kontexterna 137 och 144 som överlagras av den förra. Dessa lager förefaller höra till de få i analysmaterialet som torde kunna betraktas som icke omdeponerade. Av övriga kontexter är det framförallt de som kan dateras till 1500-talets slut och 1600-talets första hälft (103, 113 och möjligen 169),

som genom dateringen av keramiken kan betraktas som förhållandevis stratigrafiskt intakta.

Keramikens utsago om de stratigrafiska förhållandena

Endast nio kontexter från undersökningen innehöll fler än en skärva keramik. Dessa kan bidra till den stratigrafiska tolkningen såtillvida att keramiken från dem är daterad i sig, vilket innebär att en kronologisk utsago är möjlig. Kort sagt innebär det att kontexter där den daterade keramiken uppvisar ett stort tidsmässigt avstånd inbördes, kan misstänkas vara omdeponerade en eller flera gånger. I flera fall finns ett ganska stort tidspann i materialet från den enskilda kontexten. Dessa är; 146, 165 och 169. Här kan man notera att det endast finns ett par, tre skärvor i var och en av dessa kontexter. Den inbyggda felmarginalen i dateringen av keramiken tillåter emellertid överlappning mellan äldsta och yngsta daterade kärl inom kontexten och dessa kontexter kan därmed betraktas som relativt sammanhållna. De största kronologiska anomalierna återfinns i kontexterna 141 och 143, vilka uppvisar en krono-

logiskt mycket disparat bild. Det innebär att dessa kontexter utgörs av material från sannolikt ett flertal olika depositioner. Keramiken i dem kan nämligen dateras till perioden 1650–1900-talets första hälft. De kontexter som å andra sidan visar ett kronologiskt väl sammanhållet keramikmaterial är; 103, 113 och 144. Den senare är den enda i undersökningen som innehåller ett enhetligt (tidig)medeltida fyndmaterial. I kontexterna 103 och 113 påträffades keramik som tillåter en kronologisk spännvidd från 1500-talets sista fjärdedel fram till 1600-talets mitt. Möjligen kan man tänka sig en kronologisk tyngdpunkt i perioden 1590–1630. Oavsett den exakta dateringen torde dessa kontexter representera ett någorlunda sammanhållet material, vilket innebär att de inte kan betraktas som omdeponerade, som många andra den stratigrafiska sekvensen.

Referenser

BERG, J. 2003. *Gods och landskap. Jordägande, bebyggelse och samhälle i Östergötland 1000-1562*. Diss. Meddelande 120. Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet.

BÄCK, M. Manuskript 1. Svartgodset från Ströja, Kvillinge sn., Östergötland. I: Hjulström, B & Lindeberg, M. Rapport under bearbetning. *Ströja*. Rapporter från Arkeologikonsult 2375, 2983.

BÄCK, M. Manuskript 2. Svartgodset från Händelö, Norrköping, Östergötland. I: Larsson, E. *Händelö gård-från vikingatid till 1700-tal. Fornlämning RAA 320 inom fastigheten Händelö 2:1, Sankt Johannes socken, Norrköpings kommun, Östergötland*.

BÄCK, M. 2014. Nyköping och den tidiga urbaniseringen i östra Skandinavien. *Situne Dei* 2014 s. 6-21.

BÄCK, M. & ROSLUND, M. 2017. Kökets och bordets kärl i medeltidens Nyköping internationellt varuutbyte och östsvensk urbanisering. I: Carelli, P. (red.) *Den nya köpingen. Perspektiv på Nyköpings äldsta historia*. s. 53-91.

ERICSSON, A. Manuskript. Ströja i medeltidens och vasatidens källor – en agrarhistorisk analys I: Hjulström, B & Lindeberg, M. Rapport under bearbet-

Slutsatser

Sammanfattningsvis kan man konstatera att en förhållandevis stor del av de lager som undersökts torde ha deponerats på platsen sekundärt och sammanhänger med mer eller mindre omfattande markplaneringsarbeten, utfyllnader eller sentida ingrepp i kulturlagren i området. Några få lager uppvisa mindre radikal blandning av material och torde således också kunna betraktas som mer sammanhållna, och därmed representera aktiviteter som kan ha avsatt materialet på plats vid Gamla torget.

ning. *Ströja*. Rapporter från Arkeologikonsult 2375, 2983.

LINDEBLAD, K. 2008. *Landskap och urbanisering. Östergötland ur ett centralortsperspektiv*. Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska undersökningar skrifter 74. Lund studies in historical archaeology 10. Licentiatavhandling. Lunds universitet.

LINDGREN-HERTZ, L. 2002. Central place - medieval town - early modern town. I: Hedvall, R. (red) *Urban diversity*. Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska undersökningar skrifter 45. s. 52-64.

LJUNG, S. 1965. Norrköpings historia intill 1568. I: Olsén, P., Helmfrid, B. & Kraft, S. (red.). *Norrköpings historia. 1, 1-4, Från forntid till Vasatid*. Norrköping.

ROSLUND, M. 2001. *Gäster i huset. Kulturell överföring mellan slaver och skandinaver 900 till 1300*. Vetenskaps societeten i Lund.

SVENSSON, K. 1982. *Rapport. Provundersökning inom kv. Mjölaren m fl, Norrköping, Östergötland*. Riksantikvarieämbetet, Undersökningsverksamheten. Stockholm.

BILAGA 4. KERAMIK, FORTS.

Kontext- nr	Fynd- nr	Sakord	Godstyp	Formtyp	Kärdel	Antal fragment	Antal kärl	Vikt i g	Dekor	Bränning	Proveniensi	Datering	Sekundär påverkan	Anmärkning
103	222	6	Keramik	Yngre rödgods	Fat	Mynning, brätte	1	7	Hornmålen	Oxiderad	Werra	1580-1640		
103	68	1	Keramik	Yngre rödgods	Fat / skål	Botten	1	6	Hornmålen	Oxiderad	Inhemsk	1630-1660		
103	222	1	Keramik	Yngre rödgods	Fat / skål	Brätte, myn- ning	1	9	Vitlersdekor	Oxiderad	Import?	1600-1670		
103	222	4	Keramik	Yngre rödgods	Fat / skål	Buk	1	15	Hornmålen	Oxiderad	Inhemsk	1620-1650	Eroderad	
103	222	2	Keramik	Yngre rödgods	Fat / skål?	Buk	1	7	Vitlersdekor	Oxiderad	Import?	1600-tal	Eroderad	
103	222	3	Keramik	Yngre rödgods	Gryta	Buk	1	3		Oxiderad	Inhemsk	1580-1640		
103	68	2	Keramik	Yngre rödgods	Kruka	Mynning, buk	2	20		Oxiderad	Inhemsk	1580-1640		
103	222	5	Keramik	Yngre rödgods	Skål	Mynning, buk	4	39		Oxiderad	Inhemsk?	1590-1630		
113	639	4	Keramik	Yngre rödgods	Fat	Brätte, myn- ning, buk	2	51		Oxiderad	Import?	1575-1600	Sekundär- bränd	
113	639	1	Keramik	Yngre rödgods	Gryta	Fot, buk, botten	7	52		Oxiderad	Inhemsk	1580-1650	Sekundär- bränd	
113	639	2	Keramik	Yngre rödgods	Gryta	Buk	1	2		Oxiderad	Inhemsk	1600-1650		
113	639	3	Keramik	Yngre rödgods	Gryta / kruka	Buk	1	3		Oxiderad	Inhemsk	1580-1650		
118	484	1	Keramik	Yngre rödgods	Fat / kruka	Buk	1	7		Oxiderad	Inhemsk	1650-1750		
132	776	1	Keramik	Stengods	Mineral- vattenflaska	Buk	1	2			Tyskland	1800-1850		
133	873	1	Keramik	Fajans	Obestämd	Buk	1	1		Oxiderad	Inhemsk	1730-1790		
134	870	1	Keramik	Yngre rödgods	Blomkruka?	Buk	1	5	Oglerad	Oxiderad	Inhemsk	1800-tal?	Spjälkad	
136	1017	1	Keramik	Flintgods	Tallrik	Brätte	1	3		Oxiderad	England	1775-1820	Eroderad, se- kundärbränd	
137	1018	1	Keramik	Östersjökeramik?	Kruka	Mynning, buk	1	1		Reducerad med oxide- rad utsida	Inhemsk	1100-1250		
138	876	2	Keramik	Yngre rödgods	Blomkruka?	Mynning, buk	1	30		Oxiderad	Inhemsk	1880-1950	Spjälkad	Industrilera?
141	985	2	Keramik	Yngre rödgods	(Blom)kru- ka?	Buk	2	33			Inhemsk	1750-1850?		
141	985	5	Keramik	Flintgods	Assiett	Buk	1	1			Inhemsk	1850-1920		
141	985	6	Keramik	Fajans	Fat	Buk	1	2			Holland?	1650-1730		

BILAGA 4. KERAMIK, FORTS.

Kontext- nr	Fynd- nr	Sakord	Godstyp	Formtyp	Kärdel	Antal fragment	Antal kärl	Vikt i g	Dekor	Bränning	Proveniens	Datering	Sekundär påverkan	Anmärkning
141	985	Keramik	Yngre rödgods	Kruka	Buk	1	1	10		Oxiderad	Inhemsk	1650-1750		
141	985	Keramik	Stengods	Mineral- vattenflaska	Mynning, buk	2	1	19			Tyskland	1750-1780		
143	986	Keramik	Yngre rödgods	(Blom)kru- ka?	Buk	1	1	10	Oglicerad	Oxiderad	Inhemsk	1750-1850	Eroderad, se- kundärbränd	
143	986	Keramik	Yngre rödgods	Fat / skål	Bottn	2	1	12	Hormmålen	Oxiderad	Inhemsk	1680-1740		
143	986	Keramik	Fliingods	Tallrik	Brätte	1	1	3			Inhemsk	1850-1900		
144	971	Keramik	Östersjökeramik	Kruka	Buk	2	1	13	Horisontella linjer	Reducerad med oxide- rad utsida	Inhemsk	1100-1250		I toppen av KL 144
144	971	Keramik	Östersjökeramik	Kruka	Buk	1	1	10	Horisontella linjer	Reducerad med oxide- rad utsida	Inhemsk	1100-1250		I toppen av KL 144
144	971	Keramik	Östersjökeramik	Kruka	Mynning	1	1	13	Horisontella linjer	Reducerad	Inhemsk	1100-1250		Lång utåt- böjd mynning. Kom i mitten av KL 144
146	980	Keramik	Yngre rödgods	(Blom)kru- ka?	Buk	1	1	12	Oglicerad	Oxiderad	Inhemsk	1750-1850	Spjälkad	
146	980	Keramik	Stengods	Krus	Buk	1	1	7	Blå och vio- lett glasyr		Westenwald	1700-1740	Spjälkad	
148	990	Keramik	Yngre rödgods	Gryta	Fot	1	1	27		Oxiderad	Import?	1600-1650	Eroderad	
154	1260	Keramik	Yngre rödgods	Obestämd	Buk	1	1	7	Viftersdekor	Oxiderad	Inhemsk	1720-1760		
155	1341	Keramik	Yngre rödgods	Kruka?	Buk	1	1	2		Oxiderad	Import?		Utfällning	
165	1289	Keramik	Yngre rödgods	Fat / skål	Mynning	1	1	13		Oxiderad	Inhemsk	1620-1660	Spjälkad	
165	1289	Keramik	Yngre rödgods	Skål	Mynning	1	1	6	Hormmålen	Oxiderad	Inhemsk	1650-1680		
167	1300	Keramik	Fliingods	Assiett	Buk	1	1	1	Tryckdekor	Oxiderad	Inhemsk	1840-1880	Spjälkad	
169	1401	Keramik	Yngre rödgods	Fat	Buk	2	1	26	Hormmålen	Oxiderad	Inhemsk	1650-1700	Spjälkad	
169	1401	Keramik	Yngre rödgods	Fat	Brätte	1	1	4	Hormmålen	Oxiderad	Weser?	1590-1620		
169	1401	Keramik	Vitgods	Stop	Buk	1	1	6		Oxiderad	Hessen	1575-1625		Hafner en- crusted ware

BILAGA 5. MAKROFOSSILANALYS OCH VEDARTANALYS

Teknisk rapport

STEFAN GUSTAFSSON

Proverna vattensällades och det använda sållet hade en maskstorlek av 0,2 mm. Det sällade materialet förvarades fuktigt i kylskåp fram till analysen som gjordes med hjälp av mikroskop med en förstoring av 4–100 gånger.

Bevaringsförhållandena var synnerligen dåliga för oförkolnat material. Den troliga förklaringen är att olika markarbeten och schaktningar har syresatt organogena lager och därmed har en nedbrytning av det organiska materialet kunna komma igång. Ett mindre antal förkolnade växtmakrofossil påträffades i två av proverna. I 113 hittades ett skalfragment från hasselnöt och i 137 fanns 6 kärnor av brödvete. I kontext 176 påträffades oförkolnade granbarr. Granris var vanligt förekommande som mark- och golvtäckning under såväl förhistorisk som historisk tid. I flera prov hittades fiskfjäll från bland annat abborre och obestämd karpfisk vilket tyder på att lagren innehåller hushållsavfall. Ytterligare några prov innehåller slagg av obestämd sort.

Kontext	Vedart
119:537	Sorbus
121:582	Corylus
126:651	Salix
128:696	Betula
144:965	Alnus
174:1374	Picea
175:1386	Pinus

	127: 0649	159: 1261	144: 0966	155: 1239	124: 0584	121: 575	136: 869	141: 0973	103: 0369	113: 0536	119: 486	137: 1022	133: 868	112: 0587	126: 0654	177: 1405	118: 485	1761: 1403
Kol	++	++	+++	++	+	++	+	++	+	++	+	++	+	+	+++	(+)	+	+++
Fisk	++	+++		+		++					+			++				
Tegelkross					++				++	+					++			++
Trärester									+									++
Slagg															+	+	+	
Växter																		
Brödvete*												6						
Hasselnöt										1*								
Granbarr																		16

Tabell 1. Innehåll av makrofossil i respektive kontext.

BILAGA 6. ¹⁴C-ANALYS

International Chemical Analysis Inc.

1951 NW 7th Ave

STE 300

Miami, FL U.S.A 33136

Summary of Ages

Submitter Name: Marta Lindeberg

Company Name: Arkeologikonsult

Address: Optimusvagen 14 19434 Upplands Vasby Sweden

ICA ID	Submitter ID	Material Type	Pretreatment	Conventional Age	Calibrated Age
17C/0106	119_537	Charcoal	AAA	570 +/- 30 BP	Cal 1300 - 1370 AD (57.8%) Cal 1380 - 1420 AD (37.6%)
17C/0107	121_582	Charcoal	AAA	950 +/- 30 BP	Cal 1020 - 1160 AD
17C/0108	126_651	Charcoal	AAA	720 +/- 30 BP	Cal 1250 - 1300 AD (90.5%) Cal 1360 - 1380 AD (4.9%)
17C/0109	128_696	Charcoal	AAA	780 +/- 30 BP	Cal 1210 - 1280 AD
17C/0110	144_965	Charcoal	AAA	880 +/- 30 BP	Cal 1040 - 1100 AD (27.0%) Cal 1120 - 1220 AD (68.4%)
17C/0111	174_1374	Charcoal	AAA	250 +/- 30 BP	Cal 1520 - 1590 AD (15.0%) Cal 1620 - 1680 AD (55.2%) Cal 1760 - 1800 AD (21.3%) Cal 1940 -AD (4.0%)
17C/0112	175_1386	Charcoal	AAA	710 +/- 30 BP	Cal 1260 - 1310 AD (85.0%) Cal 1360 - 1390 AD (10.4%)

- Calibrated ages are attained using INTCAL13: **IntCal13 and Marine13 Radiocarbon Age Calibration Curves 0–50,000 Years cal BP.** *Paula J Reimer, Edouard Bard, Alex Bayliss, J Warren Beck, Paul G Blackwell, Christopher Bronk Ramsey, Caitlin E Buck, Hai Cheng, R Lawrence Edwards, Michael Friedrich, Pieter M Grootes, Thomas P Guilderson, Hafliði Halldason, Irka Hajdas, Christine Hatté, Timothy J Heaton, Dirk L Hoffmann, Alan G Hogg, Konrad A Hughen, K Felix Kaiser, Bernd Kromer, Sturt W Manning, Mu Niu, Ron W Reimer, David A Richards, E Marian Scott, John R Southon, Richard A Staff, Christian S M Turney, Johannes van der Plicht. Radiocarbon 55(4), Pages 1869-1887.*
- Unless otherwise stated, 2 sigma calibration (95% probability) is used.
- Conventional ages are given in BP (BP=Before Present, 1950 AD), and have been corrected for fractionation using the delta C13.

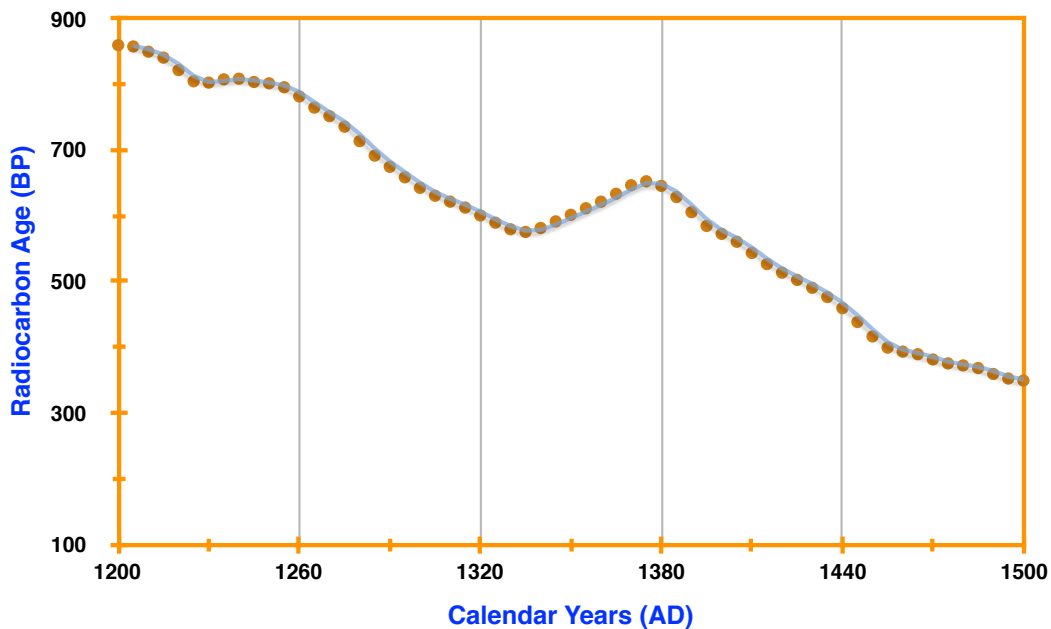

International Chemical Analysis Inc.
 1951 NW 7th Ave
 STE 300
 Miami, FL U.S.A 33136

Sample Report

Submitter Name: Marta Lindeberg
Company Name: Arkeologikonsult
Address: Optimusvagen 14 19434 Upplands Vasby Sweden

Date Received	January 06, 2017	Material Type	Charcoal
Date Reported	January 26, 2017	Pre-treatment	AAA
ICA ID	17C/0106	Conventional Age	570 +/- 30 BP
Submitter ID	119_537	Calibrated Age	Cal 1300 - 1370 AD (57.8%) Cal 1380 - 1420 AD (37.6%)

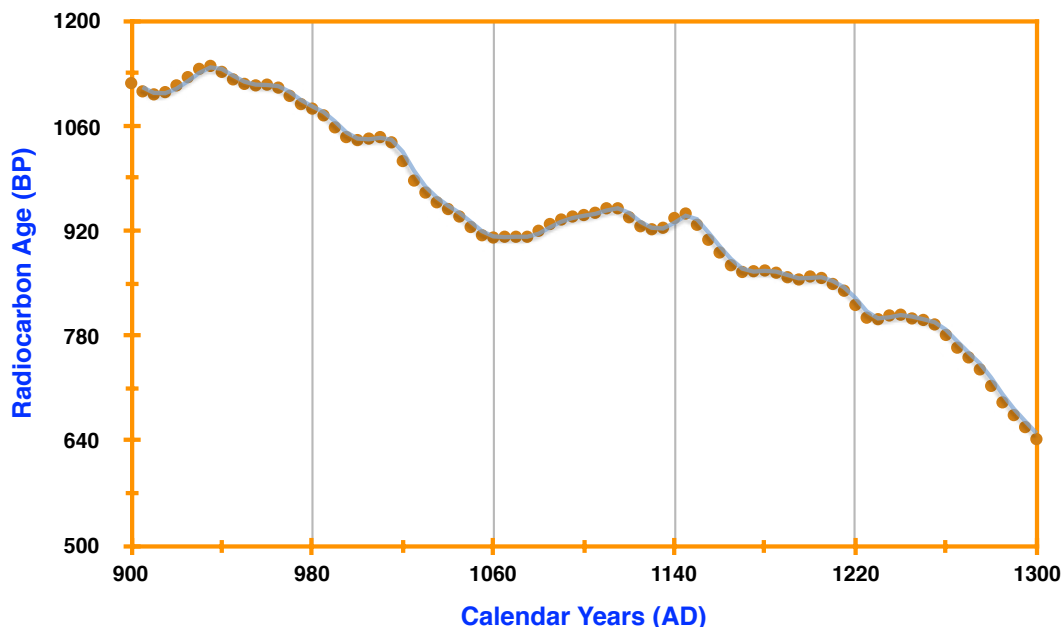

International Chemical Analysis Inc.
 1951 NW 7th Ave
 STE 300
 Miami, FL U.S.A 33136

Sample Report

Submitter Name: Marta Lindeberg
Company Name: Arkeologikonsult
Address: Optimusvagen 14 19434 Upplands Vasby Sweden

Date Received	January 06, 2017	Material Type	Charcoal
Date Reported	January 26, 2017	Pre-treatment	AAA
ICA ID	17C/0107	Conventional Age	950 +/- 30 BP
Submitter ID	121_582	Calibrated Age	Cal 1020 - 1160 AD

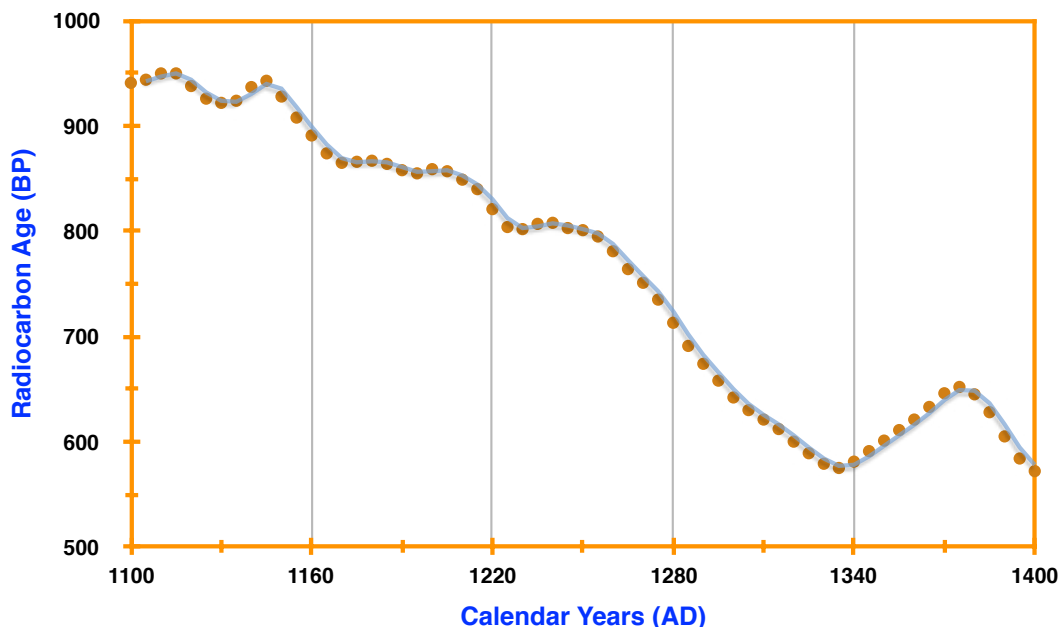

International Chemical Analysis Inc.
 1951 NW 7th Ave
 STE 300
 Miami, FL U.S.A 33136

Sample Report

Submitter Name: Marta Lindeberg
Company Name: Arkeologikonsult
Address: Optimusvagen 14 19434 Upplands Vasby Sweden

Date Received	January 06, 2017	Material Type	Charcoal
Date Reported	January 26, 2017	Pre-treatment	AAA
ICA ID	17C/0108	Conventional Age	720 +/- 30 BP
Submitter ID	126_651	Calibrated Age	Cal 1250 - 1300 AD (90.5%) Cal 1360 - 1380 AD (4.9%)

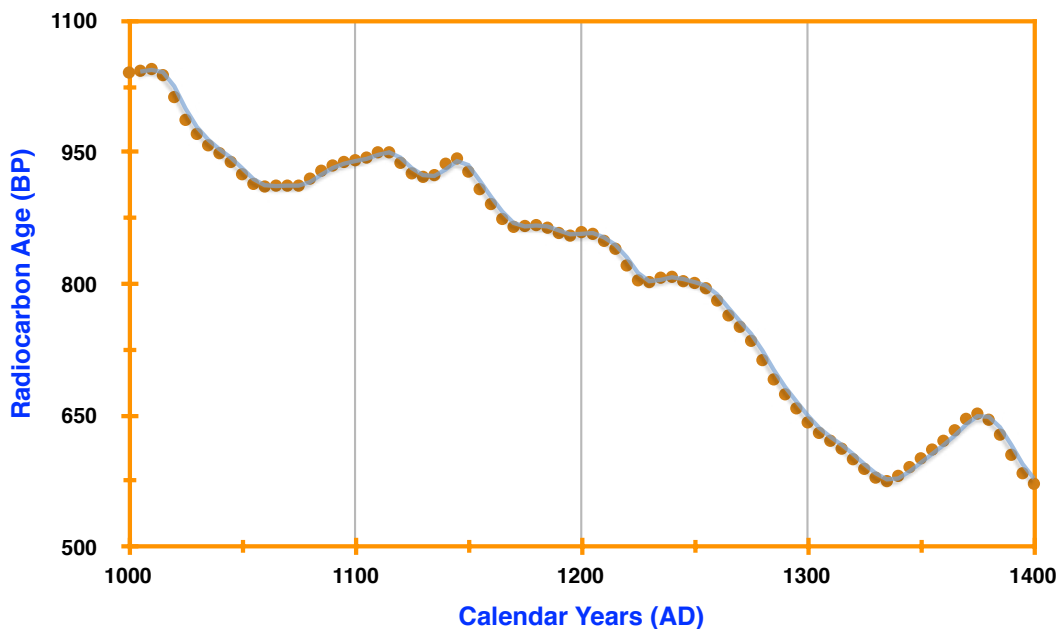

International Chemical Analysis Inc.
 1951 NW 7th Ave
 STE 300
 Miami, FL U.S.A 33136

Sample Report

Submitter Name: Marta Lindeberg
Company Name: Arkeologikonsult
Address: Optimusvagen 14 19434 Upplands Vasby Sweden

Date Received	January 06, 2017	Material Type	Charcoal
Date Reported	January 26, 2017	Pre-treatment	AAA
ICA ID	17C/0109	Conventional Age	780 +/- 30 BP
Submitter ID	128_696	Calibrated Age	Cal 1210 - 1280 AD

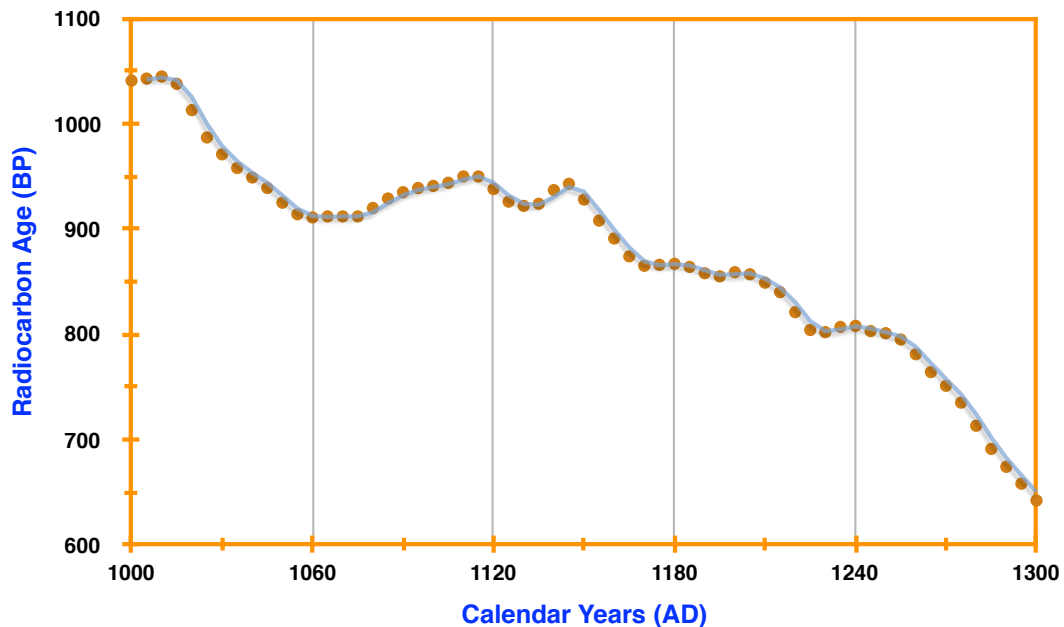

International Chemical Analysis Inc.
 1951 NW 7th Ave
 STE 300
 Miami, FL U.S.A 33136

Sample Report

Submitter Name: Marta Lindeberg
Company Name: Arkeologikonsult
Address: Optimusvagen 14 19434 Upplands Vasby Sweden

Date Received	January 06, 2017	Material Type	Charcoal
Date Reported	January 26, 2017	Pre-treatment	AAA
ICA ID	17C/0110	Conventional Age	880 +/- 30 BP
Submitter ID	144_965	Calibrated Age	Cal 1040 - 1100 AD (27.0%) Cal 1120 - 1220 AD (68.4%)

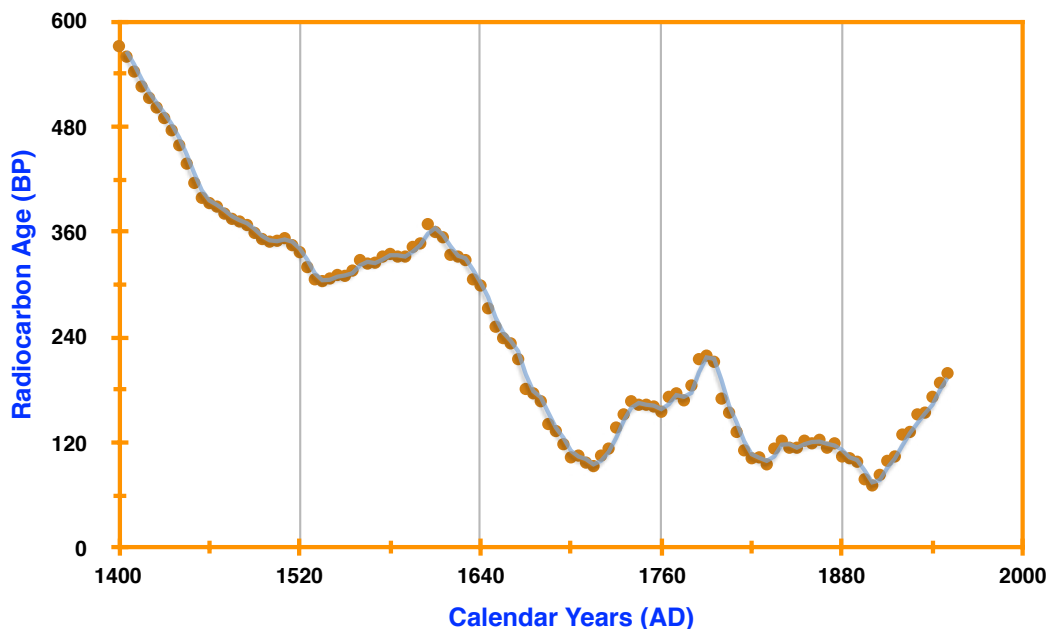

International Chemical Analysis Inc.
 1951 NW 7th Ave
 STE 300
 Miami, FL U.S.A 33136

Sample Report

Submitter Name: Marta Lindeberg
Company Name: Arkeologikonsult
Address: Optimusvagen 14 19434 Upplands Vasby Sweden

Date Received	January 06, 2017	Material Type	Charcoal
Date Reported	January 26, 2017	Pre-treatment	AAA
ICA ID	17C/0111	Conventional Age	250 +/- 30 BP
Submitter ID	174_1374	Calibrated Age	Cal 1520 - 1590 AD (15.0%) Cal 1620 - 1680 AD (55.2%) Cal 1760 - 1800 AD (21.3%) Cal 1940 -AD (4.0%)

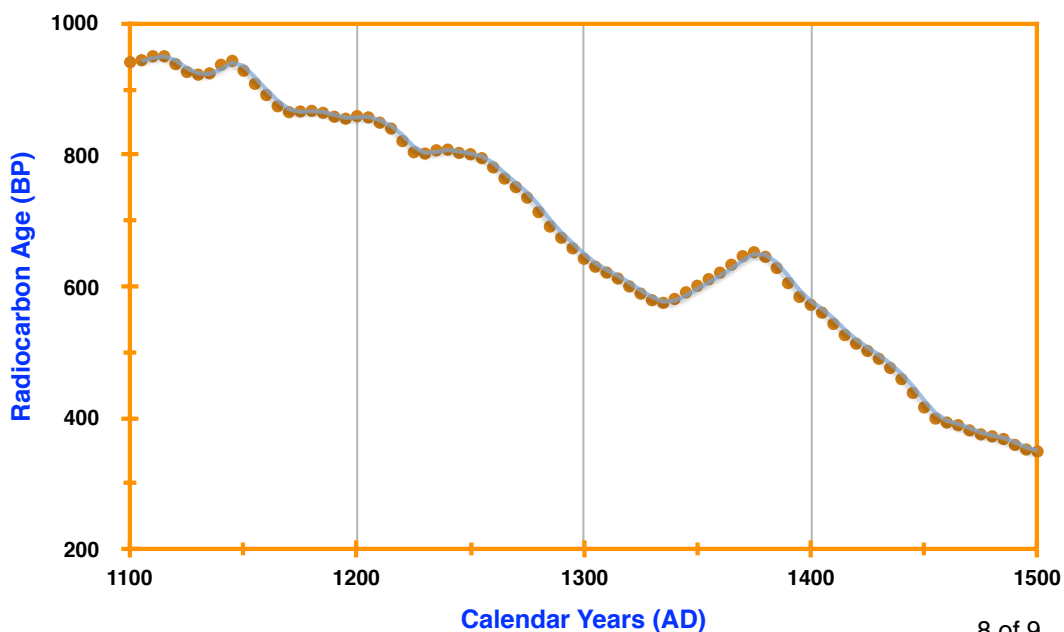

International Chemical Analysis Inc.
 1951 NW 7th Ave
 STE 300
 Miami, FL U.S.A 33136

Sample Report

Submitter Name: Marta Lindeberg
Company Name: Arkeologikonsult
Address: Optimusvagen 14 19434 Upplands Vasby Sweden

Date Received	January 06, 2017	Material Type	Charcoal
Date Reported	January 26, 2017	Pre-treatment	AAA
ICA ID	17C/0112	Conventional Age	710 +/- 30 BP
Submitter ID	175_1386	Calibrated Age	Cal 1260 - 1310 AD (85.0%) Cal 1360 - 1390 AD (10.4%)

International Chemical Analysis Inc.

1951 NW 7th Ave
STE 300
Miami, FL U.S.A 33136

QC Report

Submitter Name: Marta Lindeberg

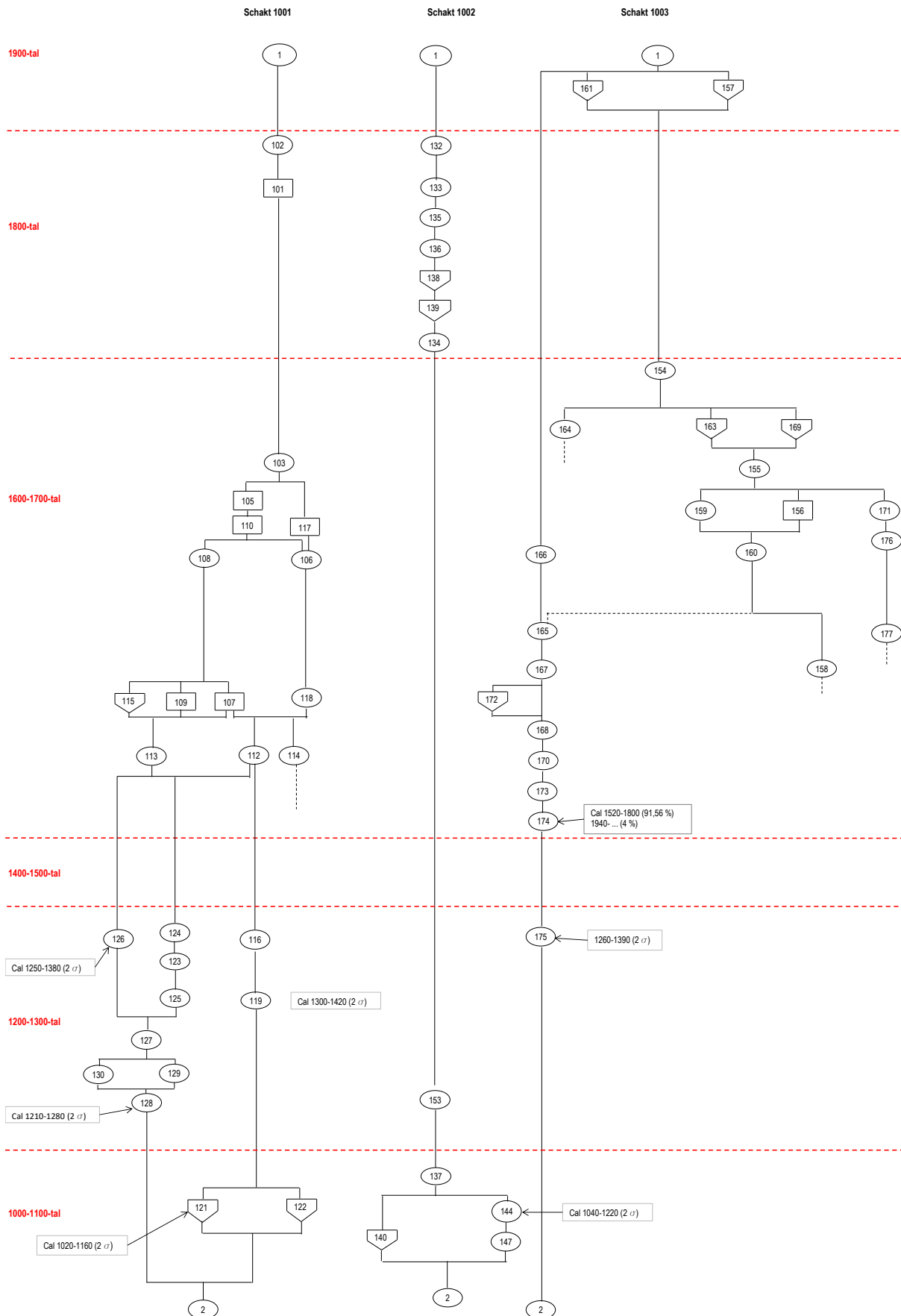
Company Name: Arkeologikonsult

Address: Optimusvagen 14 19434 Upplands Vasby Sweden

Date Submitted	January 06, 2017	Date Reported	January 26, 2016
QC 1 Sample ID	IAEA C7	QC 2 Sample ID	NIST OXII
QC Expected Value	49.53 +/- 0.50 pMC	QC Expected Value	134.09 +/- 0.70 pMC
QC Measured Value	50.06 +/- 0.20 pMC	QC Measured Value	134.09 +/- 0.40 pMC
Pass?	YES	Pass?	YES

- pMC = Percent Modern Carbon.
- IAEA = International Atomic Energy Agency.

BILAGA 7. MATRIS

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3023